

ΤΟ «ΚΡΙΣΙΜΟ»
ΤΕΣΤ ΤΟΥ 1991:
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤΗΣ

ΔΑΥΛΟΣ

ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 500

«ΟΜΙΛΕΙΤΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ;»

Ἡ Ὑβρις, ἡ Δίκη καὶ ἡ Διεθνὴς Ἐξ-ουσία

Η «ΑΝΘΡΩΠΟΦΑΓΟΣ ΜΥΙΓΑ»

Ὁ ἐρχομὸς τῆς Ὀλιστικῆς Θεωρήσεως

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό

Κυδαθηναίων 29, Πλάκα
105 58 Αθήνα
Τηλ.: 3223957 ή 9841655.

Τα Γραφεία του Περιοδικού
λειτουργούν προϋνέως ώρες
9.30-13.30 καθημερινά.

Γιοκότητης-Εκδότης
- Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Γ. ΛΑΜΠΡΟΥ
Αχιλλέως-Μουσών 51
Παλιό Φάληρο.

Φωτοστοιχειοθυσία-Ατελεί:
«Ν. ΜΑΥΡΟΜΜΑΙΗΣ & Σία ΕΠΕ»
Μάρτη 11, Αθήνα, τηλ. 5221792.
Εκτύπωση-Βιβλιοδεσία:
«ΒΑΣΙΛΑΚΟΣ & ΣΙΑ ΕΠΕ»
Καλλιόρομου 10
Μπουρνάζι, τηλ. 5726819

- Τιμή αντίτιπου: 500 δρχ.
- Ετήσια συνδρομή: 5.000 δρχ.
- Οργανισμών κ.λπ.: 7.000 δρχ.
- Φοιτητών: 3.500 δρχ.
- Εξωτερικού: 50 δολλ. ΗΠΑ.

• Οί συνδρομές προκαταβάλλονται
τόν μήνα Ιανουάριο κάθε χρόνου.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ.

Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Όλες οι συνεργασίες και τα
ταχυδρομικά έμβασματα στη
διεύθυνση:
ΔΗΜ. Γ. ΛΑΜΠΡΟΥ, Μουσών 51
175 62, Π. Φάληρο, Αθήνα.

Παρακαλούνται οι συνδρομητές
που αλλάζουν διεύθυνση, να το
γνωστοποιούν στο περιοδικό.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 6244:

«Οίκουμενικότης 1991»: Τό κρίσιμο «τέστ»

Δ.Ι.Α.

ΣΕΛΙΣ 6245:

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ
ΔΗΜ. ΜΑΥΡΑΕΙΔΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Κ. ΠΑΠΑ-
ΤΖΙΜΑΣ, ΕΥΓΕΝΙΑ ΓΕΡΟΛΥΜΑΤΟΥ, Γ. ΣΤΑΥΡΑΓΓΕ-
ΛΟΣ, Γ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Γ. ΠΑΡΤΣΑΚΛΟΣ.
ΣΕΛΙΣ 6251:

«ΟΜΙΛΕΙΤΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ»

Η Ύβρις, ή Δίκη και ή Διεθνής Έξ-ουσία
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Γ. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΣΕΛΙΣ 6256:

«Δυναμική» εξαχρείωσης
ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΛΙΣ 6259:

Η πρώτη εμφάνιση και ό θάνατος
τού Έλληνικού Πολιτικού Λόγου
ΣΠΥΡΟΣ ΝΟΝΙΚΑΣ

ΣΕΛΙΣ 6267:

Η «άνθρωποφάγος» μυίγα
ΒΙΚΤΩΡ ΑΝΤΖΕΛ

ΣΕΛΙΣ 6272:

Η εικονογραφία αποτελεί πηγή της Ιστορίας:
Α.Ν. ΖΟΥΜΠΟΣ

ΣΕΛΙΣ 6275:

ΕΡΜΗΣ, έπ. ΕΡΜΕΙΑΣ
Η.Α. ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΣ

ΣΕΛΙΣ 6285:

Τό τέλος της νευτώνειας-κβαντικής μηχανής
και ό έρχομός της όλιστικής θεωρήσεως
ΓΙΩΡΓΟΣ Κ. ΠΑΠΠΑΣ

ΣΕΛΙΣ 6289:

Τό «Δύο» ως τό φαινόμενο τού πλήθους
Η.Α. ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΣ

ΣΕΛΙΣ 6293:

Η Σύγχρονη Έλληνική Γλώσσα
ΓΙΑΝΝΗΣ Ν. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

ΣΕΛΙΣ 6296:

Τό παραμιλητό και ή μοναξιά τού νοῦ
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΝΑΓΟΥ
ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΠΟΙΗΣΗ:

Σταῦρος Έλευθερίου, Λευτέρης Μαρματσούρης.
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ:

ΜΕΤΕΩΡΙΣΜΟΙ: σελ. 6257 • ΑΚΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ: σελ.
6265 • ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ ΧΩΡΙΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ: σελ. 6283
• ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ: σελ. 6273 • ΔΙΗΓΗΜΑ: σελ.
6297 • Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ: σελ. 6296.

«Οικουμενικότης 1991»: Τὸ κρίσιμο «τέστ»

1. — Σύρεται ἡ ἀνθρωπότης πρὸς τὴν ἐνότητα. Ἡ πυρηνικὴ ἐποχὴ καθίσταται ἀπολύτως ἀπαγορευτικὴ καὶ θανάσιμη γιὰ κάθε δυϊσμό ἢ πολυκεντρισμὸ τῆς Ἑξ-ουσίας.
2. — Ἡ ἀναζήτηση ἐνὸς ἐνοποιητικοῦ παγκόσμιου ἰδεολογήματος (μὲ «ἀντίπαλο δέος» τὴν ἐλληνικότητα) στηριζόμενου στὸ παλαιὸ συνταγολόγιο (δογματικὸς τεμαχισμὸς τῆς μιᾶς ἀνθρώπινης φύσεως ἢ «ἐξ ἀποκαλύψεως ἀλήθεια») τερματίσθηκε μέσα στὸν τάφο τῆς ἀποτυχίας της.
3. — Οἱ ἀπόπειρες κατασκευῆς ἐνὸς «ἐλλογοφανοῦς μύθου» εἶναι θνησιγενεῖς: Ὁ Λόγος, ὅπου εἰσάγεται, δὲν ἀστειεύεται, καταλύει ὅλα τὰ παράλογα ποὺ προσπαθοῦν νὰ προσκολληθοῦν καὶ ἐπιβιώσουν πάνω του ὡς παράσιτα.
4. — Ἡ αὐθαίρετη κατασκευὴ «οἰκουμενικῶν» προπατόρων - ἀγίων- ἡρώων καὶ «προτύπων» («Σουμερίων») μὲ τὴν βοήθεια τῆς «ἱστορικῆς» - «ἐπιστημονικῆς» διαστρεβλώσεως θὰ αὐτοκαταλυθῇ ἐπίσης ἀπὸ τὴν ἴδια ἐπιστημονικὴ-ἱστορικὴ ἔρευνα, ποὺ διετάχθη νὰ τὴν «χτίση».
5. — Ἡ ἀνακήρυξη μοντέλων ἐξουσιαστικῶν τοῦ παρελθόντος ὡς ὁδηγῶν μόνο τὴν (ἤδη νεκρὴ) ἐξουσιαστικὴ ἀντίληψη θὰ ἀναπαραγάγῃ.

* * *

6. — Μόνον ἡ μὴ ἐξ-ουσιαστικὴ οἰκουμενικότης μπορεῖ νὰ ἔχῃ πανανθρώπινη ἀποδοχὴ καὶ ἀπεριόριστη διάρκεια.

* * *

7. — Ἡ πανάρχαια οἰκουμενικότης τοῦ μεγάλου χαμένου Διός-πολιτισμοῦ, ἡ ἐξαλειφθεῖσα ἀπὸ τὴν Μεγάλῃ Φυσικῇ Καταστροφῇ, παρέχει καὶ ἀκριβῆ στοιχεῖα τῆς δομῆς της (μνημοσύνη, μῆτις, θέμις, εὐρυνόμη κ.λπ.), ὥστε νὰ εἶναι εὐκόλῃ ἡ «ἀνάκλησή» της στὴν ἐποχὴ μας, καὶ τὴν ἐγγύηση τῆς ἀσφαλοῦς καὶ ἀπεριόριστης χρονικὰ λύσεως, ὥστε νὰ ἀποτελῇ τὴν **μόνη** ἀκίνδυνη ἐπιλογή.

* * *

8. — Μέσα σὲ ταχύτατα συρρικνούμενα χρονικὰ περιθώρια ἡ ἀνθρωπότης εἶναι καταδικασμένη νὰ κἀνῃ τὴν ἐπιλογή: ἐπιβίωση ἢ ἐξαφάνιση τοῦ εἶδους.
9. — Τὸ ἀρξάμενο ἔτος 1991 εἶναι ἡ Ἀρχὴ τοῦ Νέου Οἰκουμενικοῦ Πολιτισμοῦ ἢ ἡ Ἀρχὴ τοῦ Τέλους.

ΚΑΛΗ ΧΡΟΝΙΑ
Δ.Ι.Α.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

«Ὁμιλεῖτε τήν... Ἰνδοευρωπαϊκὴν γλῶσσαν;»

Ἀγαπητὲ κύριε Λάμπρου,
Ἀκόμα δὲν γνωρίζω, πῶς βρέθηκε τὸ πρῶτο τεύχος τοῦ «Δαυλοῦ» στὰ χέρια μου. Πάντως, ἀπ' ὅ,τι θυμάμαι, ἦταν στὸ δεύτερο ἔτος ἐκδόσεως. Ἐνθουσιάστηκα τόσο ἀπὸ τὴν ὕλη του, πού ζήτησα καὶ διάβασα ἀναδρομικὰ ὅλα τὰ προηγούμενα τεύχη. Σήμερα ἐνιῶσα τὸ χρέος νὰ σᾶς ἀπασχολήσω γιὰ κάτι πού κέντρισε πρόσφατα τὸ ἐνδιαφέρον μου καὶ δικαιώνει ἀπόλυτα τὴ μάχη πού δίνουν οἱ ἄνθρωποι τοῦ «Δαυλοῦ».

Στὸ «ΒΗΜΑ τῆς Κυριακῆς» 4 Νοεμβρίου στὴν ἐνημέρωση γιὰ τὰ νέα βιβλία σχολιάζεται ἓνα ἔργο μέ τίτλο τοῦ σχολίου «Ὁμιλεῖτε τὴν Ἰνδοευρωπαϊκὴν;». Συγγραφέας τοῦ σχολιαζόμενου βιβλίου εἶναι ὁ Ἄγγλος ἀρχαιολόγος καὶ γλωσσολόγος, καθηγητῆς τοῦ Καϊμπριτζ, κ. Κόλιν Ρένφριου. Ὁ συγγραφέας στὸ βιβλίο του ἀντικρούει σφοδρὰ τὸν Γάλλο Ντυμεζίλ καὶ ἄλλους γιὰ ὅ,τι ἔγραψαν τὸν περασμένο αἰῶνα καὶ συνεχίζουν νὰ γράφουν περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς δῆθεν «Ἰνδοευρωπαϊκῆς» γλώσσας. Ὁ κ. Ρένφριου ὑποστηρίζει, μετὰ ἀπὸ μελέτες, ὅτι τὰ γραφθέντα ἕως σήμερα περὶ δῆθεν «Ἰνδοευρωπαϊκῆς» γλώσσας ἀνήκουν στὸν ὥρο τοῦ ρομαντισμοῦ καὶ στεροῦνται κάθε σοβαρότητος. Καὶ συνεχίζει ὁ συγγραφέας: Ἡ μύηση τῶν ὑπολοίπων Εὐρωπαίων στὴ γλῶσσα ἔγινε ἀπὸ ἓναν ἀναπτυγμένο

λαό, πού ζοῦσε στὴν Μικρὰ Ἀσίαν 6.000 -7.000 χρόνια πρὶν. Ὁ λαὸς αὐτὸς ἀναπτύσσει σύγχρονη γεωργία, πού ἔχει σὰν ἀποτέλεσμα τὴν πενταπλάσια αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ ὑπεραύξηση αὐτὴ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴν μετανάστευση ὁμαδικῶς πληθυσμῶν πρὸς τὴν ὑπόλοιπὴ Εὐρώπη, πού κουβαλοῦσαν μαζί τους γλῶσσα-τέχνες-πολιτισμό.

Δὲν διάβασα τὸ βιβλίο τοῦ συγγραφέα (ἐλπίζω νὰ τὸ διαβάσω σύντομα), ὥστε νὰ ἔχω καλύτερη γνώμη. Ὅπως ἀποφαίνεται, ὁ κόσμος μας σήμερα ἔχει γαλουχηθεῖ ἐπὶ γενεὲς μὲ τόσα πολλὰ ψέματα, ὥστε κάθε ἀλήθεια, ὅταν καὶ ὅπου ἐμφανίζεται, νὰ φαίνεται σὰν ψέμα. Ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια μοιάζει μὲ τὸν χρυσό. Ὅση λάσπη καὶ νὰ τοῦ ρίξεις, μένει ἀνόθευτος — ἀρκεῖ ἔνα καλὸ πλύσιμο καὶ ξελαμπικάρησε.

Ὁ κ. Ρένφριου ἀποφεύγει (ἐκούσια ἢ ἀκούσια) νὰ ὀνομάσει τοὺς πρωτοπόρους λαοὺς μὲ τὸ ὄνομά τους, ἀλλὰ ἐρωτᾷ: ὑπάρχει λογικὸς ἄνθρωπος πού νὰ ἀγνοεῖ τὴν ὑπαρξὴ Ἑλληνικῶν φύλων; Στὸ σημεῖο αὐτὸ οἱ ἀποκαλύψεις τοῦ κ. Ρένφριου ἀντιμετωπίζουν μιὰ πολεμικὴ. Φαντάζεστε, νὰ ἔλεγε τὰ πράγματα καὶ μὲ τὸ ὄνομά τους — τί θὰ γινόταν;

Μὲ ἐκτίμηση

Δημ. Μαυροειδόπουλος

Πρωτέως 3- -5, Π. Φάληρο, ΑΘΗΝΑ

Σημείωση «Δαυλοῦ»:

Ὁ «Δ» ἔχει δημοσιεύσει ἐν μεταφράσει πολλὰ καὶ ἀντιπροσωπευτικὰ ἀποσπάσματα τοῦ ἔργου τοῦ κ. Colin Renfrew *“Archaeology and Language”* (βλ. τεύχη 80- 81, Αὐγ.-Σεπτ. 1988, 84, Δεκέμβριος 1988 κ.ά.).

Ποιός «κόβει τὰ πόδια» τοῦ 'Ελληνισμοῦ σήμερα;-

'Αγαπητὲ «Δαυλέ»,

'Επιθυμῶ νὰ διατυπώσω ὠρισμένες σκέψεις ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ τραγικοῦ-θλιβεροῦ θεάματος τοῦ κυνηγίου 5.000 θέσεων δημοσίων υπαλλήλων ὑπὸ ἄνω τῶν 250.000 νέων καὶ νεανίδων. «Γιὰ μιὰ θέση στὸ Δημόσιο», κατὰ τὸ «Γιὰ μιὰ θέση στὸν ἥλιο» ἢ τὸ «Γιὰ μιὰ χούφτα δολλάρια». Δὲν θὰ μιλήσω γιὰ τὸ ἐν γένει πανταχόθεν καλλιεργούμενο καταστροφικὸ κλίμα τῆς ἡσσοнос προσπάθειας καὶ τῆς δημοσιούπαλληλικῆς νοοτροπίας. Οὔτε θὰ ἀναφερθῶ στὴν ἐπιδιωξὶ τοῦ βολέματος, στὴν εὐκολὴ ἐξασφάλιση, στὸ «ἀραλίκι», στὰ πλεκτά, στὶς λίμες τῶν νυχτῶν καὶ τόσα ἄλλα κωμικοτραγικὰ/φαιδρά. Οὔτε στὸ καρκινωματικὸ πλαδαρὸ τέρας -Λερναία Ὑδρα- Δεινόσαυρο τῆς κατ' εὐφημισμὸν καλουμένης κρατικῆς μηχανῆς. Οὔτε στὸ τρομερὸ βάρος/ἄγος τῆς καφκικῆς γραφειοκρατίας, ἡ ὁποία ἔχει τὴν τάση νὰ μεταδίδῃ τὴν ἀγκύλωση, τὴν ἀστυνομευτικὴν ἰδεολογία καὶ τὴν ἐλεφαντιάσιν τῆς σ' ὀλόκληρο τὸν κορμὸ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ἀφαιρώντας ζωὴ, ἱκμάδα καὶ ἀπομυζώντας πολυτίμους πόρους: Τὰ θεωρῶ ὅλ' αὐτὰ δεδομένα καὶ γνωστά.

Θὰ ἤθελα διὰ τῆς παρούσης ἐπιστολῆς νὰ παίξω τὸν ρόλο τοῦ «δικηγόρου τοῦ διαβόλου» καὶ ν' ἀνθρωπηνθῶ, μήπως φταίῃ γι' αὐτὴν τὴν ροπή, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ ὁ τρόπος διενεργείας τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Μήπως τείνει νὰ ἐκλείψῃ (ἢ ἔχει ἐκλείψει, ἐν πολλοῖς) τὸ **ἦθος** καὶ ἡ αἴσθησις τοῦ **μέτρου** καὶ ἀπὸ τῆς ἐργοδοτικῆς πλευρᾶς; Οἱ ἐργασιακὲς σχέσεις, ὅλοεν ἀπρόσωπες καὶ τεταμένες· οἱ θέσεις ἐπισφαλεῖς καὶ ἄνευ ἱκανοποιητικῶν ἀ-

ποδοχῶν. Ἔργασία (δουλειὰ-δουλεία) μηχανικὴ, τετριμμένη, ἄνευ νοήματος καὶ τῆς πνοῆς τοῦ πνεύματος. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας πῶς νὰ ἐνεργοποιηθῇ ἡ δημιουργικὴ διάθεσις καὶ τὸ ὑπνωττον **φιλότιμον** τοῦ νεο-Ἑλλήνος; Ἡ δὲ **φωτισμία**, ὡς γνωστόν, εἶναι ἐκεῖνη ἡ ὁποία τιθασσεύει τὸν ἀχαλίνωτο χαρακτήρα μας καὶ μεταμορφώνει τὰ μύρια ὅσα ἐλαττώματα· μετ' ἐξάρχον τὸν ἀπύθμενον ἐγωισμό μας.

Πρόκειται ἄρα γε περὶ ὀκνηρίας τῆς νέας γενεᾶς; Τότε, γιατί οἱ πατέρες καὶ οἱ παπποῦδες τοὺς δὲν ἦσαν ὀκνηροί; Γιατί **οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι**, ὅταν εὐρίσκωνται εἰς τὸ ἐξωτερικόν, προκόβουν καὶ ἐργάζονται σκληρῶς; (Χωρὶς πυξίδα, ἔρμα καὶ προσανατολισμὸ ἢ ὑπέροχος τάσις/δίψα πρὸς **βίον θεωρητικόν** καὶ ἡ πνευματικὴ ἀναζήτησις τοῦ Ἑλλήνος εὐκόλα καταντάει ἢ ἐμφανίζεται ὡς ραθυμία). Ποῦ ὀφείλεται ἡ ἐλλαδικὴ κακοδαιμονία; Μήπως τὸ «κατεστημένο», τὸ «σύστημα» ἔχει ὅλα ἐκεῖνα τὰ χαρακτηριστικὰ ὥστε νὰ μᾶς «κόβῃ τὰ πόδια»;

[...] Ἄς εἶναι ὁμοῦς: ἄς ἀφήσουμε τὸ ψάρι νὰ βρωμάῃ ἀπὸ τὸ κεφάλι του καὶ ἄς ἐτοιμασθοῦμε νὰ δεχθοῦμε τίς μικρὲς-διάσπαρτες-ἀνώνυμες» προσπάθειες, τοὺς διαφόρους ποικίλους πυρῆνες τύπου «κρυφὸ σχολειό», πού, ἐν εἴδει νησιδων ζωῆς καὶ ὅχι ἀπλῶς ἐπιβιώσεως, θὰ προετοιμάσουν τὴν ἀναγέννηση τοῦ Γένους μας, τὴν νέα πραγματικὴ-γνησίᾳ Ἑθνικὴ Παλιγγενεσία.

Μετ' ἐκτιμήσεως,

Ἀθανάσιος Κ. Παπαζήμας

Παστέρ 6

Θεσσαλονίκη 546 33

Ὁ Ναπολέον, ἡ μεγαλωσύνη καὶ οἱ Ἕλληνες

'Αγαπητὲ κ. διευθυντά,

Πρὸ καιροῦ ἀνέκυψε ἀνάγκη γιὰ μιὰ βαθύτερη ἀνάλυση τῆς προσωπικότητος τοῦ Ναπολέοντα Βοναπάρτη, μὲ ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων στὰ τεύχη τοῦ «Δαυλοῦ» 89/1989 τοῦ κ. Δεινία Ἐκρηγνυόμενου σ. 5001-5004

καὶ 93/1989 τοῦ κ. Εὐαγγέλου Ρόζου σ. 5309-5310, στὸ ἴδιο δὲ τεῦχος ἀπάντησις τοῦ κ. Δεινία Δικαίου σ. 5310-5314. Τὸ θέμα εἶναι ἀνεξάντλητο, ἔχουν γραφεῖ πολλὰ καὶ θὰ γραφοῦν πολὺ περισσότερα. Θὰ ἤθελα, νὰ μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ παρουσιάσω δύο

απόψεις και μάλιστα από την Γαλλική πλευρά. Η πρώτη είναι η επίσημη περιληπτική παρουσίαση του Ναπολέοντα Βοναπάρτη υπό του Γαλλικού Λεξικού "Nouveau Petit LAROUSSE", Librairie Larousse, Paris 1926, που περιληπτικά παρουσιάζει έργα και ημέρες του ανδρός καταλήγοντας: «Υπήρξε ο μεγαλύτερος στρατιωτικός ηγέτης του κόσμου και ο πιο εξέχων στην εύτροφία του πνεύματος και στίς ικανότητες με άπιστευτη προσήλωση στη δράση και στην προσαρμογή (προσποίησης). Αλλά η φιλοδοξία τον κατέστρεψε και η Γαλλία κατεστράφη μαζί του».

Δέν θα σταθώ εδώ, παρ' όλο που αυτή η φράση έχει κάτι το ξεχωριστό και μεγαλειώδες, με την τραγική αλήθεια που περιέχει. Ένα έθνος αυτοαναλύεται χωρίς περιστροφές κι άναμασήματα. Σε μιὰ φράση περιχαράσσεται ο πικρός απολογισμός. Χωρίς ήττοπάθεια αλλά και χωρίς στρουθοκαμηλισμό. Αγγίζοντας την πληγή που πονά με γνώση του πόνου και της γιαιτριάς.

Περисσότερο ενδιαφέρον υπάρχει σε μιὰ ανέκδοτη επιστολή του François Rouquerville, προξένου της Γαλλίας στην Τουρκοκρατούμενη Ελλάδα, στα Ιωάννινα. Έγγραφο στίς 4 Ιουνίου 1808 κι απευθύνεται στον Γάλλο ύπουργό των Εξωτερικών. Ανήκει στο αρχείο του υπουργείου Εξωτερικών της Γαλλίας (Archive. — Correspondance Consulaire. — Jannina, tome II, fol. 46-47). Αφήνω στην κρίση του κάθε Έλληνα το κείμενο:

«...Θά τολμήσω νά εκθέσω εδώ μιὰ γνώμη. πού ή Έξοχότητά σας θά κρίνει μέ τήν φρόνησή της, όσο αξίζει.

»Δέν υπάρχει αμφιβολία, πώς ή Ρωσσία είναι αὐτή πού προκαλεί όλες τίς ανταρσίες τῶν χριστιανῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Τί κάνει ή Γαλλία αὐτόν τόν καιρό; Προσπάθησε ἐδῶ κι ἕναν αἰῶνα νά κάνει τοὺς Τούρκους στρατιῶτες νά μάθουν τήν πολεμική τέχνη. Τό πέτυχε; Όχι. Θέλησε μέ κάθε τρόπο νά σώσει τήν Τουρκία, καί ή Τουρκία ἔχασε τήν Κριμαία. Θά χάσει καί ἄλλες ἐπαρχίες, γιατί τοῦτο εἶναι ἀναπόφευκτο.

» Τό τελευταῖο ἔτος, ὅταν ὁ Αὐτοκρά-

τωρ Ναπολέον ἔδρεπε δάφνες στήν Πολωνία, ἀγωνίζοταν ἐπίσης γιά τοὺς Τούρκους. Τοὺς προσέφερε ἕνα στρατό, ἐπιθυμοῦσε τήν σωτηρία τοὺς· ποῖό τὸ ἀποτέλεσμα; Οἱ Τούρκοι ἐξεθρόνισαν τὸν Σελίμ Γ', ἴσως γιατί εἶχε δεχθεῖ τήν βοήθεια τῆς Γαλλίας... Καί ὅταν ὁ Αὐτοκράτωρ Ναπολέον μέ ἕνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ θαύματα, πού μόνον αὐτός εἶναι ἱκανός νά κάμῃ, θέλησε νά ἐνισχύσει αὐτό τὸ γερασμένο πολεμικὸ σῶμα, ἔγινε ή ἐπανάσταση ἀπὸ μῖσος γιά τὸ Γαλλικὸ ὄνομα. Ἐχει ἀποδειχθεῖ τελευταίως, ὅτι ποτὲ δέν μπόρεσε κανεὶς νά κάνει τίποτα στοὺς Τούρκους καί οὔτε θά μπορέσει ποτὲ στὸ μέλλον. Πρέπει νά χάσει κανεὶς γιά χάρη τοὺς τοὺς Ἕλληνες;

»...Τὸ πολιτικὸ σύστημα τῆς Εὐρώπης ἔχει μεταβληθεῖ καί οἱ σχέσεις μας μέ τήν Τουρκία δέν εἶναι καθόλου σὰν ἄλλοτε. Ἐμπόριο, πιστώσεις ἔχουν χαθεῖ. Οἱ συμφορές αὐτὲς μποροῦν νά ἐπανορθωθοῦν, ἂν πάρωμε μέ τὸ μέρος μας τοὺς χριστιανούς τῆς Τουρκίας. Οἱ Ἕλληνες τρέφουν ἐλπίδες πρὸς τήν Ρωσία, μόνον γιὰ αὐτὴ τοὺς βοήθησε κάποτε· πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς (τοὺς Ἕλληνες) προτιμοῦν τήν πραότητα τῶν Γαλλικῶν νόμων ἀπὸ τὸ καθεστῶς τῆς Μόσχας.

»Παράδειγμα πολὺ πρόσφατο· μέ πόση εὐχαρίστηση οἱ κάτοικοι τῶν Ἐπτανήσων ὑποδέχθηκαν τήν σημαία τῆς Α.Μ. τοῦ Αὐτοκράτορα Ναπολέοντα καί μέ πόση προθυμία οἱ κάτοικοι τῆς Χειμάρρας καί τοῦ Σουλίου ἔσπευσαν νά τεθοῦν κάτω ἀπὸ αὐτὴ τὴ σημαία, χωρὶς νά ἔχουν ὑστεροβουλία ὑπὲρ τῆς Ρωσίας. Ὁ στρατηγὸς Donje-λοι ἀντὶ νά ἐκδιώξει τοὺς προγεγραμμένους, τοὺς δέχθηκε μέ σύνεση, καί μέ τήν διαγωγή του αὐτὴ κερδίσαμε καρδιές. Μ' ἕνα σύνθημα ή Ἀκαρνανία θά γίνῃ γαλλική (!). Ἀπὸ τοὺς κόλλπους τῆς Ἄρτας ὡς τὸν Παρνασσὸ οἱ ἀντάρτες μας (!) θά δώσουν χεῖρα βοηθείας στοὺς Θεσσαλοὺς, ἀπὸ τήν περιοχὴ τῶν Ἀγράφων πού κατέχουν αὐτὴ τὴ στιγμή. Γιατί νά μὴν ἐπωφεληθεῖμε ἀπὸ τήν εὐκαιρία; (!) Θά βάλλωμε τέλος στήν ἐπιρροή τῆς Ρωσίας. Οἱ Ἕλληνες θά ἀφοσιωθοῦν μέ θρησκευτικὴ εὐλάβεια στὸ θρόνο τῆς Α.Μ. τοῦ Αὐτοκράτορα Ναπολέοντα καί θά αἰσθάνονται εὐτυχεῖς. Πρόκειται γιά

μία θέληση, πού ἔχουν ἐκφράσει...».

Ἐδῶ τελειώνει ἡ ἀναφορὰ τοῦ πρεσβευτῆ Fr. Rouquerville. Οὐδέν σχόλιον. Ἡ παρατηρητικότητά του σχεδιάζει φᾶς-προφίλ, ὅσο κι ἂν μᾶς θλίβει ὅσο κι ἂν μᾶς συντρίβει, ἕναν λαὸ σὲ τιμὴ εὐκαιρίας. Αὐτὸ ὑπῆρξαμε· καὶ ὄχι μόνο γιὰ τοὺς Γάλλους. Ἀλλὰ αὐτὸ ἀνοίγει κάποιον ἄλλο κεφάλαιο. Γιατί κι ἐμεῖς ἀπὸ τῆς μεριάς μας παίξαμε τὸν ρόλο λαοῦ εὐκαιρίας, γιὰ νὰ πετύχωμε ὅσα πετύχαμε.

Σχέσεις στὸ ἔπακρο ἐπικίνδυνες. Ἀκόμα καὶ οἱ ἀγοραπωλησίες στὰ σκλαβοπάζαρα εἶναι πιὸ τίμιες, γιατί δὲν εἶναι περιβεβλημένες με ἀυτοκρατορικὴ ἐρμείνα.

(Στὴν ἐπιστολὴ τοῦ Rouquerville οἱ ὑπογραμμίσεις καὶ τὰ θαυμαστικά εἶναι τῆς ὑπογράφουσας).

Εὐχαριστῶ γιὰ τὴν φιλοξενία.

Εὐγενία Γερολυμάτου

Μικρομάνης 9, Ἀθήνα 115 23

Οἱ «ξεπερασμένοι ἐθνικισμοὶ» καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ

Ἐν πλῶ
16 Νοε. 1990

Κύριε διευθυντά,

Διερχόμενος προσφάτως τὴν διώρυγα τοῦ Παναμᾶ, ἐδιάβασα ἐπιγραφὴν εἰς περίοπτον θέσιν ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ ἀμερικανικοῦ (ΗΠΑ) κτηρίου τῶν δεξαμενῶν Gatun (α' ὑποδοχῆς πλοίων), τὴν ἐξῆς: "HONORING THE PAST BY BUILDING THE FUTURE". Μὰ εἶναι καλὰ —σκέφθηκα— οἱ ἄνθρωποι αὐτοί; Μήπως πρέπει νὰ τοὺς στείλωμε κανέναν ὑπουργὸ ἑλληνα, τῆς παιδείας ἃς ποῦμε, γιὰ νὰ τοὺς «ἀναβαθμίσει» πνευματικῶς καὶ συγχρόνως νὰ τοὺς διδάξῃ, ὅτι αὐτὸς ὁ «ἰδεολογικὸς προσανατολισμός...» τους πρὸς τὸ παρελθὸν εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος καὶ «ἔχει ἀρνητικὴ κατεύθυνση», ὅπως θὰ ἔλεγε καὶ ὁ κ. Κώστας Σημίτης;

Ἀμερικανοί, σοὺ λέει μετὰ, καὶ πρόοδος! Ποῦ εἶναι ἡ πρόοδός σας, κύριοι; Ἡ ἐπιστροφή στὸ παρελθόν; Πρόοδο ἔχομε μόνο ἐμεῖς στὴν Ἑλλάδα μὲ ... πολλὰς προοδευτικὰ καὶ ἄλλες δυνάμεις, οἱ ὁποῖες ἀγωνίζονται γιὰ τὸ καλὸ τοῦ τόπου θάβοντας ὀριστικὰ τὸ παρελθόν μας.

Ἀλλά, θὰ μοῦ πείτε, αὐτοὶ ξέρουν καλύτερα, κι' ἐξ ἄλλου ἐκλεγμένοι εἶναι. Καὶ ἔχω νὰ συστήσω, νὰ πάσουν τὰ ἀρνητικὰ σχόλια ἐπὶ κυβερνητικῶν καὶ λοιπῶν δημοσίων πράξεων, διότι αὐτὰ ἐνεργοῦν ὡς τροχοπέδη ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως, τῆς μορφώσεως, διαμορφώσεως καὶ παραμορφώσεως

τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ τόπου μας. Ἐν ὀλίγοις, τί δημοκρατία ἔχομε, κ. Λάμπρου, ἐὰν δὲν εἴμαστε ἐλεύθεροι νὰ κάνωμε ὅ,τι θέλωμε; Ἐὰν ἡ Ἑλλάδα γκρεμίζεται πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις, ὅπως ἰσχυρίζονται μερικοὶ (ἅς' τους νὰ λένε), τοῦτο γίνεται γιὰ τὸ καλὸ τοῦ τόπου, γιὰ νὰ χτιστῇ ἡ Νέα Ἑλλάς.

Τιμοῦμε λοιπὸν κι' ἐμεῖς μὲ τὴν σειρά μας τὸ παρελθὸν ἐρειπώνοντάς το, γιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε τὰ ὑλικά του πρὸς οἰκοδόμησιν τοῦ θαυμάσιου παρόντος... Πῶς ἀλλιῶς θὰ τὸ οἰκοδομούσαμε, ἐὰν προηγουμένως δὲν γκρεμίζαμε; Αὐτὸ θὰ ἦταν ἀκατανόητο.

Καὶ κανεῖς τέλος πάντων σ' αὐτὸν τὸν ἀχάριστο τόπο δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀντιληφθῇ τὸ μέγα ἔργο τῆς ἰσοπεδώσεως; Δὲν καταλαβαίνει κανεὶς, ὅτι μόνον ἔτσι ὅλοι οἱ ἐθνικῶς γυμνόποδες δὲν θὰ σκοντάφτουν ἐπὶ ἐξεχόντων μαρμάρων;

Καλὰ ἔχει μιλήσει κάποιος «ἐθνάρχης» γιὰ τοὺς «ξεπερασμένους ἐθνικισμούς», οἱ ὁποῖοι «πολλὰς φορὰς ἐνθαρρύνονται ἀπὸ ὑποπτα συμφέροντα». Εὐτυχῶς ἡ Ἑλλὰς γεννᾷ τακτικά τέτοιες ἡγετικὰς προσωπικότητες...

Εὐχαριστῶ πολὺ. Νὰ μὲ συγχωρήτε, ἀλλὰ ἃς μὴν ἀνησυχῇ κανεὶς, δόξα τῷ Θεῷ, καλὰ πᾶμε καὶ ἔξω καὶ μέσα...

Μετὰ ἐκτιμήσεως
Γ. Σταυράγγελος
Πλοίαρχος Ε.Ν.

Ποιοὶ εἶναι οἱ «Ἕμεῖς» καὶ ποιοὶ εἶναι οἱ «Ἐκεῖνοι»;

Κύριε διευθυντά,

Κάπου στὰ νότια Βαλκάνια ὑπάρχει μιὰ χώρα, πού κάποτε τὴν κυβερνοῦσαν καὶ τὴν κατοικοῦσαν οἱ Ἕλληνες, ἕνας περήφανος λαὸς μὲ περίλαμπρη ἱστορία καὶ κατορθώματα πού ἔγραψαν Ἱστορία. Μιὰ Ἱστορία, πού κάθε λαὸς ἔχει καὶ ἕνα κομμάτι του σ' αὐτήν.

Σήμερα ὅμως τὴν χώρα αὐτὴν τὴν κατοικοῦνε πιά οἱ «Ἕμεῖς». Αὐτοὶ εἶναι πολὺ ιδιόρρυθμος λαός, μὲ χαρακτηριστικὰ μοναδικὰ στὸν κόσμον. Οἱ «Ἕμεῖς» δὲν καταλαβαίνουν, ὅτι οἱ ἄλλοι λαοὶ καταλαβαίνουν καὶ τοὺς «δουλεύουν». Ἐχουνε δικούς τους νόμους καὶ δικά τους «τερτίπια». Ἄλλοι ἀπὸ τοὺς «Ἕμεῖς» λένε, ὅτι εἶναι κατάλοιπα τῶν Τούρκων, πού καταπάτησαν τὸν τόπο γιὰ 400 χρόνια. Ἄλλοι πάλι λένε, ὅτι εἶναι ἡ νότια πλευρὰ τῆς Εὐρώπης μὲ Σλάβους γείτονες. Ἐν πάσῃ περιπτώσει οἱ «Ἕμεῖς» ἔχουνε τὸν δικό τους χρόνο. Ὁ χρόνος ἐκεῖ κυλάει ἀργὰ-ἀργὰ. Ἐκεῖ ἡ ὥρα ἔχει 70 λεπτά καὶ ἡ μέρα 27 ὥρες.

Τὰ τελευταῖα χρόνια τοὺς σέρβιραν τὴν Εὐρώπη. Γίνανε σχεδὸν «μέλος» καὶ ἄρχισαν τὴν μάσα. Μάσα τρελλή. Τί σημαίνει μάσα; Στους «Ἕμεῖς» μάσα σημαίνει ἐπιχορήγηση, σημαίνει χρηματοδότηση, σημαίνει δάνειο, σημαίνει ὅτι βάλει ὁ νοὺς τῶν «Ἐκεῖνων».

Ποιοὶ εἶναι οἱ «Ἐκεῖνοι»; Οἱ «Ἐκεῖνοι» εἶναι αὐτοὶ πού κυβερνοῦν τοὺς «Ἕμεῖς», αὐτοὶ πού ἐκλέγονται ἀπὸ τοὺς «Ἕμεῖς». Οἱ «Ἐκεῖνοι» μιλᾶνε ὅπως οἱ «Ἕμεῖς». Ντύνονται ὅπως οἱ «Ἕμεῖς». Ὁδηγοῦν ὅπως οἱ «Ἕμεῖς». Παντρεύονται ὅπως οἱ «Ἕμεῖς». Δηλώνουν «πολίτες Ἕλληνες», ὅπως οἱ «Ἕμεῖς».

Κάθε τρεῖς καὶ λίγο γίνονται ἐκλογές. Βέβαια οἱ ἐκλογές εἶναι καθοριστικὸ στοιχεῖο μέσα στὴν ζωὴ τῶν «Ἕμεῖς». Ὅπως οἱ ἄλλοι λαοὶ τρέχουν νὰ προλάβουν τὴν ἐξέλιξη, τὴν τεχνολογία, τὶς ἐπιστῆμες, τὴν τέχνη, οἱ «Ἕμεῖς» τρέχουν, τρέχουν νὰ

προλάβουν τὶς ἐκλογές πού οἱ «Ἐκεῖνοι» ἀποφάσισαν γι' αὐτούς. Διότι ὁ τόπος περνᾷ κρίση. Βέβαια: ὁ τόπος τὰ τελευταῖα 170 χρόνια «περνᾷ κρίση».

Ὅμως τώρα πλέον οὔτε οἱ «Ἕμεῖς» εἶναι πιά «Ἕμεῖς». Ἐχουνε κι αὐτοὶ μεγάλα αὐτοκίνητα. Οἱ ὁδηγοὶ φορᾶνε καπέλο καὶ γραβάτα. Νὰ δεῖς, καὶ στὸ χέρι ἔχουνε ἀλυσιδίτσα. Διότι καὶ αὐτοὶ ἐγίναν «Ἐκεῖνοι». Οἱ «Ἐκεῖνοι» φορᾶνε βέβαια κάτι γυαλιστερά κοστούμια, ὅπου μπορεῖς ἀπὸ τὴν πολλὴ γυαλάδα νὰ ξυριστεῖς. Τόσο πολὺ γυαλίζουν.

Τὸ ἄλλο, τὸ ἄλλο νὰ δεῖς, τὶς παραδόσεις. Τηροῦνε μὲ εὐλαβικὴ προσήλωση τὶς παραδόσεις. Κάθε φορὰ πού ἕνας «Ἕμεῖς» γίνεται «Ἐκεῖνος» φροντίζει νὰ καταρρίψει κάθε τι πού ἔκανε κάθε προηγούμενος «Ἐκεῖνος». Αὐτὸ κάνουν ὅλοι οἱ «Ἐκεῖνοι»: γκρεμίζουν ὅτι κάνανε οἱ προηγούμενοι «Ἐκεῖνοι». Αὐτὸ βέβαια ἀπὸ πρώτη ματιὰ εἶναι καλὸ. Οἱ «Ἕμεῖς» ἔχουνε συνέχεια «ἀνοικοδόμηση». Οἱ «Ἐκεῖνοι» δέ, ἄχ! αὐτοὶ οἱ «Ἐκεῖνοι», αὐτοὶ συνεχῶς δημιουργοῦνε καινούργια πράγματα, καὶ στὴ συνέχεια γκρεμίζουν... γκρεμίζουν... γκρεμίζουν. Καὶ ὁ τόπος πάει... πάει... πάει... πάει... Ἐδῶ δὲν μετράει τὸ πού πάει. Μετράει τὸ «πάει»... Τέτοια παράδοση δὲν νομίζω νὰ ὑπάρχει ἄλλου. Μόνο στὴ χώρα τῶν «Ἕμεῖς», ὅπου κυριαρχοῦν οἱ «Ἐκεῖνοι» ὑπάρχει.

Καὶ οἱ «Ἐκεῖνοι»; Νὰ δεῖς μεγαλεῖα, δόξες, τιμές. Μόνο ὁ πατέρας τους, ἂν εἶχε πανδρευτεῖ τὴ μάνα μας, θὰ μιλοῦσε ἔτσι. Τέτοιον πατέρα μόνο οἱ «Ἐκεῖνοι» εἶναι. Ἀφοῦ μόλις τοὺς φέρνω στὸ μυαλό μου, κλαίω.

Μετὰ τιμῆς

Ἕνας ἀπὸ τοὺς «Ἕμεῖς»

Γεώργιος Β. Παπακωνσταντίνου

Ἀριστίππου 16

Κολωνάκι, Ἀθήναι

Ἐξαφανίστε τὰ οὐράνια σώματα!..

Κύριε διευθυντά,

Εἶμαι ἀπὸ διετίας ἀναγνώστης τοῦ πε-

ριοδικοῦ «Δαυλός». Κατ' ἀρχὴν ὀφείλω νὰ σᾶς συγχαρῶ διὰ τὴν ἀκραιφνῶς ἑλληνο-

πρεπῆ τοποθέτησίν σας, καθὼς καὶ διὰ τὴν ποιότητα τῶν δημοσιευμάτων. Θὰ ἤθελα ὁμῶς —μὲ τὴν ἄδειάν σας— νὰ διατυπώσω μὲ τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν μερικὲς παρατηρήσεις, εἰσηγήσεις ἂν θέλετε, ἀπολύτως καλοπροαίρετες:

Ιον. Ὁρισμένα ἀπὸ τὰ δημοσιευόμενα κείμενα εἶναι ἀκαταλαβίστικα γιὰ μένα τοῦλάχιστον. Δὲν ἰσχυρίζομαι, ὅτι ἀνήκω στὴν κατηγορία τῶν διανοουμένων. Ἔχω ὁμῶς τὴν ὑποδομή, γιὰ νὰ παρακολουθῶ τὰ διανοήματα τοῦ Πλάτωνος ἢ ἄλλων Ἑλλήνων κλασσικῶν, ἀπὸ μετάφρασιν βέβαια. Ὅμως τὸ δημοσιευόμενον εἰς τὴν σελίδα 6115, τεῦχος Νοεμβρίου 1990, τοῦ «Δαυλοῦ» ἄρθρον μὲ τίτλον «Ἡ κατηγορία τοῦ “εἶναι”» παρὰ τίς προσπάθειές μου νὰ τὸ κατανοήσω δὲν τὰ κατάφερα. Τέλος πάντων, αὐτὸ ποῦ ἤθελα νὰ πῶ ἐν προκειμένῳ: Πρὸς Θεοῦ ὅχι τόσο πολὺ «περὶ διαγραμμάτων»!

2ον. Στὸ τεῦχος Δεκεμβρίου 1989 τοῦ «Δαυλοῦ», σελὶς 5499, δημοσιεύεται μελέτη τοῦ κ. Ἀποστόλου Γάτσια σχετικῶς μὲ τὸ πεντάκτινο ἄστρο ὡς σύμβολο σκοτεινῶν ἐπιδιώξεων, ἂν κατάλαβα καλά. Δὲν γνωρίζω ποιά εἶναι ἡ τοποθέτησις τοῦ «Δαυλοῦ» ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. Ἐφ’ ὅσον ὁμῶς δὲν ἔγινε κανένας σχολιασμός σχετικῶς, προκύπτει ὅτι συμφωνεῖτε μὲ ὅσα λέγει ὁ κ. Γάτσιας. Ὅμως στὸ τεῦχος Νοεμβρίου 1990, σελ. 6100, δημοσιεύεται ἄρθρον μὲ τὴν δική σας ὑπογραφή ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ Κουβέιτ καὶ ἡ Εὐρυνόμη», στὸ ὁποῖο ἄρθρο αἱ παράγραφοι διαχωρίζονται ὑπὸ τριάδων πενταλφικῶν ἀστέρων. Λέτε νὰ ὑπάρχη ἐν προκειμένῳ κάποια ἀσυνέπεια μεταξὺ λεγομένων καὶ πραττομένων;

Μετὰ τιμῆς

Γεώργιος Παρτσακλὸς

Φιλοπάππου 13, Ἀθήναι 11741

Τηλ. 9228314

Σημείωση «Δ»:

Τὸ ἄστρο δὲν εἶναι ...κατασκεύασμα ἐξουσιαστικό, ἀλλὰ φυσικὸ σῶμα. Συνεπῶς, καθ’ ἑαυτὴν ἡ ἀπεικόνισή του δὲν ἔχει τίποτε τὸ «ὑποπτό», ἀκόμη κι ἂν ἡ Διεθνὴς Ἑξ-ουσία συμβολίζῃ μ’ αὐτὴν τίς ἐξουσιαστικές της ἐπιδιώξεις ἢ σκοπιμότητες. Στὴν τυπογραφία εἰδικὰ ὁ ἀστερίσκος σὲ διάφορες παραλλαγές χρησιμοποιοῖται ἀνέκαθεν εἴτε ὡς σημεῖο παραπομπῆς εἴτε ὡς διακοσμητικό.

Ἡ «θέση» τοῦ ἐπιστολογράφου εἶναι χαρακτηριστική. Μὲ ἀπλᾶ λόγια: ἂν ὁ ἐξουσιαστικὸς δογματισμὸς λέῃ «ἄστρο», ἐμεῖς θὰ λέμε «μὴ ἄστρο» καὶ θὰ ἀπαγορεύουμε τὴν εἰκαστικὴ ἀπόδοσι τῶν οὐρανίων σωμάτων (τὸ ἀντιδόγμα τοῦ δόγματος). Μὲ τὴν λογικὴ αὐτὴ πρέπει κατὰ μείζονα λόγον νὰ καταργήσουμε (καταστρέψουμε) καὶ τὰ δισεκατομμύρια τῶν ἄστρων...

«ΟΜΙΛΕΙΤΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ;»

(Μιά δικαστική απόφαση για υπόθεση του «Δ»)

Στή στήλη αυτή, που είναι καθαρά στήλη σκέψεως και κρίσεως, για πρώτη φορά από της συστάσεώς της σήμερα δεν θα διατυπωθῇ καμμία σκέψη καὶ καμμία κρίση. Θὰ παρατεθοῦν ξηρῶς α) γεγονότα καὶ β) τὸ κείμενο μιᾶς δικαστικῆς ἀποφάσεως πού ἀφορᾷ στὸν «Δαυλὸ» χάριν ὅχι μόνο τῶν ἀναγνωστῶν μας πού εἶναι νομικοί, ἀλλὰ καὶ κάθε ἀνθρώπου πού καταλαβαίνει ἐλληνικά.

★ ★ ★

Τὴν 5ην Μαΐου 1989 στὴν ἐφημερίδα «Ἐλευθεροτυπία» τῶν Ἀθηνῶν ἄτομο (πού δὲν εἶναι συντάκτης τῆς) δημοσίευσε ἄρθρο, τὸ ὁποῖο ἐθεωρήθη ἀπὸ τὸν «Δαυλὸ» συκοφαντικὸ καὶ ὕβριστικὸ ἐναντίον του.

Τὴν 22αν Μαΐου 1989 ὁ ὑπογράφόμενος ὑπέβαλε στὸν Εἰσαγγελεῖ Πρωτοδικῶν Ἀθηνῶν μὴνυση κατὰ τοῦ ἐν λόγῳ ἀτόμου καὶ τῶν δύο ὑπευθύνων τῆς ἐφημερίδας γιὰ συκοφαντικὴ δυσφήμιση διὰ τοῦ Τύπου.

Ὁ εἰσαγγελεὺς κ. Πλωμαρίτης ἄσκησε ἀμέσως ποινικὴ δίωξη κατὰ τῶν τριῶν προαναφερθέντων ἀτόμων, χαρακτήρισε τὴν υπόθεση «κατεπιγούσα» καὶ ἀνέθεσε τὴν ἀνάκριση στὴν πταισματοδίκη τοῦ 13ου Τμήματος κ. Ἀναστασία Δημοπούλου.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀνακρίσεως ὁ εἰσαγγελεὺς Πρωτοδικῶν κ. Κων. Βλ. Νίκας παρέπεμψε δι' ἀπ' εὐθείας κλήσεως τὰ ἐν λόγῳ ἄτομα, γιὰ νὰ δικασθοῦν τὴν 14ην Ἰανουαρίου 1990 στὸ Α' Τριμελὲς Πλημμελειοδικεῖο Ἀθηνῶν μὲ τὴν κατηγορίαν τῆς συκοφαντικῆς δυσφημίσεως διὰ τοῦ Τύπου (παράβαση ἁρθρῶν 1, 14, 18, 26 § 1, 363, 362 τοῦ Π.Κ. καὶ ἁρθρῶν 1, 2, 4, 46, 47, 48 Α.Ν. 1092/38 ὅπως ἐπανετέθη σὲ ἰσχὺ μὲ τὸν Ν. 10/75) καὶ συγκεκριμένα «γιὰ τὰ ἐξῆς ἐπιλήψιμα - ὅπως ἀνεγράφετο στὸ κατηγορητήριο - γιὰ τὸν ἐκδότη τοῦ Περιοδικοῦ «ΔΑΥΛΟΣ» Δημήτριον Λάμπρου: «ἡ ψευδολογία περὶ δῆθεν ἐλληνικῆς καταγωγῆς τοῦ ἀλφαβήτου ἀποτελεῖ κρίσιμην ἀνάγκη ὅχι μόνο γιὰ τὰ ἀνισόρροπα ἔντυπα τῆς ὑποστάθμης τοῦ «Δαυλοῦ» ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἀλλήστου μνήμης (!) Θεοδωρακόπουλο, Τσάτσο καὶ Κανελλόπουλο...» Αἱ ἀνωτέρω ὕβρεις καὶ συκοφαντίες - συνέχιζε τὸ κατηγορητήριο - θίγουν ἀτομικὰ καὶ προσβάλλουν τὴν τιμὴ καὶ τὴν ὑπόληψη τοῦ ἐγκαλουῦντα».*

→

* Στὸ ἴδιο ἄρθρο τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄτομο πού τὸ ὑπέγραφε εἶχε ἰσχυρισθῇ ἐπίσης, ὅτι ἡ ἀνικάλυψη τοῦ ἀλφαβήτου ἐγίνε στὴ Γῆ Χαναάν, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία πάσχει ἀπὸ «στηνερό ἀντισιμιτισμό», γι' αὐτὸ δὲν θέλει νὰ παραδεχθῇ «ἕνα ἀκόμη σημεῖο ἀνωτερότητας τῶν ἀρχαίων Ἰσραηλιτῶν», ἐχλεύαζε τὰ ὅσα «βλακωδῶς διατείνονται οἱ ἀνυπόστατοι ἐπιστημονικὰ ψευδοϊστορικοὶ τοῦ χριστιανισμοῦ», ζητοῦσε «νὰ καοῦν ὅλα» τὰ ἐλληνικὰ σχολικὰ ἐγχειρίδια πού μιλοῦν γιὰ τὴν ἀρχαιοελληνικὴ συμβολὴ στὸν Παγκόσμιον Πολιτισμὸ καὶ ἄλλα παρεμφερῆ. Σὲ ἄλλο κείμενό του ἐξ ἄλλου μιλοῦσε «περὶ προσχωρήσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ, κατὰ τὸ Πλήρωμα τοῦ Χρόνου, στὸν Ἐκλεκτὸ Λαὸ χάριν τῆς τελικῆς σωτηρίας του». Ἀλλ' αὐτὰ βέβαια εἶναι ἄσχετα πρὸς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος δίκη.

Μὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄτομο ἐξ ἄλλου ἔχει ἐπανελημμένα ἀσχοληθῇ πρό-

→

Ὁ εἰσαγγελεὺς ἐπέγραψε στὸ κατηγορητήριο: «**Προσοχή. Κίνδυνος παραγραφῆς**».

Τὴν 14ῃ Ἰανουαρίου 1990 οἱ κατηγορούμενοι δὲν προσήλθαν στὸ δικαστήριον, γιὰ νὰ δικασθοῦν. Ἡ δίκη ἀνεβλήθη γιὰ τὶς 31 Ἰανουαρίου, ἀλλὰ καὶ πάλι δὲν προσήλθαν. Ὡς δικαιολογητικὸ καὶ τὶς δύο φορές παρουσίασε ὁ πατέρας τοῦ συντάκτη τοῦ ἐπιδίκου ἄρθρου τὴν δήλωση ὅτι ὁ κατηγορούμενος γιὸς του πηγαίνει σὲ κάποιο «**ἰσλαμιστικὸ συνέδριο στὴν Τεχεράνη**». Νέα δικάσιμη ὠρίσθηκε ἡ 14ῃ Μαρτίου 1990.

Κατὰ τὴ συνεδρίαση τῆς 14ῃς Μαρτίου παρουσιάσθηκε στὸ δικαστήριον τὸ ἐν λόγῳ ἄτομον φέροντας ὡς μάρτυρες του καὶ πέντε ἄλλα ἄτομα. Ἐξ ἄλλου ὡς μάρτυρες τοῦ «Δαυλοῦ» κατέθεσαν ὁ καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας στὸ Πανεπιστήμιον Πατρῶν, πρῶην Πρύτανης τοῦ ἰδίου Πανεπιστημίου καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. Ἀναστάσιος Ν. Ζουμπος, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐθνικῆς Ἑταιρείας τῶν Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν δικηγόρος-συγγραφεὺς κ. Πέτρος Γλέζος, ὁ πρῶην νομάρχης καὶ βουλευτὴς δρ. τῆς Φιλοσοφίας καὶ σημαντικὸς ποιητὴς κ. Ἀναστ. Λεβίδης, ὁ δικηγόρος, ἱστορικὸς ἐρευνητὴς καὶ συγγραφεὺς κ. Κωνσταντῖνος Γεωργανᾶς καὶ ὁ γνωστότατος ἐρευνητὴς τῆς γλώσσας καὶ τῆς Πρωτοϊστορίας κ. Ἡλίας Τσατσόμοιρος.

Τὸ δικαστήριον ἐξέδωσε μετὰ τὸ πέρας τῆς διαδικασίας τὴν ἀκόλουθον ἀπόφαση:

σφατα ὁ ἀθηναϊκὸς Τύπος. Ἔτσι στὴν ἀπογευματινὴ ἐφημερίδα «**Νίκη**», 21 Ἰουνίου 1990 σελ. 29, ἀνεγράφη, ὅτι «ὁ **Κοσμᾶς Μεγαλομμάτης κάνει ἀνθελληνικὴ προπαγάνδα, τάσσεται ἀνεπιφύλακτα ὑπὲρ τοῦ διεθνοῦς σιωνισμοῦ, τῆς Τουρκίας καὶ τοῦ Ἰσλάμ γενικότερα**». Ἐπίσης ὁ Κύπριος ἱστορικὸς κ. Θεόφιλος Γεωργιάδης, τοῦ κυπριακοῦ Γραφείου Τύπου καὶ Πληροφοριῶν, Τμῆμα Τουρκικῶν Θεμάτων, ἀπαντώντας σὲ ἄρθρον τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀτόμου ποὺ δημοσιεύθηκε στὴν ἐφημερίδα «**Ἐξόρμηση**», γράφει στὴν ἴδια ἐφημερίδα, 10 Μαΐου 1990 σελ. 16, ὅτι «τὸ ἄρθρον αὐτὸ εἶναι γραμμένον ἀπὸ τουρκικὸ χέρι καὶ ὑπογεγραμμένον ἀπὸ τὸν κ. **Κοσμᾶ Μεγαλομμάτη**». Στὸν «**Οἰκονομικὸ Ταχυδρόμον**» τὸ ἐν λόγῳ ἄτομον ἔχει καταγγελθῇ ἐπανελημμένα ὡς «**πράκτορας τῆς Τουρκίας**» (23 Αὐγούστου 1990, σελ. 60), «ὅτι ἀπὸ τὸ 1990 ὁ **Κοσμᾶς Μεγαλομμάτης γράφει ὑπὲρ τῶν Τούρκων χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψει τοὺς Ἰουδαίους**» (9 Αὐγούστου 1990, σελ. 55), ὅτι ἀσκεῖ «**προκλητικὴ τουρκόφιλη προπαγάνδα**» κ.λπ. Ἡ ἐφημερίδα «**Κωνσταντινούπολις**» (6 Νοεμβρίου 1990, σελ. 6) ἀναφέρεται σὲ κάποιο δημοσίευμα τοῦ ἐν λόγῳ ἀτόμου στὴ «Ἑλευθεροτυπία», μὲ προσθήκην τὴν φράσιν «... καὶ νὰ τοὺς εὐχρηστοῦμε» (στὸν Κ.Μ. καὶ κάποιους ἄλλους ὁμοίους του «**τουρκοπροσκυνημένους καὶ τουρκολάτρες**», ὅπως τοὺς χαρακτηρίζει) νὰ περάσουν καλὰ μὲ τοὺς ἀμφιτρώονές τους στὴ **Σμύρνη**. Καὶ οὕτω καθεξῆς. Αὐτοῦ τοῦ ὑποκειμένου μάρτυς ὑπερασπίσεως στὴ δίκη του γιὰ τὶς συκοφαντίες του καὶ ὕβρεις κατὰ τοῦ «Δ. καὶ τῆς Ἑλλάδος» ἦταν ὁ καθηγητὴς τῆς Προϊστορικῆς Ἀρχαιολογίας στὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν κ. Γεώργιος Στυλιανοῦ Κορρές...

[illegible]

Από την ίδια αποδεικτική διαδικασία το Δικαστήριο δεν πέφτηκε
 ότι .Ο. μνητ.ς) έχει καταγγείλει ολόκληρη ή έστω από βαρεία αμφι-
 λεια τον/ κατηγορούμενο/ . Πρέπει συνεπώς να μην επιβληθούν εις
 βάρος του/ τα δικαστικά έξοδα και τέλη .

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

ΔΙΚΑΖΕΙ παρόντα... τον κατηγορούμενο... Καθ. Δ. Μεταξάκης... από την των... Χρήστων... Τεγόπουλου... και... Στρατή... Φυντανίδη...

ΚΗΡΥΣΣΕΙ τον/ κατηγορούμενο/... από την των... Χρήστων... Τεγόπουλου... και... Στρατή... Φυντανίδη...

... στην Αθήνα την 5-5-1989 δια τον τύπον...

... ισχυρίσθηκαν και διέδωσαν στα παύσειν αλ-...

... των φίλων που μετέφεραν να βλάψουν την...

... παιδική υπόληψη του, εν γνώσει του ανακωχής...

... του κυβερνητικά εφημερίδας ως δημοσιογράφος,

... δίδοντας ως νόμιμος εκπρόσωπος και τρίτος

... ως διενδονήτης δημοσίους "Ελευθεροτυπία"

- 13 -

... μετακίνησαν στην επιδίωξη 35 άρθρων του Κρατικού

... καταστήσαντας εξής επισημεία για τον ενδοτικόν

... πρωτοδικόν "Ελευθεροτυπία" Αθήναις, Αθήναις

... πρωτοδικόν Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις

... πρωτοδικόν Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις

... πρωτοδικόν Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις

... πρωτοδικόν Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις

... πρωτοδικόν Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις

... πρωτοδικόν Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις

... πρωτοδικόν Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις

... πρωτοδικόν Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις

... πρωτοδικόν Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις

... πρωτοδικόν Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις, Αθήναις

Γίνεται μνηία ότι μετά από την εξέταση κάθε μάρτυρα και πριν από την
 έκδοση κάθε απόφασης, δίδονταν ο λόγος κατά σειρά, σε όλους τους παρόν-
 τες της δίκης, τελευταία δε πάντοτε στον/ κατηγορούμενο/ τον/ παρόντα
 ΑΠΑΛΛΑΣΣΕΙ τας μνητ.ς από την πληρωμή των δικαστικών εξόδων και
 τελών της προκειμένης δίκης.

ΚΡΙΘΗΚΕ , αποφασίστηκε και δημοσιεύτηκε στο ακροατήριό του .

... Αθήνα ... 19...

.Ο. Πρόεδρος.

.Ο. Γραμματέας

[Signature]

[Signature]
 Γραμματέας

Κατὰ τὸ Α΄ Τριμελὲς Πλημελειοδικεῖο Ἀθηνῶν, λοιπόν, ἡ ἀπόδοση (ἀπὸ τῆς στῆλης ἐφημερίδας μὲ εὐρύτατη κυκλοφορία) στὸν «Δαυλό» (καὶ στοὺς *Ι. Θεοδωρακόπουλο, Κ. Τσάτσο καὶ Π. Κανελλόπουλο*) τοῦ γεγονότος τῆς «*ψευδολογίας ἀπὸ κρίσιμη ἀνάγκη περὶ δῆθεν ἐλληνικῆς καταγωγῆς τοῦ ἁλφαβήτου*» (ὁ «Δ», ὡς γνωστὸν ἀνεδημοσίευσε ἀπλῶς τῆς ἀπόψεως δεκάδων διαπρεπῶν Ἀμερικανῶν καὶ Εὐρωπαϊῶν ἐρευνητῶν, ποὺ ὑποστηρίζουν τὴν ἐλληνικὴ καταγωγὴ τοῦ Ἀλφαβήτου, ἐπομένως εἶναι μαθηματικῶς ἀδύνατο νὰ ἐψευδολόγησε ὁ ἴδιος) δὲν ἀποτελεῖ συκοφαντικὴ δυσφήμιση, ἀλλὰ οὔτε κὰν οἱ χαρακτηρισμοὶ «*ἀνισόρροπος*» καὶ «*ὑποστάθμης*» ἀποτελοῦν ἔστω ἀπλῆ ἐξύβριση.

Ὅπως σημειώσαμε στὴν ἀρχὴ τοῦ παρόντος: Οὐδὲν σχόλιον.

Δημήτρης *Ι. Λάμπρου*

Υ.Γ. Ὁ «Δ» θὰ δημοσιεύσῃ ὅποιαδήποτε νομικὴ κριτικὴ τῆς ἀνωτέρω δικαστικῆς ἀποφάσεως.

Δυναμική έκποιήσις

Καί μόνον τὸ γεγονὸς ὅτι μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ζοῦμε, εἶναι παρήγορον. Παρ' ὅλα αὐτὰ ἔχουμε καὶ δικαιώματα, ὅπως λ.χ. νὰ διεκδικοῦμε κατ' ἔθμιον ἀνὰ τετραετίαν τὴν ἐνταῦθα τέλεσιν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Ὡσαύτως δὲν ἡμφεσβήτησαν μέχρι αὐτὴν τὴν στιγμὴν τοῦλάχιστον ἐπισήμως τὰ ἐθνικά μας δικαιώματα ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφαιᾶς. Πάντως τὰ ἀνάκτορα τῆς Φαιστοῦ «παίζονται» μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν κ.κ. Φοινίκων.

Ὁ λόγος, φυσικά, εἶναι γιὰ τὴν «Δύναμη», ἡ ὁποία μᾶς ἔκανε ὅλους ἐθνικά ὑπερήφανους, ἀφοῦ καταδέχτηκε νὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ τὴν ἀποστολὴν πολεμικοῦ μας πλοίου εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Κόλπου. Βεβαίως ἡ ὑπερηφάνειά μας ἐγένεν ἀκόμη μεγαλύτερη, ὅταν ἐπληροφορήθημεν τὸ ἐνδεχόμενον νὰ χρησιμοποιηθῇ ἡ Κρήτη ὡς ἀναπαυτήριον τῶν στρατευμάτων τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου. Ἀντιλαμβάνεσθε, φαντάζομαι, τὸ μέγεθος τῆς ἐν γένει ἀναπτύξεως τῆς περιοχῆς ἀπὸ μίαν τοιαύτην εὐτυχὴ συγκυρία. Θὰ ἔχωμεν τὴν χαρὰ νὰ ὑποκαταστήσωμεν τὴν Καμπόσδη εἰς τὴν «ἀνάπαυσιν τοῦ πολεμιστοῦ».

Ὅμως ἂς ἀφήσωμεν τὰ πολεμικά, διότι περισσότερον εἰς τὴν χώρα μας τὴν «Δύναμη» ἐνδιαφέρει ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς γῆς. Μὰ εἶναι δυνατόν ἡ γῆ νὰ ἀνήκῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀγρότας; Ποῦ ἀκούστηκε αὐτό! Πρέπει νὰ ἀξιοποιηθῇ τάχιστα. Πρὸς τοῦτο καλὸν θὰ ἦτο νὰ πωληθοῦν γενικῶς τὰ νησιά· μικρὰ καὶ μεγάλα, ἀκόμη καὶ οἱ βραχονησίδες. Γιὰ νὰμποροῦν ἀνενόχλητοι οἱ διάφοροι ἀντιπρόσωποι τῆς «Δύναμης» νὰ κάνουν τὰ λουτρά τους τελείως ργινέ, ἐνῶ ἡμεῖς θὰ ἔχωμε τὴν ὑψίστην τιμὴ νὰ τοὺς ὑπηρετοῦμε. Ἀσχέτως βέβαια ἂν καὶ τῶρα δὲν κάνουμε ἄλλο τι. Ἀλλὰ γίνεται πῶς κομπᾶ καὶ σεμνόπρεπα, ὑπὸ τὸν προσηματικὸν τίτλον «τουριστικὴ ἀνάπτυξις» ἡ «παροχὴ τουριστικῶν ὑπηρεσιῶν».

Ἀς εἶναι! Δὲν πρέπει νὰ εἴμαστε καὶ ἀχάριστοι! Ὅσάκις τείναμε τὴν χεῖρα γιὰ ἐλεημοσύνη, ἀνακράζοντες «δῶστε καὶ σῶστε», ἐφάνησαν ἐξαιρετικά γαλαντόμοι οἱ διάφοροι ἀντιπρόσωποι τῆς «Δύναμης». Καὶ νὰ τὰ σχέδια Μάρσαλλ, καὶ νὰ τὰ ἀναπτυξιακὰ προγράμματα, καὶ νὰ τὰ Μ.Ο.Π. Καὶ τί ἐζήτησαν γιὰ ἀντάλλαγμα; Σχεδὸν τίποτε. Λίγο νὰ παραιτηθοῦμε ἀπὸ τὴν Κύπρο, λίγο νὰ δεχθοῦμε ὅτι «μπορεῖ, βρὲ ἀδελφέ, νὰ εἴμαστε Σουμέριοι ἢ καὶ Φοίνικες»· ἄντε καὶ ὅτι δανειστήκαμε τὸ ἀλφάβητό μας. Πράγματα, δηλαδή, τελείως θεωρητικά καὶ χωρὶς καμμιὰ πρακτικὴ σημασία. Ἐνῶ τὸ χρῆμα λῖπτει σπαρταριστὸν καὶ ταῖζει κατὰ μῆνα τὸ ἡμέτερον κηφηνариό.

Εὐτυχῶς ἡ ἐθνικῶς ὑπερήφανη ἐνδοτικότης τῶν πάσης φύσεως Κυβερνήσεών μας ἐδημιούργησε τὴν Ἑλλάδα τοῦ αὔριο! Τὴν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία λίαν ἐνωρὶς συνέλαβε τὰ μηνύματα τῶν καιρῶν καὶ ἔσπευσε νὰ δηλώσῃ πίστη καὶ ὑποταγὴ στὰ μεγάλα ἐπερχόμενα ἰδανικά. Ὁμοιομορφία σκέψεως θέλει ἡ «Δύναμη»; Ἐμεῖς δὲν σκεπτόμεθα καθόλου ἀφ' ἑαυτῶν! Χαμηλῆς στάθμης πολίτας ἐπιθυμεῖ τὸ «κέντρον»; Εἰς τὴν ἐξαχρείωσιν φτάσαμε ἡμεῖς! Ἐφρόντισαν γι' αὐτὸ οἱ κατὰ καιροῦς «σωτήρες».

Ὅχι! Ἀκόμη μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ζοῦμε καί, τὸ σπουδαιότερο, νὰ γράφουμε. Ἔστω κι αὐτὰ τὰ «Κουτσοελληνικούλια», ὅπως τὰ καταντήσαμε. Ἄν καὶ γνωρίζω ὅτι εἶναι καὶ αὐτὸ ὁδυνηρὸν γιὰ τὴν «Δύναμη» καὶ τοὺς πᾶτρωνές της. Σιγὰ-σιγὰ, παιδιά! Κόψε σήμερα τὴν «βαρεῖα», κόψε αὔριο τὴν «ψιλὴ». θὰ φτάσουμε καὶ στὸ «Λατινικὸ ἀλφάβητο». Καὶ ποῦ ξέρεις; Ἄν τὸ ἀντίτιμο εἶναι ἱκανοποιητικόν, μπορεῖ καὶ νὰ υἱοθετήσουμε τὸ Φοινικικὸ ἢ νὰ παραδεχτοῦμε ὅτι εἴμαστε, ἐπὶ τέλους, «Χανααναῖοι» ἢ Σουμέριοι...

Γιῶργος Πετρόπουλος

ΜΕΤΕΩΡΙΣΜΟΙ

Ἐξαλήθευση-ἐλευθέρωση: ἡ κατεπείγουσα ἐπιλογή

Πρέπει νὰ τὸ ποῦμε μὲ τὰ ἐντονώ-
τερα σχήματα λόγου: Ἡ ἀνθρωπότη-
τα δὲν ἔχει ἄλλο δρόμο ἀπὸ ἐκεῖνον
τῆς ἐξαληθεύσεως-ἐλευθερώσεως
τῆς. Ὁ δρόμος αὐτὸς δὲν εἶναι πιά ἔ-
να «δέον» πολυτελείας, ἀλλὰ ἀδήριτη
ἀνάγκη ἐπιβιώσεως.

Ἐξαλήθευση - ἐλευθέρωση εἶναι
μία κατάστασις, ὅχι ἀπλῶς ἀλληλο-
συμπληρούμενες καταστάσεις. Ἀλή-
θεια χωρὶς ἐλευθερία δὲν ὑπάρχει·
καὶ ἐλευθερία χωρὶς ἀλήθεια δὲν ὑ-
πάρχει.

Ἀλήθεια, τὸ **μὴ** λῆθον, εἶναι ἡ
δημιουργικὴ σύνδεσις τῶν γενομένων
μὲ τὰ γινόμενα. Ἐπειδὴ τὰ γενόμε-
να ἔχουν σχέσις ἄμεσης συνέπειας μὲ
τὰ γινόμενα (καὶ τὰ γενησόμενα), αὐ-
τονοήτως τὰ γινόμενα, γιὰ νὰ μὴν ἀ-
ποτελοῦν **ἐντροπίαν**, πρέπει νὰ ἀπο-
τελοῦν οἰονεὶ «φυσικὰ τέκνα» τῶν
συμβάντων. Ἔτσι λειτουργεῖ ὁ νόμος
τῆς φύσεως. Στὴν ἱστορία ἡ ἀποσύν-
δεσις τοῦ παρόντος ἀπὸ τὸ παρελθὸν
ἀποτελεῖ **ἐκτροπήν**.

Ἡ ἐξασφάλισις τῆς (ζωτικῆς) ἀρ-
μονίας μεταξὺ γενομένων καὶ γιγνομέ-
νων προϋποθέτει **γνώσις** καὶ μὴ δια-
στρέβλωσις τοῦ παρελθόντος. Ἡ **ἀλή-
θεια** συνεπῶς στὴν δημιουργικὴ-
πρακτικὴ τῆς ἔκφρασις εἶναι ἡ παρα-
δοχή, ὁ **σεβασμὸς** καὶ ἡ ἀναγνώρισις
καθοδηγητικοῦ ἱστορικοῦ ρόλου στὰ
συμβάντα. Μόνον ἔτσι ἐξασφαλίζεται
ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου τῆς φύσεως
στὴν ἱστορία καὶ ἀποτρέπεται ἡ ἐν-
τροπία -ἱστορικὴ ἐκτροπή.

Ἐλευθερία εἶναι πάλι ἡ ἁρμονία
πρὸς τὸν φυσικὸ νόμο. (Ἐλευθερία ἐ-
κτὸς φυσικοῦ νόμου εἶναι καὶ λογικῶς
ἀπολύτως ἀσύλληπτη καὶ δη-

μιουργικῶς-πρακτικῶς ἀπολύτως ἀνύ-
παρκτη). Ἐπομένως ἡ ἐλευθερία
προϋποθέτει καὶ πλήρη γνώσις τῶν
συμβάντων (ἀφοῦ μόνον ἀπὸ τὴν **ἤδη
ἐκφρασθεῖσα** λειτουργία τοῦ μποροῦ-
με νὰ διαπιστώνουμε τὴν ὕπαρξιν τοῦ
φυσικοῦ νόμου) καὶ ἀποδοχὴ τοῦ κα-
θοδηγητικοῦ τοῦ ρόλου. Ἔτσι
στοιχειοθετεῖται ἡ ταυτότης ἐλευθε-
ρία=ἀλήθεια.

* * *

Εἶπαμε στὴν ἀρχή, ὅτι ἡ ἐλευθε-
ρία-ἀλήθεια εἶναι πιά ὁ μοναδικὸς
δρόμος, ἡ ἀδήριτη ἀνάγκη γιὰ τὴν ἐ-
πιβίωσιν τῆς ἀνθρωπότητος. Τοῦτο
συνάγεται ἀπὸ δύο γεγονότα. Τὸ ἓνα
εἶναι, ὅτι εἶναι φανερό σήμερα, ὅτι ἡ
ἀνθρωπότης μπορεῖ ἀπὸ τὴν μιὰ μέρα
στὴν ἄλλη νὰ αὐτοκαταστραφεῖ. Τὸ
ἄλλο εἶναι, ὅτι δὲν ὑπάρχει **γνώσις**
παρόμοιας θανάσιμης καταστάσεως
στὸ παρελθόν, ὥστε, βάσει τῶν προ-
λεχθέντων, νὰ ἀποτελέσῃ αὐτὴ ὁδηγὸ
γιὰ τὴν διέλευσιν τῶν κρισίμων ἱστο-
ρικῶν συμπληγᾶδων σήμερα, μὲ τρό-
πο πού νὰ μὴν ἐπέλθῃ ἡ ἐξαφάνισις
τοῦ ἀνθρωπίνου εἶδους. Πράγματι ἡ
«γνωστή» καὶ «παραδεκτή» ἱστορία
πού εἶναι «καθιερωμένη» σήμερα δὲν
ἔχει νὰ ἐπικαλεσθῇ παρόμοια κατά-
στασις σὲ διαφορετικὸ χρόνο.

Τυπικὰ ἔτσι εἶναι. Ἀλλὰ στὴν
πραγματικότητα τὸ ἐπικίνδυνον παρὸν
δὲν εἶναι «αὐτοφνέξ» φαινόμενο. **Ἐ-
γινε** ὡς συνέπεια προηγηθέντων γε-
γονότων, σύμφωνα μὲ τὸν νόμο τῆς
φύσεως καὶ τῆς ἱστορίας. Ἄν ἡ σύγ-
χρονη ἀποδεκτὴ «γνώσις» δὲν γνωρί-
ζῃ τὰ συμβάντα (τὰ αἷτια) πού γέννη-
σαν τὰ γινόμενα σήμερα, τοῦτο δὲν
καταργεῖ τὸν ρόλο τοῦ ὡς ποιητικοῦ

αίτιου του παρελθόντος, αλλά στοιχειοθετεί **σίγουρα** την ανικανότητα της σημερινής ανθρωπότητας να γνωρίσει και αναγνωρίσει την αλήθεια. Διότι δεν υπάρχει κανένα απολύτως επικίνδυνο φαινόμενο της ιστορικής φάσεως που διερχόμαστε, του οποίου τό «ιστορικό», και συνεπώς ή «θεραπεία», να μην μπορή να ίχνηλατηθῇ και περιγραφῇ πλήρως. Ἀπλῶς ὁ ἀσθενής δὲν θέλει νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὴν ἀρρώστια του.

* * *

Χιλιάδες ἐνεργοποιημένοι μηχανισμοὶ τοῦ σημερινοῦ «πολιτισμοῦ» μας δουλεύουν, γιὰ νὰ ἀποκρύψουν τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ ἀποτρέψουν τὴν ἐναρμόνιση πρὸς τὴν ἀλήθεια, νὰ ἐξαλείψουν δηλαδὴ τὴν ἐλευθερία. Δόγματα, ἐξ-οὐσία, οἰκονομισμός, ὀργάνωση (ἀνοικτὴ ἢ συνωμοτικὴ), ἐξουσιαστικὴ τεχνολογία καὶ δύναμη εἰς βάρος τῆς ἀλήθειας, εἶναι λίγοι ἀπὸ τοὺς ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ προαναφερθέντες μηχανισμοὺς. Σκοπὸς τους ἡ συνειδητὴ διαστρέβλωση τῆς ἀλήθειας, ὁ σκοταδισμός. Καὶ ἐπομένως ἡ ἀποσύνδεση τῆς ἀνθρωπότητας ἀπὸ τὸν φυσικό-ιστορικό νόμο, ἡ ἐξαφάνιση τῆς ἐλευθερίας. Δὲν εἶναι ἴσως ἀντιληπτὴ στὸν κοινὸ ἄνθρωπο ἡ τεράστια ἔκταση τῆς παραχαράξεως τῆς ιστορίας ἀπὸ τὴν Ἑξ-οὐσία καὶ κατὰ φυσικὴν ἀναγκαιότητα ἡ τεράστια ἱστορικὴ ἔκτροπὴ τῆς σημερινῆς ἀνθρωπότητας. Μπορῶ μόνο,

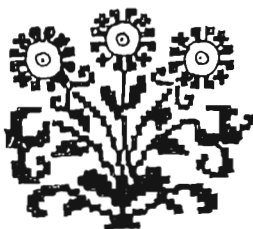
ἐν συντομία, νὰ πῶ ἐδῶ, ὅτι ἡ σκοτεινὴ αὐτὴ «ἐπιχείρηση» διαρκεῖ πάρα πολλοὺς αἰῶνες καὶ ὅτι ὅ,τι σήμερα θεωρεῖται ὡς «ἱστορία» εἶναι μιὰ γιγάντια ἀπάτη. Ἀποτέλεσμα τῆς καταστάσεως αὐτῆς εἶναι, ἡ ἀλήθεια νὰ κεῖται σήμερα σωριασμένη σὲ οἶκτρά ἐρείπια καὶ ἡ ἐλευθερία νὰ ἔχη πρὸ πολλοῦ ἀποδημήσει ἀπὸ τὸν πλανήτη μας.

* * *

Εἶπαμε, ὅτι ἡ δυνατότης αὐτοκαταστροφῆς τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι σήμερα ἐντελῶς χειροπιαστή. Συνεπῶς ἡ ἐπιδίωξη τοῦ ἐπαναπατρισμοῦ τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ἐλευθερίας στὸν κόσμον μας εἶναι ζήτημα λειτουργίας τοῦ ἐνστίκτου αὐτοσυντηρήσεως τῆς ἀνθρωπότητος. Ὑπάρχει ζωτικὴ ἀνάγκη γιὰ ἀδυσώπητη πάλη κατὰ τοῦ σκοταδισμοῦ καὶ τῶν σκοταδιστῶν καί, εἰ δυνατόν, γιὰ ταχύτατη ἐξάλειψη ὅλων τῶν ἱστορικῶν καρκινωμάτων πού ἀνέπτυξε στοὺς αἰῶνες ἡ ἱστορικὴ ἔκτροπὴ. Ἀναζητήσατε καὶ **πράξατε** καὶ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἐλευθερία. Μ' ἄλλα λόγια, ἐνεργοποιηθῆτε, γιὰ νὰ ἐπιβιώσετε.

Ὁ «Δαυλός», ὅπως γνωρίζουν καλὰ οἱ ἀναγνώστες του, δὲν πράττει τίποτ' ἄλλο ἀπὸ τὸ ν' ἀγωνίζεται σκληρὰ πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτήν, μέσα στὰ πλαίσια τῶν ἰσχνῶν του δυνάμεων.

Μετέωρος

ΣΠΥΡΟΣ ΝΟΝΙΚΑΣ

Ἡ πρώτη ἐμφάνιση καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτικοῦ Λόγου

Πολὺ πρὶν τὴν κατάργηση τῶν βασιλείων, δηλαδή πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο εἶχε ἀρχίσει ὁ πολιτικὸς προβληματισμός. Ἡ συγκέντρωση τῶν ἀνθρώπων στὶς πόλεις εἶχε δημιουργήσει σοβαρὰ προβλήματα, ποὺ ἀπαιτοῦσαν πολιτικὲς λύσεις ἀποδεκτὲς ἀπὸ τοὺς πολίτες. Καὶ ἡ ἀπάντηση βρισκότανε στὴν ἀναζήτηση ἀρχῶν, θεσμῶν καὶ διαδικασιῶν ἐφαρμογῆς τῶν θεσμῶν καὶ τῶν ἀρχῶν. Ἦδη εἶχε δημιουργηθεῖ πολιτικὴ συνείδηση, καὶ ἡ συμμετοχὴ τῶν πολιτῶν στὰ κοινὰ στὰ πλαίσια τῆς πόλης-κράτους ἦταν ἀπαραίτητη. Ὁ πρῶτος ποὺ ἄνοιξε τὸ δρόμο στὴ δημιουργία ἐνεργοῦ πολιτικῆς συνειδήσεως τῶν πολιτῶν ἦταν ὁ βασιλεὺς Θησεύς. Ὁ ἥρωας αὐτὸς καὶ ἡμίθεος αὐτοκαταλύθηκε μερικῶς καὶ παρεχώρησε στοὺς πολίτες τὴν λειτουργία ὅλων τῶν πολιτικῶν θεσμῶν καὶ τῆς δικαιοσύνης, πλὴν τῶν στρατιωτικῶν, θέτοντας τὰ θεμέλια τῆς δημοκρατίας τῶν Ἀθηνῶν.

Ἱστορικὰ ὑπολογίζεται, ὅτι ὁ Θησεύς ἔζησε γύρω στὸ 1.500 π.Χ. Μέχρι τὴν ἐποχὴ τοῦ Σόλωνα καὶ ἰδίως τοῦ Κλεισθένη, δηλαδή μετὰ παρέλευση 1.000 περίπου ἐτῶν, οἱ Ἀθηναῖοι πολίτες ἀκόμη «ψάχνονταν», προκειμένου νὰ κατασταλάξουν στὶς σωστότερες ἀρχές καὶ στοὺς πιὸ πρόσφορους πολιτικοὺς θεσμούς. Μὲ βάση ὅσα γνωρίζουμε ἀπὸ τὴν *Ἀθηναίων Πολιτεία* τοῦ Ἀριστοτέλη, ἡ ἄμεση συμμετοχικὴ δημοκρατία τῶν Ἀθηνῶν τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνος (καὶ ἰδίως τῆς περιόδου 500-450 π.Χ.) ἀποτελεῖ τὴν κατάληξη τῶν προηγηθέντων πολιτικῶν καὶ πολιτειακῶν συστημάτων τόσο ὡς πρὸς τὶς ἀρχές καὶ τοὺς πολιτικοὺς θεσμούς, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὶς διαδικασίες λειτουργίας τῶν θεσμῶν καὶ ἐκφράσεως τῶν ἀρχῶν. Πρὶν ἀπὸ τὸν 5ον αἰῶνα ἐπικρατοῦσε ἀναβρασμός στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο (συμπεριλαμβανομένης τῆς Ἰωνίας καὶ τῆς Κάτω Ἰταλίας) ἐξαιτίας πολιτικῶν ἀναζητήσεων καὶ θεσμῶν, ἐνῶ κατὰ τὸν 4ο αἰῶνα τὸ πολιτικὸ σύστημα τῆς ἄμεσης δημοκρατίας ἄρχισε νὰ ἐκφυλίζεται ραγδαίως, νὰ ἐπαγγελματοποιεῖται, γιὰ νὰ ἐξαφανιστεῖ τὸν 3ο αἰῶνα μὲ τοὺς Μακεδόνες.

Στὸ χρονικὸ πλαίσιο αὐτῶν τῶν τριῶν αἰώνων γράφτηκε ἡ ἱστορία τοῦ Πολιτικοῦ Λόγου ἐπὶ οἰκουμενικῆς βάσεως, ἐνῶ ὅ,τι ἀκολούθησε μέχρι σήμερα δὲν ἦταν παρὰ ἀπομιμήσεις, νεκραναστάσεις, ψευδεπίγραφες δημοκρατίες καὶ τελικὰ ἀλληλεξουσιασμός ἕως ταφῆς τοῦ ἀνόθευτου ἀρχαιοελληνικοῦ πολιτικοῦ λόγου.

Ἡ ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ

Μέγιστο πολιτικὸ γεγονός στὴν παγκόσμια ἱστορία εἶναι ἡ ναυμαχία τῆς Σαλαμῖνος τὸ 480 π.Χ. Ἔχει ὑποστηριχθεῖ κατὰ κόρον, ὅτι ἡ οὐσία τῆς μεγαλειώδους νίκης τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Περσῶν συνίσταται στὴν ἀκύρωση τῶν σχεδίων τοῦ Ξέρξη νὰ ἐκβαρβαρίσει τοὺς πέραν τῆς Ἰωνίας λαούς, ἕως Ἀτλαντικοῦ. Ἔτσι προκύπτει ἡ διαιώνια εὐγνωμοσύνη τῶν Εὐρωπαίων, ποὺ ἀπέφυγαν τὸν ἐκβαρβαρισμὸν τοὺς χάρη στὴν ἀπαράμιλλη γενναιότητα μίας δρακὸς Ἀθηναίων πολιτῶν, ποὺ κατεναυμάχησαν τοὺς πολυάνθρωπους εἰσβολεῖς. Σὲ μιὰ

χούφτα θάλασσα, στη Σαλαμίνα, παίχτηκαν οἱ τύχες τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἀνθρώπινη σοφία νίκησε τὴ βία.

Ὅμως ἡ ἐρμηνεία γιὰ τὴν ἀξία καὶ τὴν οὐσία τῆς ἔνδοξης ναυμαχίας ἀλλοῦ πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ, ἐὰν θέλουμε νὰ βλέπουμε ὄχι τὸ ἐπιφαινόμενο ἀλλὰ τὸ πραγματικό. Τὸ πραγματικό συνίσταται στὸ πολιτικό γεγονός, ὅτι μὲ τὴ νίκη τῶν Ἀθηναίων ἐπικράτησε καὶ ἰσχυροποιήθηκε ἡ περίφημη ἄμεση δημοκρατία τῶν πολιτῶν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἐὰν οἱ εἰσβολεῖς ἐπικρατοῦσαν, ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ ἔφευγαν ἀνατρεπόμενοι. Τὸ «σενάριο» εἶναι γνωστὸ καὶ ἔχει παιχτεῖ πολλές φορές στὴν Ἑλλάδα. Ἡ Ἀθηναίων Πολιτεία, ὅμως, τοῦ Χρυσοῦ Αἰῶνος τοῦ Περικλέους δὲν θὰ προέκυπτε ποτέ. Γιατὶ ἔπρεπε νὰ συντρέξουν μοναδικές συγκυρίες στὸ πολιτικό γίγνεσθαι πού ἅπαξ σημειώνονται, ὡς ἀποτέλεσμα συσσωρευμένων δυνάμεων σὲ μεγάλα σταυροδρόμια τοῦ ἱστοριοπολιτικοῦ χρόνου. Καὶ οἱ συγκυριακές αὐτὲς δυνάμεις συμπυκνωμένα καταγράφηκαν διαδοχικὰ μέσα ἀπὸ τὶς φανερὲς καὶ ἀφανέρωτες γραφές, τοὺς ἤχους καὶ τοὺς ἀπόηχους, τὰ «δαίμονια» καὶ τὶς μυστικὲς φωνὲς τριῶν στοχαστῶν, τοῦ Ἡράκλειτου, τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος.

Ο ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ

Ἄν «ὁ Θεὸς κατεβαίνει στὴ Γῆ κάθε 2.500 χρόνια», τότε αὐτὸς τὴν τελευταία φορά ἐνσαρκώθηκε στὸν Ἡράκλειτο. Ὁ Ἡράκλειτος εἶπε τὰ πάντα, καὶ εἶναι λάθος νὰ μπαίνει στὸ ἴδιο σακκούλι μὲ ὅλους τοὺς προκλαστικούς καὶ ιδιαίτερα νὰ συσχετίζεται μὲ τὴ σχολὴ τῆς Μιλήτου. Ὁ Ἐφέσιος βασικά εἶναι στοχαστὴς μὲ ἔντονες ἐσωτερικὲς φωνές, βασιλικῆς καταγωγῆς μὲ οἰκογενειακὴ ἱστορία 800 ἐτῶν καὶ μὲ τὴ σφραγίδα τῆς θεϊκῆς πνοῆς, ἀφοῦ οἱ πρόγονοί του ἐπὶ πολλές γενιὲς ἦσαν ἀρχιερεῖς τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων καὶ μύστες, ὅπως κι ὁ ἴδιος.

Ὁ Ἡράκλειτος ἔζησε στὴν περίοδο 544-484 π.Χ., δηλαδὴ στὴν ἐποχὴ τῆς ναυμαχίας τῆς Σαλαμίνας καὶ πρὸ αὐτῆς, ὅταν ἡ δημοκρατία ἔβαινε πρὸς τὴν μεγάλη της στιγμὴ. Τότε λοιπὸν ὁ Ἡράκλειτος μιλώντας τὴν γλῶσσα τῆς φυσικῆς ἀλήθειας, ὡς τελευταῖος ἐκφραστὴς τοῦ ἀπόηχου τοῦ ἀρχέτυπου καὶ ἀντίλαλος τοῦ φυσικοῦ λόγου τῶν Διο-γενῶν, περιέκλεισε μέσα σὲ δύο ἀποσπάσματα τὴν οὐσία τοῦ Πολιτικοῦ Λόγου καὶ ταυτόχρονα τὸν τρόπο πού αὐτὸς θὰ ἐκφραστεῖ. Εἶπε:

Α. Ἀφῆστε κατὰ μέρος τὴν τεμαχιστικὴ ἀντίληψη τῶν πραγμάτων, γιατί ὁδηγεῖ στὸν ἀλληλεξουσιασμό καὶ στὴν καταστροφή καὶ ἐκλάβετε τὸ «Ὀν» καὶ τὸ «γίγνεσθαι τοῦ εἶναι, τοῦ ὄντος» ὡς ἐνιαία, ἀδιαίρετη καὶ οἰκουμένη ὑπόθεση.

Β. *«Εἰς ἐμοὶ μύριοι, ἐὰν ἄριστος ᾖ»*, δηλαδὴ ὁ ἄριστος ἀξίζει γιὰ ἄπειρους· ἀφῆστε κατὰ μέρος τὶς ψευδεπίγραφες ἰσότητες πού ἀντιβαίνουν στὸ φυσικὸ νόμο, καὶ ἐπιτρέψατε στοὺς ἄριστους νὰ διευθύνουν τὰ πολιτικὰ πράγματα.

Στὰ πλαίσια τῶν δύο αὐτῶν συγκλονιστικῶν ἀφορισμῶν τοῦ Ἡράκλειτου τοποθετήθηκε τόσον ἡ πολιτικὴ διάσταση τοῦ ὄντος ὅσον καὶ ὁ τρόπος διοικήσεως. Ἀλλὰ οἱ συμπατριῶτες του Ἐφέσιοι δὲν τὸν ἄκουσαν, γι' αὐτὸ καὶ ἐξώρισαν τὸν ἄριστο Ἐρμόδωρο, ἐπειδὴ δὲνμποροῦσαν νὰ ἀντέξουν τὴν ἀνωτερότητα καὶ σοφία του στὴ διαχείριση τῶν κοινῶν.

Ὑστερα ἀπὸ 2.500 χρόνια ὁ Ἡράκλειτος δικαιώνεται καὶ στὰ δύο. Τὰ πολιτι-

κά πράγματα δὲν ἀντιμετωπίζονται κάτω ἀπὸ τὸ πρῖσμα τοῦ τεμαχισμοῦ, ἀλλὰ τῆς Ὀλότητος (καὶ ἄς ἀφήσουμε τὴν ἐβραϊκῆς προελεύσεως θρησκευτικὴ μυθολογία νὰ λέει, ὅτι ὁ Θεὸς τὴν ἕκτη ἡμέρα ἐπλασε τὸν ἄνθρωπο, γιὰ νὰ ἐκμεταλλεύεται τὴν ὑπόλοιπη φύση· γιὰτὶ ἰδοὺ τὰ ἀποτελέσματα: νέφος, μόλυνση τοῦ περιβάλλοντος, οἰκολογικὴ καταστροφή καὶ ἄς ἀφήσουμε τὴ διχαστικὴ καὶ ἐξουσιαστικὴ καταδίκη τοῦ Ἀδάμ). Παράλληλα ἡ διαχείριση τῶν κοινῶν δὲν μπορεῖ νὰ γίνεται ἀπὸ ἀνάξιους ἐπειδὴ ψηφίστηκαν, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τοὺς ἀρίστους, γιὰτὶ γνωρίζουν πῶς ἀσκεῖται ἡ σωστὴ διοίκηση τῶν πολιτικῶν πραγμάτων. Ἡ τὴν ξέρεις τὴν ἀλήθεια ἢ δὲν τὴν ξέρεις. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ἀμετάδοτη. Γι' αὐτὸ ὁ Ἡράκλειτος ἀκολούθησε τὸν μονόλογο καὶ ἀποσύρθηκε, ἀηδιασμένος γιὰ τὴν ἀναμενόμενη μοιραία ἐξέλιξη τῆς ποιότητος τοῦ πολιτικοῦ λόγου πρὸς τὸν κατήφορο καὶ τὸ ὀριστικό του ἀδιέξοδο.

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Ὁ Σωκράτης γεννήθηκε, ἔζησε καὶ πέθανε τὸν ἴδιο καιρὸ μὲ τὴν κορυφαία πραγμάτωση καὶ πτώση τῆς ἑνδοξῆς Ἀθηναίων Πολιτείας τῆς περιόδου τοῦ Περικλέους (ἠθικὴ ἐπιβράβευση τῶν Ἀθηναίων γιὰ τὶς μεγαλειώδεις νίκες τοὺς στὸν Μαραθῶνα καὶ τὴ Σαλαμῖνα), ὅταν δηλαδὴ ἴσχυσε καὶ λειτούργησε ἡ ἄμεση συμμετοχικὴ δημοκρατία τῶν πολιτῶν. Ὁ Σωκράτης (470-399 π.Χ.), ἕνα σπάνιο φυσικὸ γέννημα τῆς Ἀττικῆς γῆς, ἀποτέλεσε τὴ γέφυρα στὸ πέρασμα τοῦ πολιτικοῦ λόγου ἀπὸ τὸν Ἡράκλειτο στὸν Πλάτωνα, ἀπὸ τὸ φυσικὸ δίκαιο στὸ «θετὸ» δίκαιο, ἀπὸ τὴν ὁλόκληρὴ ἀλήθεια στὴν τεμαχισμένη, ἀπὸ τοὺς ἄριστους στοὺς «ὅλοι εἴμαστε ἴδιοι καὶ ἴσοι» καὶ τέλος ἀπὸ τὸν ὀρθὸ καὶ παληκαρίσιο μονόλογο στὸν διάλογο τῆς διαλεκτικῆς, πού στὸν καιρὸ μας ἔγινε ἐργαλεῖο στρέβλωσης τῆς ἀλήθειας καὶ ἀδίστακτου ἐξουσιασμοῦ.

Γιὸς μαρμαρᾶ ὁ Σωκράτης δὲν εἶχε τὰ μέσα νὰ μάθει γράμματα κοντὰ σὲ μεγάλους δασκάλους. Πιθανώτατα ἤξερε «κολλυβογράμματα» καὶ προφανῶς ἦταν «αὐτοδίδαχος». Ἕνας διακεκριμένος «αὐτοφυῆς Ἑλληνικὸς» - γι' αὐτὸ καὶ καθαρὴ φωνή. Μεγάλωσε στίς γειτονιὲς ξυπόλυτος καὶ λιτοδίαιτος, ἐργαζόμενος στὰ μαρμαράδικα. Γι' αὐτὸ ἦταν δυνατός, ἀνθεκτικὸς καὶ γενναῖος πολεμιστής. Οἱ συνθήκες τῆς ζωῆς του καὶ ἡ εὐκολία μὲ τὴν ὁποία ἀντιμετώπιζε τὴ ζωὴ, χωρὶς νὰ λογαριάζει δυσκολίες, στερέωσαν μέσα του τὴν πίστη γιὰ τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν ἀλήθεια χωρὶς συμβιβασμούς. Μὲ ἄλλα λόγια ἦταν ἕνας τέλειος πολίτης.

Τὸ κύριο καὶ βασικὸ ἔργο τοῦ Σωκράτους εἶναι πολιτικό, ἐνῶ βοηθητικὴ καὶ συμπληρωματικὴ τοῦ πολιτικοῦ τοῦ ὁράματος εἶναι ὅλη ἡ ὑπόλοιπὴ του προσπάθεια, ὅπως αὐτὴ ἐκφράζεται μέσα ἀπὸ δύο ἰδανικά του. Ὑπέρτατος νόμος, κατὰ Σωκράτη, εἶναι ἡ πατρίς. Ἀγιώτερον καὶ τιμιώτερον πάντων εἶναι ἡ εὐημερία τῆς. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο ἰδανικόν. Τὸ δεύτερο, ὑπηρετικὸ τοῦ πρώτου καὶ ἀναγκαῖα συνθήκη λειτουργίας τῶν θεσμῶν τῆς Πόλεως, εἶναι ἡ «ὑπακοή» στοὺς νόμους τῆς Πόλεως. Δι' ὃ καὶ ἐπῆρε τὸ κώνειον, ἀντὶ νὰ δραπετεύσει, παρὰ τὴν ἄδικη ἀπόφαση τῆς Ἡλιαίας.

Ὁ αὐτοδίδαχος πολίτης τῆς Ἀλωπεκῆς μὲ τὸν καθαρὸ λόγον καὶ τὸ ἐσωτερικὸ δαιμόνιο τῆς Διοτίμας ἐγκαίρως καὶ σαφῶς κατάλαβε, ὅτι ἡ ἀνερχόμενη καὶ λαμπρὰ Ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία ἄρχισε νὰ αὐτοῦπονομεύεται, λόγῳ ἀλαζονείας τῆς ἐξουσίας, πολὺ πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Καὶ βέβαια ἀντέταξε στὴν παρακμὴ τὴ φωνὴ του ἥπια, ὅχι σὰν τὸν αὐστηρὸ καὶ ἀδιάλλακτο Ἡρά-

κλειτο, ἀλλὰ μὲ τὸ εὖρημα τῆς μαιευτικῆς. Ἀντιπολίτευση μέσα στὴν Ἐκκλησία τοῦ Δήμου δὲν θὰ εἶχε ἀποτελέσμα. Οἱ ἐξουσιαστές καὶ οἱ βλάκες πλειοψηφοῦσαν, ἀφοῦ ἡ πολιτικὴ ἤδη εἶχε ἀρχίσει νὰ ἀποκτᾷ ἐπαγγελματικὸ χαρακτήρα. Πῆρε λοιπὸν τοὺς δρόμους τῆς ἀγορᾶς κι ἄρχισε νὰ μιλάει σὲ τσοπάνηδες, σὲ παπουτσηδες, σὲ σοφιστές, σὲ εὐπατρίδες γιὰ ἀπλᾶ πράγματα τῆς καθημερινότητος, ἐπιδιώκοντας ὅχι νὰ ἀποδείξει τὴν ἀλήθεια ἢ νὰ πεῖ νέα πράγματα, διότι ἔτσι ἀμέσως οἱ ἐπιτήδειοι θὰ τὸν «κάθιζαν στὸ σκαμνὶ» ὡς ἐπαναστάτη, ἀλλὰ νὰ ἀποκαλύψει τὸ πολιτικὸ ψέμα. Αὐτὸς δὲν ἤξερε τίποτε — καμμία ἀλήθεια, καθὼς ὑποστήριζε. Ἀκόμη τὸ «δαιμόνιο» τὸν ἀπέτρεπε νὰ συμμετάσχει σὲ ὑποπτα πολιτικὰ πράγματα καὶ οὐδέποτε τὸν προέτρεπε γιὰ ὀτιδήποτε. Τοῦ ἄρεσαν ὅμως οἱ Λάκωνες, ὅπου ἐπικρατοῦσε πνεῦμα ἀριστοκρατίας μὲ καλὰ ἀποτελέσματα, πέραν τῆς παγίδας τῆς διὰ κλήρου ἀναδείξεως τῶν διαχειριστῶν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, γιατί τάχα ὅλοι ἦσαν ἴσοι.

Τὰ ἐπεισόδια μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ συμμάχων Μηλίων καὶ Μυτιληναίων κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἡ περιπέτεια τῶν Περικλή-Φειδία γιὰ τὸ χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς ἐνώπιον δικαστηρίου κ.λπ. ὑποδηλώνουν τὸ κλίμα ἐξουσιαστικῆς βαρβαρότητας καὶ οἰκονομικῶν σκανδάλων ποὺ ἀνθοῦσαν κατὰ τὴν ἐποχὴ κορυφώσεως τῆς Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας. Ἔτσι δικαιώνεται πλήρως ὁ ἀγώνας τοῦ Σωκράτους ἔξω ἀπὸ τίς πόρτες τῆς Θόλου, τοῦ Μητρώου, τοῦ Πρυτανείου καὶ ἑκατὸ δρασκελιᾶς ἀπὸ τὴν Πνύκα, ὅπου ἀγόρευαν οἱ δημαγωγοὶ τῆς μισθοφορικῆς πολιτικῆς.

Ὁ Σωκράτης μὲ τόλμη ἔκρουσε τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου στοὺς Ἀθηναίους, ἀλλὰ δὲν τὸν ἄντεξαν καὶ τὸν κατηγορήσαν γιὰ ἀθεΐα καὶ εἰσαγωγή καινῶν δαιμονίων, δηλ. νέων θρησκευτικῶν δοξασιῶν, ὡς νὰ ἦταν εὐκολο νὰ ἀλλοιωθεῖ ἡ πανάρχαια θρησκεία τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα ἀπὸ ἓνα εὐλαβέστατο πολίτη, ὑπάκουο στοὺς νόμους, πιστὸ στὴν πατρίδα, στὰ ἱερὰ καὶ τὰ ὅσια. Δὲν συνέφερε ὅμως στοὺς δημαγωγοὺς νὰ ποῦν τὴν ἀλήθεια, δηλ. ὅτι τὸν (νοθευμένο) πολιτικὸν τοὺς λόγοι ὁ μάγος τῆς μαιευτικῆς εἶχε γελοιοποιήσει.

Τελικὰ ὁ Σωκράτης, ὅπως κι ὁ Ἡράκλειτος πρὶν ἀπὸ αὐτόν, εἶχαν ἄσχημο τέλος, γιατί μίλησαν σὲ κουφοὺς καὶ τυφλοὺς. Ὁ πολιτικὸς λόγος μὲ τὸν θάνατο τοῦ Σωκράτους ἀντιτάχθηκε στὸ τρίτο καὶ τελευταῖο στάδιο τῆς πρακτικῆς, ὅπως αὕτη διαμορφώθηκε στὴν ἐποχὴ τοῦ Πλάτωνος.

Ο ΠΛΑΤΩΝ

Ὁ Πλάτων (423-348 π.Χ.) εἶναι ὁ τυχερὸς τῆς ἱστορίας. Εὐτύχησε νὰ ἔχει ἀριστοκρατικὴ καταγωγή, νὰ ὑπάρξει μαθητὴς τοῦ Σωκράτη καί, τὸ σπουδαιότερο, νὰ υἱοθετηθεῖ ἀπὸ τὴν πολιτικὴ, φιλοσοφικὴ, καὶ πολιτισμικὴ σκέψη ὅλων τῶν αἰώνων ποὺ ἀκολούθησαν ἔκτοτε ἕως τῶν ἡμερῶν μας — γι' αὐτὸ καὶ σώθηκαν τὰ ἔργα του. Καὶ εὐτυχῶς, γιατί ὅ,τι γνωρίζουμε περὶ Σωκράτους βασικῶς τὸ ὀφείλουμε στὰ κείμενα τοῦ Πλάτωνος. Ὁ Πλάτων πλὴν τῆς ἀριστοκρατικῆς καταγωγῆς του διέθετε σπάνιον τάλαντον. Ἦταν σπουδαῖος ποιητής, ἀριστοτέχνης τοῦ γραπτοῦ λόγου, ἀφοσιωμένος στὸ ἔργο του (παρέμεινε ἄγαμος, γιὰ νὰ εἶναι ἀπερίσπαστος) καὶ εὐρηματικός. Δικὴ του ἐφεύρεση εἶναι οἱ «διάλογοι» καὶ δικὴ του ἰδέα ἡ «Ἀκαδημία», ποὺ λειτούργησε ἐπὶ 1.000 περίπου χρόνια μέχρι καταργήσεώς της ἀπὸ τοὺς βυζαντινοχριστιανοὺς. Πιστὸς εἰς τοὺς νόμους τῆς Πόλεως καὶ στοὺς θεσμούς, εὐσεβὴς στὰ ἱερὰ, στὰ ὅσια καὶ στίς παραδόσεις, ἄπο-

γος πολίτης και υπέρμαχος τῆς πατρίδος, πέρασε στήν ἱστορία ὡς «θεῖος Πλάτων».

Ὁ Πλάτων ἀσχολήθηκε μὲ πάρα πολλά, καὶ βασικῶς τοῦ ἀποδίδεται ἡ τιμὴ τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς ἐπιστήμης τῆς συστηματικῆς φιλοσοφίας. Πράγματι, ὁ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους ἐπικέντρωσε τὴν προσοχή του στὴν ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας, δηλαδή στὴ φιλοσοφία, ὅπως αὐτὴ περίτεχνα ξεδιπλώνεται μέσα ἀπὸ τοὺς συναρπαστικοὺς «διαλόγους» του, ποὺ ἀποτελοῦν μνημεῖο αἰώνιο καθαρότητας σκέψης, ἀπλῶς στὴ διατύπωση ἀλλὰ βαθυστόχαστου λόγου καὶ πάνω ἀπὸ ὅλα ἀκατάλυτο ὑπόδειγμα ἑλληνικῆς γλώσσας.

Ὅμως ὁ «θεῖος Πλάτων», πέραν πάσης ἀμφιβολίας, μέσα ἀπὸ τὸ συνολικὸ του ἔργο σκόπευε στὴν ἀνίχνευση τοῦ «Πολιτικοῦ Λόγου», στὴν βελτίωση τῆς ποιότητάς του καὶ κυρίως στὴν πρακτικὴ «ύλοποίησή» του — πρᾶγμα ποὺ τελικὰ τὸν ζημίωσε. Τὸ βασικὸ ἔργο τοῦ Πλάτωνος ἀρχίζει μὲ τὴν περίφημη «*Πολιτεία*» καὶ τελειώνει μὲ τοὺς «*Νόμους*». Τὸ πρῶτο ἔργο εἶναι προϊόν τοῦ φιλοσόφου Πλάτωνος «Α'» καὶ τῆς νεότητος, ἐνῶ τὸ δεύτερο προϊόν τοῦ πολιτικοῦ Πλάτωνος «Β'» τῆς τρίτης ἡλικίας. Στὴν «*Πολιτεία*» ὁ Πλάτων δοκιμάζει τὰ φτερά του πάνω σὲ σωστὲς βάσεις, χτίζοντας ἀνόθευτους πολιτειακοὺς θεσμούς, ἀξιοκρατικὲς διαδικασίες, ἀριστοκρατικὰ ὄργανα τῆς πόλεως μὲ τελικὸ σκοπὸ τὸ δίκαιο τοῦ «ἀσθενέστερου», ὄχι τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ τοῦ ἐξουσιαστῆ. Στὸ ἔργο αὐτὸ ὁ Πλάτων, προφανῶς ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸν Σωκράτη, σκέφτεται πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ἀρετῆς. Σκέφτεται συμπαντικά, ἐνωτικά καὶ διόλου τεμαχιστικά. Ἄν τὸ μοντέλο τῆς *Πολιτείας* χαρακτηρίστηκε οὕτοπιστικό, αὐτὸ δὲν ἀναιρεῖ τὴν ἀλήθεια ποὺ ἐμπεριέχει. Ἀπλῶς ἐπιβεβαιώνει τὸν ὀλισθηρὸ κατήφορο ποὺ εἶχε καὶ ἔχει πάρει ὁ πολιτικὸς λόγος. Ἀλλὰ ὁ Πλάτων δὲν εἶχε τὸ σθένος νὰ ἀντισταθεῖ στὴν πραγματικότητα, ὅπως ὁ Ἡράκλειτος κι ὁ Σωκράτης, ἡ ὁποία πραγματικότης οὔτε εἶχε οὔτε ἔχει προοπτικὴ στὴν πολιτικὴ τῆς διάστασης. Ἐγκατέλειψε τὴν «*Πολιτεία*» καὶ τὴν φιλοσοφία, χάριν τῶν «*Νόμων*» καὶ τῆς πολιτικῆς, ὅπως τὴν ἐννοοῦμε καὶ σήμερα καὶ τότε.

Στοὺς «*Νόμους*» ὁ Πλάτων «Β'» ξέχασε τὸν διδάσκαλο Σωκράτη καὶ τὴν ἀντι-ἐξουσιαστικὴ ἀρχή του, ὅτι δὲν ξέρεי τίποτα. Τώρα ὁ Πλάτων «ξέρεи». Πέρασε ἀπὸ τὴν ἀναζήτηση στὸ δόγμα, καὶ τὸ μόνο ποὺ τοῦ ἔμενε ἦταν ἡ ἐφαρμογή. Ἔχει ἔτοιμους: νόμους, θεσμούς, ὄργανα, διαδικασίες καὶ ισότητα. Τὸ μόνο ποὺ τοῦ λείπει εἶναι ἡ πολιτεία ποὺ θὰ δεχθεῖ νὰ ἐφαρμόσει τὰ πολιτικά του σχέδια. Καὶ βρέθηκε αὐτὴ στὴν αὐλὴ τοῦ «τυράννου» τῶν Συρακουσῶν Διονύσιου καὶ στὸν Δίωνα. Μία αὐλὴ ποὺ οὔτε ἀριστοκρατικὴ καὶ ἀξιοκρατικὴ ἦταν, οὔτε κἂν δημοκρατικὴ. Ἀλλὰ ἐξωφρενικὰ καὶ χυδαῖα τυραννικὴ. Καὶ ὁ Πλάτων ὄχι μόνον ἀπέτυχε, ἀλλὰ διασύρθηκε, ἐξευτελίστηκε, μέχρι ποὺ πιάστηκε αἰχμάλωτος καὶ πουλήθηκε γιὰ σκλάβος. Τὸ τέλος τοῦ εὐγενικοῦ Πλάτωνος, τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἀνδρὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἦταν ἄδοξο. Καὶ τὸ λάθος του ἐγινε φλάμπουρο ἐκμετάλλευσης ἀπὸ τοὺς μεταγενέστερους, οἱ ὁποῖοι στήριξαν ὅλη τους τὴν ἐξουσιαστικὴ πρόθεση πάνω στὸ καλοπροαίρετο ὀλίσθημα τοῦ ἀτυχοῦς Πλάτωνος (μὲ ἀποτέλεσμα νὰ πληρώνουμε τὸν πολιτικὸ Πλάτωνα μέχρι σήμερα, ἔστω καὶ ἄθελά του...).

Ὁ Πλάτων, ἂν καὶ γεννήθηκε σὲ περιβάλλον ἀνέσεων καὶ σπανίου παιδευτικοῦ κλίματος, ἂν καὶ ὁ ἴδιος ἦταν γίγας στὴ σκέψη, ἀτύχησε νὰ ζήσει τίς δύσκολες ὥρες τῆς μεγάλης Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας. Τὴ νεανικὴ του ἡλικία τὴν

έζησε στὸν φοβερό Πελοποννησιακὸ πόλεμο καὶ στὴ συνέχεια στὴν τυραννία τῶν Τριάκοντα καὶ στὴ δεύτερη ναυτικὴ ἡγεμονία τῶν Ἀθηναίων. Δηλαδή στὴν ἐποχὴ παρακμῆς τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας, ὅταν ὅλα οὐσιαστικὰ κατέρρεαν ἄσχετα ἀπὸ τὴν φαινομενικὴ εὐημερία τῆς Πόλεως. Ὁ διορατικὸς Πλάτων διέβλεψε τὸν κατήφορο τοῦ πολιτικοῦ λόγου, ποὺ ὅδευε ταχύτατα πρὸς εὐτελισμὸν, ἐκβαρβαρισμὸν καὶ ἄκρατον ἐξουσιασμὸν καὶ προσπάθησε νὰ περισώσει ὅ,τι ἦτο δυνατόν μέσα ἀπὸ τοὺς «*Νόμους*». Δυστυχῶς ἐδῶ ὁ φιλόσοφος λύγισε, συνθηκολόγησε, συμβιβάστηκε, ἔκανε διάλογο, ἀντὶ νὰ ἀκολουθήσει τὸν ἀσυμβίβαστο δρόμο τῶν διδασκάλων Ἡράκλειτου καὶ Σωκράτους. Ἡ ἀλήθεια εἶναι μία καὶ ἀδιαίρετη. Οὐτε μοιράζεται οὔτε κἂν συζητεῖται. Γιατί, ἂν τὴν ξέρεις, πρὸς τί ὁ διάλογος; Κι ἂν δὲν τὴν ξέρεις, χαμένος κόπος ὁ διάλογος. Ἄντε π.χ. νὰ πείσεις τοὺς μαρξιστές, ὅτι εἶχαν καὶ ἔχουν ἄδικο. Τὴν ἀλήθεια ἢ τὴν ξέρεις ἢ δὲν τὴν ξέρεις. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ σοῦ περάσει. Μόνο τὸ ψέμα μεταβιβάζεται στοὺς ὁπαδούς, μέσα ἀπὸ τὸν ἐσκεμμένο διάλογο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ὁ Πολιτικὸς Λόγος σωστὰ τοποθετήθηκε ἀπὸ τὸν Ἡράκλειτο, τὸν Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα «Α΄». Ἡ διαχείριση τῶν κοινῶν εἶναι ὑπόθεση καταλλήλων θεσμῶν, ἀξιο-κρατίας καὶ τῶν ἀρίστων. Ἡ ἄμεση συμμετοχικὴ δημοκρατία τῶν πολιτῶν ἀποτελεῖ τὴν ἐσχάτη γραμμὴ ὑποχώρησης, ὑπὸ τὴν προϋπόθεση ὅτι συντρέχουν ὑγιεῖς θεσμοί, αὐστηροὶ κανόνες ἐφαρμογῆς καὶ κυρίως ὑπακοὴ σὲ δικαίους νόμους. Κάθε δὲ ὑπόνοια, ὅχι ἰδέα, περὶ ἐξουσιαστικῆς καὶ οἰκονομιστικῆς συμμετοχῆς στὴ διαχείριση τῶν κοινῶν συνεπιφέρει τὴν ἐσχάτη τῶν ποιῶν.

Τὰ παραπάνω τηρήθησαν ἐν μέρει μόνο στὴν περίοδο τῆς ζωῆς τῶν Τριῶν Γιγάντων τῆς Ἑλληνικῆς σκέψεως, γι' αὐτὸ καὶ ἐκεῖνοι ἀντεδρασαν μὲ τὸν τρόπο τους. Ὅ,τι εἶχε νὰ εἰπωθεῖ ἐν προκειμένῳ εἰπώθηκε, μὲ σκοπὸ νὰ ἀποκαλυφθεῖ τὸ ψεῦδος καὶ τὸ ψευδεπίγραφο τῶν πολιτικῶν πραγμάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ Πλάτων «Β΄» δὲν ἔδειξε τὴν ἀπαιτούμενη ψυχραιμία καὶ «παραπάτησε». Αὐτὸ τοῦ τὸ ὀλίσθημα, ὅπως ἐκφράζεται στοὺς «*Νόμους*», ἀπετέλεσε θεῖο δῶρο γιὰ τοὺς ἐξουσιαστὲς ὅλων τῶν ἐποχῶν ἔκτοτε, μέσα ἀπὸ τὴν ρωμαιοκρατία, τὸν χριστιανισμό, τὴν φεουδαρχία, τὸν ἀστισμὸ καὶ τὸν μαρξισμό. Μὲ ἓνα «σάλτο» βρεθήκαμε ἀπὸ τὸν Πλάτωνα «Β΄» στὸν Μοντεσκιέ. Καὶ ἀπὸ τὴν ἄμεση συμμετοχικὴ δημοκρατία στὴν ἔμμεση ἀντιπροσωπευτικὴ δημοκρατία τῆς ἀνύπαρκτης ἰσότητος, τῆς ἐξουσίας, τοῦ οἰκονομικοῦ, τῶν ἐλαστικῶν συνταγμάτων, τῶν ὑποπτῶν νόμων καὶ τῆς κατευθυνομένης τοπικῆς αὐτοδιοίκησης.

Στὴν καλύτερη ἔμμεση δημοκρατία τῆς ἐποχῆς μας, τῶν ΗΠΑ, ὅπου οἱ θεσμοὶ καὶ ἡ λειτουργία τους βρίσκονται σὲ «ἱκανοποιητικὸ ἐπίπεδο», στὶς βουλευτικὲς ἐκλογὲς 1990 σημειώθηκε τεράστια ἀποχὴ ψηφοφόρων, γιὰ τὸν λόγο ὅτι δὲν πιστεύουν πιά στὴν ἐναλλαγὴ τῶν κομμάτων στὴν ἐξουσία. «Ὅλοι εἶναι ἴδιοι καὶ ἀποτυχημένοι», εἶπαν σὲ δημοσκοπηση. Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς παρατηρήθηκε στὴν μετα-κομμουνιστικὴ Ρουμανία. Ὁ Πολιτικὸς Λόγος ἔχει πεθάνει ὀριστικὰ πρὸ πολλοῦ. Ὅμως ὁ Ἡράκλειτος, ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων «Α΄» ζοῦν καὶ φωτίζουν.

ΑΚΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ

Γονεῖς - Παιδιά - Διδάσκαλοι - Πολιτεία

1. Ἡ διαπίστωση ὅτι ἡ Ἀ-παιδεία ἄρχισε ἤδη ν' ἀποδίδῃ τοὺς δηλητηριώδεις καρπούς της γίνεται πλέον φανερὴ καὶ στοὺς κατ' ἐξοχὴν ὑπεύθυνους γιὰ τὴν ἐπερχόμενη κοινωνικὴ ἀναστάτωση, τοὺς γονεῖς -καὶ κατὰ συνεκδοχὴν σὲ ὅλους μας. Ὁ «Δαυλὸς» ἔχει ἀγωνισθῇ καὶ ἀγωνίζεται μ' ὅλες του τίς δυνάμεις, γιὰ νὰ καταδείξῃ ὅτι τὸ κύκλωμα Γονεῖς-Παιδιά-Διδάσκαλοι-Πολιτεία, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποτελῇ τὴν τετράγωνη βάσι μιᾶς ἀξιοκρατικῆς ἀνυψούμενης βαθμιαίας πυραμίδος, ἔχει μετασχηματισθῇ σ' ἕναν κύκλο φαῦλο, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου στηρίζεται ὁ νεώτερος ἐξουσιαστικὸς «Πύργος τῆς Βαβέλ». Ἡ σύγχυσι τῶν φρενῶν μ' ὅλα τὰ ἐπακόλουθα θὰ μετατρέψῃ ἐντὸς ὀλίγου χρόνου τὸν Ἑλληνικὸ χῶρον σὲ μιὰ ἀπάνθρωπη Λέρο ἢ σ' ἕνα νέο Λίβανο.
2. Πρῶτοι ὑπεύθυνοι οἱ γονεῖς. Τὸ παιδί μέχρι νὰ φθάσῃ στὸ σχολεῖο, τὸ διδάσκουν οἱ γονεῖς. Ἡ διδασκαλία εἶναι ὀπτικὴ-ἀκουστικὴ καὶ διὰ παραδειγμάτων. Ἡ λιτότης, ἡ πειθαρχία στοὺς οἰκογενειακοὺς κανόνες, ἡ συμπεριφορὰ πρὸς τοὺς γονεῖς ἢ συγγενεῖς καὶ πολλὰ ἄλλα πρέπει νὰ διδαχθοῦν, γιὰ νὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ κατανόησι τῆς κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς. Εἶναι π.χ. ἐντελῶς παράλογο καὶ ἀντικοινωνικὸ νὰ ἀναπτύσσωνται μέσα στὸ σχηματιζόμενο βαθμιαῖως νοητικὸ ἐπίπεδο τοῦ παιδιοῦ εἰκόνες ἄλλοτε ὑπεροχῆς λόγῳ τῶν παρεχομένων σ' αὐτὸ ἀφειδῶς καταναλωτικῶν ἀγαθῶν καὶ ἄλλοτε ἀντιπαλότητος μέχρι μίσους λόγῳ τῶν ἀδυναμιῶν προσφορᾶς σ' αὐτὸ τῶν μέσων ἀρμονικῆς σχέσεως πρὸς τὸ εὐρύτερο περιβάλλον του, τὸ ὁποῖο ἀνακαλύπτει γιὰ πρώτη φορὰ στὸ σχολεῖο. Τὸ θέμα λοιπὸν κατ' ἀρχὴν εἶναι ἡ ἐκπαίδευσι τοῦ παιδιοῦ στὸ σπίτι.

Τί ἄνθρωπο προετοιμάζει τὸ σπίτι; Πόσο ἡ παιδεία τῶν γονέων εἶναι ὑπεύθυνη στὴν δημιουργία ἐνὸς μὴ ἀναπήρου πνευματικῶς παιδιοῦ; "Ἄς κάνουν οἱ γονεῖς τὴν αὐτοκριτικὴ τους. «Τὸ μῆλο πέφτει κάτω ἀπ' τὴ μηλιά!».

Ἡ σήμερα ἰσχύουσα «πλύσι», νὰ ἀνατεθῇ δηλ. ἡ πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ διάνοιξι τῶν παιδιῶν στὰ ποικιλώνυμα «κέντρα» ἢ «σταθμοὺς» πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐργαζομένων μητέρων κ.λπ., θὰ προσθήσῃ τόση σύγχυσι πού τὰ ἀποτελέσματά της θὰ εἶναι τρομακτικά. Τὸ παιδί, ἐὰν δὲν μάθῃ πρῶτιστα τί σημαίνει οἰκογένεια καὶ τί κανόνες ἐπιβάλλει ὁ οἰκογενειακὸς τρόπος ζωῆς, δὲν θὰ εἶναι εἰς θέσιν αὔριο νὰ ἐκτιμῇ τὴν συμπεριφορὰ του ἐντὸς τοῦ κοινωνικοῦ χώρου.

3. Καὶ ἐξετάζω ἀμέσως αὐτὸν τὸν δεύτερο χῶρον, στὸν ὁποῖο συναντᾶται τὸ ἤδη ἐν συγχύσει εὐρισκόμενο ἄτομο, τὸ παιδί, μὲ τίς ἀσύνδετες, διασπασμένες εἰκόνες τοῦ πατέρα, τῆς μητέρας, τῶν οἰκογενειακῶν κανόνων, τῆς ἀγνοίας τοῦ πραγματικοῦ διὰ τῆς εἰσβολῆς στὸ σπίτι μας τῶν διεστραμμένων τηλεοπτικῶν «σεναρίων», τοῦ ἐκφυλισμοῦ, τῆς πορνείας, τῆς βίας, τῆς παρανομίας καὶ τόσων ἄλλων, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ κοινωνικοὶ δολιοφθορεῖς, Ε-

ΛΕΥΘΕΡΑ εἰσερχόμενοι μέσα στὸ σπίτι μας, μᾶς δηλητηριάζουν τὸν ἱερὸ οἰκογενειακό μας χώρο σκορπίζοντας τὴν σύγχυσι, σύγχυσι πὺ σκοπεύει στὴν ἐξόντωσι κάθε ἀντιστάσεως διὰ τῆς δημιουργίας ἀνθρώπων-ρομπότ, ἁγλωσσων, ἐκτελεστικῶν ὀργάνων στὴν ὑπηρεσία τοῦ συνεχιζόμενου παρανοϊκοῦ ἐκτρώματος τοῦ ἐξουσιασμοῦ.

Καὶ ἰδοὺ μπροστά μας ὁ νέος καὶ ἡ νέα, πὺ προσέρχονται στὸ σχολεῖο γιὰ νὰ φωτισθοῦν διὰ τοῦ λόγου καὶ κατορθώσουν νὰ ἐρμηνεύσουν ἐπὶ τέλους κατὰ τὸν δικό τους τρόπο τὰ συμβαίνοντα γύρω τους. Ἐδῶ, ἐντὸς τοῦ χώρου τοῦ σχολείου, θὰ συγκρουσθοῦν κατ' ἀρχὴν οἱ οἰκογενειακοὶ θεσμοί, ὁ τρόπος ζωῆς τὸν ὁποῖο κάθε παιδί μεταφέρει ἐντὸς του.

4. Σ' αὐτὸν τὸν χώρο κυριαρχεῖ ἡ μορφή τοῦ διδασκάλου. Ὁ διδάσκαλος, πὺ θ' ἀρχίσῃ νὰ διδάσκῃ στὸ παιδί τὰ συμβαίνοντα γύρω του, θὰ πείστε κανεὶς ὅτι θὰ ξεκινοῦσε ἐρμηνεύοντας αὐτά, τὰ ἀπλὰ κατ' ἀρχὴν φυσικὰ φαινόμενα, διὰ τῆς αἰτιώδους θέσεως, ὥστε τὰ συμπεράσματα νὰ διδάσκουν στὸν μικρὸ μαθητὴ τὴν λογικὴ ἀλληλουχία.

Ἀντιθέτως εἶναι ὁ ἴδιος φορεὺς καὶ μεταφορεὺς, καὶ μάλιστα στὸ κατ' ἐξοχὴν ἐργαλεῖο μαθήσεως, τὸν λόγο, τῆς ἀναιτιώδους σχέσεως, δηλαδὴ τοῦ ἐξωλογικοῦ στοιχείου τῆς «συμβατικότητος». Ὁ διδάσκαλος διδάσκει —κατ' ἐντολήν— τὴν ἐξωλογικὴν σχέσι τῶν πραγμάτων καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου δέχεται ἀδιαμαρτύρητα τὰ δόγματα, τὴν παρερμηνεία τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος, τὴν ὑποταγὴ τῆς ἐπιστήμης καὶ ἐπομένως τῆς σοφίας στὴν ὑπηρεσία τῶν ἐξουσιαστῶν. Δὲν σχηματίζει συνειδησι ὁ ἴδιος, ἄρα δὲν μπορεῖ νὰ διδάξῃ συνειδητά· καὶ τέλος εἶναι ἓνα τραγικὸ πρόσωπο σχηματισμένο ἀπὸ «μπαλώματα δογμάτων», καὶ δικαίως θὰ ἀπεκαλεῖτο «μπαλωμένος».

5. Ἴσως οἱ «μπαλωμένοι» νὰ θεωροῦν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν ἀδικούμενων ἀπὸ τὴν πολιτεία τῶν ἐξουσιαστῶν, πὺ τόσον ὅμως πιστὰ ὑπηρετοῦν!.. Διερωτήθησαν ὅμως ποτὲ οἱ «μπαλωμένοι» τί ἐπὶ τέλους διδάσκουν; Διερωτήθησαν σὲ τί ἀποβλέπει αὐτὴ ἡ διδακτέα ὕλη; Καὶ τὸ σπουδαιότερο: εἶναι δυνατόν δι' αὐτῆς νὰ δημιουργηθῇ κάποια «πρέπουσα», ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ Δημόκριτος, μορφή Πολιτείας; Ἔθεσαν ποτὲ τὸ ἐρώτημα ποιοὶ πρέπει νὰ εἶναι οἱ σκοποὶ τῆς παιδείας; Διότι, ἐάν καθὼς οἱ πάντες γνωρίζουν, οἱ διδάσκαλοι σ' ὅλα τὰ γεωγραφικὰ πλάτη καὶ μήκη εἶναι καὶ παραμένουν φορεῖς τοῦ ἐξουσιαστικοῦ πνεύματος, τότε καλύτερα νὰ κλείσουν τὰ σχολεῖα διὰ παντός!
6. Καὶ φθάνω τέλος στὴν Πολιτεία. Σ' αὐτὴν τῶν κομμάτων, τῶν συνδικαλιστῶν, τῶν δογμάτων καὶ τῶν ἀλληλολιβανιζομένων «ἀξιοπρεπῶς» ὕβριστῶν. «Τὰ μεταξωτὰ βρακιά θέλουν ἐπιδέξια σκέλη...», λέει μιὰ λαϊκὴ μας παροιμία. Δὲν εἶναι ἀρκετὸ, κ.κ. ταγοὶ νὰ ἐπιθυμῇτε νὰ διορθώσετε (:) μιὰ μηχανὴ πὺ παράγει παρανοϊκὰ ὄντα. Χρειάζεται ἡ πλήρης ἐπίγνωσι τῶν μηχανισμῶν, πὺ μετατρέπουν τὸν ἄνθρωπο σὲ ρομπότ ἢ ἀλαλάζον κύμβαλον κατὰ τίς ἀνάγκες των.

Ἐὰν αὐτὸ δὲν εἴσατε σὲ θέσι νὰ κατανοήσετε, τότε «οὐ λείψεται ἄλγεα λυγρὰ θνητοῖς ἀνθρώποισι, κακοῦ δ' οὐκ ἔσσεται ἀλκή» [δὲν θὰ λείψουν ἀπὸ τὸν Κόσμο οἱ συμφορὲς πὺ φέρνουν δάκρυα στὰ μάτια τῶν θνητῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτῶν τῶν κακῶν καμμιὰ γιатρεία δὲν θὰ ὑπάρξῃ].

Ἐρινὺς

ΒΙΚΤΩΡ ΑΝΤΖΕΛ*

Ἡ «ἄνθρωποφάγος μυῖγα»

(τῆς ἀτμόσφαιρας καὶ τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς)

Στὴν οἰκονομία τῆς φύσης καὶ τῆς ζωῆς, στὴν πολυπλοκότητα καὶ πολυμορφία τῆς φυσικῆς νομοτέλειας λαβαίνει χώρα μία συνεχῆς καὶ ἀκατάπαυτη ροὴ γεγονότων καὶ φαινομένων, ἡ ὁποία, ἐφ' ὅσον κανεὶς εἶναι ἐξασκημένος νὰ παρατηρεῖ καὶ μελετᾷ τὰ φυσικὰ φαινόμενα καὶ τοὺς φυσικοὺς νόμους, ὀλίγον κατ' ὀλίγον δυνατόν νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ ἢ νὰ τείνῃ, ἐν πάσῃ περιπτώσει, νὰ ἀποκαλύψῃ τὸ ὄντολογικὸ νόημα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου. Τὰ γεγονότα καὶ τὰ φαινόμενα τοῦτα διαδραματίζονται τόσο στὸν κόσμον τοῦ Ἀνθρώπου καὶ διαμορφώνουν τὴν ἱστορία του, ὅσον ἐπίσης στὸ φυτικὸ καὶ ζωικὸ βασίλειο. Ἐξ ἄλλου εἶναι δυνατόν νὰ ἀφοροῦν σὲ θέματα γεωλογικά, σὲ κοσμογονικά στοιχεῖα, σὲ κάθε εἶδους σημεῖα, μεταβολές καὶ συμβάντα καὶ γενικώτερα οἰαδήποτε διαπλοκὴ πολλῶν καὶ ποικίλων ἐτερόκλητων ἐπιδράσεων, δυνάμεων, ὄντοτήτων καὶ καταστάσεων.

Πρόσφατα προσεῖλκυσε τὸ ἐνδιαφέρον μου πληροφορία ποὺ δημοσιεύτηκε στὶς ἐφημερίδες γιὰ τὴν «ἄνθρωποφάγο μυῖγα». Πρόκειται γιὰ μιὰ μυῖγα ποὺ ἐμφανίστηκε στὴν Ἀφρικανικὴ Ἡπειρο καὶ ποὺ πολλὲς πιθανότητες τὴ φέρουν — ἂν δὲν ἐπιτευχθεῖ τελικῶς ἡ τεχνικὴ, ἐπιστημονικὴ τῆς στέρωσης — ἱκανὴ νὰ μεταναστεύσῃ στὶς χώρες τῆς Μεσογείου καὶ πιθανότατα ἐν συνεχείᾳ στὴν ὑπόλοιπη Εὐρώπη. Τὸ γεγονὸς τῆς ἐμφάνισης τῆς ἀνθρωποφάγου μυῖγας, καθὼς καὶ τὸ ἐφιαλτικὸ ἐνδεχόμενο τῆς Εὐρωπαϊκῆς τῆς μετανάστευσης καὶ κυρίως ἡ βαθύτερη φυσικὴ-ὄντολογικὴ, νομοτελειακὴ σημασία τοῦ γεγονότος τούτου — πέραν τῶν ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων τῶν σχετικῶν μὲ τοὺς βιολογικοὺς λόγους ἐμφάνισης τῆς μυῖγας — παρεκίνησαν τὴν προσοχὴ καὶ τὴ σκέψῃ μου.

Τί σημαίνει γιὰ τὴ φύση καὶ τὴν ἀνθρωπότητα ἡ ἐμφάνιση τῆς ἀνθρωποφάγου μυῖγας; Τί σημαίνουν οἱ διάφοροι παράγοντες — τὸ Ἔιτζ π.χ., ποὺ ἐπίσης ἐμφανίστηκε ἀρχικὰ στὴν Ἀφρικὴ — οἱ ὁποῖοι ἐξολοθρεύουν ἐνίοτε ἓνα σημαντικό μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ πλανήτη μας; Τί σημαίνει γιὰ τὴ φύση, γιὰ τὴν οἰκονομία τῆς φύσης καὶ τῆς ζωῆς, ἡ ἐκδήλωσις σὲ διάφορες χρονολογικὲς καὶ ἱστορικὲς περιόδους γεγονότων καὶ καταστάσεων ποὺ ἐξοντώνουν ἓνα μεγάλον ἀριθμὸν ἀνθρώπων; Οἱ πόλεμοι, ἀρρώστιες, λιμοί, καταστροφές κ.λπ., κ.λπ. τί σημαίνουν ὅλα τοῦτα; Ἐχουν μελετηθεῖ ἐπαρκῶς; Ἐχουν μελετηθεῖ οἱ χρονολογικὲς περίοδοι ποὺ συμβαίνουν; Μήπως ἐκδηλώνονται μὲ μία σταθερὴ περιοδικότητα τὰ μεγαλύτερα, τουλάχιστον, ἐξ αὐτῶν τῶν γεγονότων; Ἡ ὄχι; Ἐχει μελετηθεῖ τοῦτο; Ἐχει συγκριθεῖ καθόλου μὲ ἀντίστοιχες κοινωνικοψυχολογικὲς καταστάσεις; Πέραν τῆς ὄντολογικῆς-νομοτελειακῆς δομῆς τέτοιων γεγονότων ποὺ ὑποφώσκει, γιὰ τὴ δική μου σκέψῃ τουλάχιστον, δὲν θὰ ἔπρεπε ἴσως νὰ παραλείψῃ κανεὶς νὰ ἀναφέρει τὴν καινοφανῆ θεωρίαν ἑνὸς Ἑλληνοκαναδοῦ ψυχιάτρου ποὺ ἀνακοινώθηκε στὸ Ψυχιατρικὸ συνέδριον ποὺ ἐγίνε πρόσφατα

* Ὁ κ. Β.Α. εἶναι ψυχίατρος καὶ συγγραφεὺς πολλῶν ἐπιστημονικῶν καὶ φιλολογικῶν μελετῶν καὶ ἐρευνῶν.

στήν Ἑλλάδα καὶ ποὺ μιλοῦσε γιὰ μία σταθερὴ περιοδικότητα γεγονότων καὶ ψυχολογικῶν συγκρούσεων, τόσον σὲ ἀτομικὸ ἐπίπεδο ὅσον καὶ στὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον, παράλληλη μὲ ἀντίστοιχες ἐπαναλαμβανόμενες καταστάσεις σὲ κοινωνικὸ ἐμβαδὸν καὶ γιὰτὶ ὄχι, σκέπτομαι, σὲ φυσικὸ καὶ κοσμολογικὸ ἐπίπεδο; Καὶ δικαιοτάτα, βεβαίως, ἀνερωτᾶται καὶ πιθανολογεῖ κανεὶς, ὅτι, ὅπως ὑπάρχουν στὸν ἄνθρωπο, στὸν μικρόκοσμο, οἱ δυνάμεις, τὰ ἐνστικτα, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, κατ' ἀνάλογον τρόπον ὑπάρχουν στὴ φύση καὶ στὸ σύμπαν, σὲ μιὰ αἰώνια σύγκρουση, ἀμοιβαία ἐξισορρόπηση, ἀλληλοσυμπλήρωση, ἀλληλεπίδραση, ἀλληλομετατροπὴ, καταστάσεις ποὺ τὴν ὑπαρξή τους ὅλο καὶ περισσότερο ἢ φυσικὴ, τὰ μαθηματικά, ἢ μελέτη τῶν στοιχειωδῶν σωματιδίων τῆς ὕλης, ἢ ἀστρονομία, οἱ ἐπιστῆμες μᾶς ἀποδεικνύουν.

Πολλὲς σκέψεις καὶ πολλὰ ἀναπάντητα ἐρωτήματα προκύπτουν μὲ τὴν παρατήρηση καὶ μελέτη τῆς φύσης καὶ τῶν φυσικῶν φαινομένων. Πολλὰ ἐπίσης μπορούμε νὰ διδαχθοῦμε μελετώντας τοὺς διαφόρους δρόμους γνώσης. Ἐκ τῶν σημαντικωτέρων γνωστικῶν ὁδῶν εἶναι ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ παιδεία καὶ σκέψη, ἡ ὁποία μᾶς διδάσκει, ὅτι ἡ «Φιλότης» καὶ τὸ «Νεῖκος» συναποτελοῦν τὶς θεμελιώδεις δομὲς τοῦ ὄντος. Ποὺ σημαίνει γιὰ ἄλλες φιλοσοφίες, γιὰ ἄλλες θεωρητικὲς κατευθύνσεις καὶ ἀπὸ ἄλλες ὀπτικὲς γωνίες καὶ πρακτικὲς: τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ, ὁ πόλεμος καὶ ἡ εἰρήνη, ἡ ἀγάπη καὶ τὸ μῖσος, ἡ δεξιότητα καὶ ἡ ἀριστερότητα, ὁ θεὸς καὶ ὁ διάβολος, τὸ πνεῦμα καὶ ἡ σάρκα, τὸ γέν καὶ τὸ γιάν, ἡ Γιουγκικὴ ἀρσενικὴ καὶ θηλυκὴ ψυχὴ, τὸ ὑποκείμενο καὶ ὁ «ἄλλος» τῆς φαινομενολογίας, τὰ ἐνστικτα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῆς φροῦδικῆς ψυχανάλυσης, τὸ ἀρχέγονο, προκοινωνικὸ, ἐνστικτικὸ ὄν καὶ ἡ πολιτισμικὴ ἐπιστρωμάτωση τοῦ μετεξελιγμένου, κοινωνικοκατασκευασμένου ἀνθρώπου· καὶ τόσα ἄλλα ἀκόμη. Ἐνα ἀπλὸ παράδειγμα εἶναι ἡ πολὺ καθημερινὴ ἐμπειρία ποὺ ἔχουμε στὸ κοινωνικὸ περιβάλλον ὅλοι μας, ὅτι στὶς περισσότερες ἐνήλικες διαπροσωπικὲς σχέσεις τοῦ διαλόγου καὶ τῆς ἀμοιβαίας κατανόησης προηγεῖται σχεδὸν πάντοτε ἡ ἀπόλυτα φυσικὴ θυμικὴ σύγκρουση, ποὺ εἶναι τὸ ψυχολογικὸ ὑγιὲς ἰσοδύναμο τῆς ὁμόνοιας, τῆς ἀγαθῆς ἐπικοινωνίας καὶ τῆς εἰρήνης. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο λοιπὸν παρατηροῦμε, ὅτι ἡ дуάδα τούτῃ τῆς ζωῆς καὶ τῆς δημιουργίας ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει πάντοτε, αἰώνια, διαχρονικά, νομοτελειακά, παντοῦ στὴ φύση. Ἀλλιῶς, ἐὰν τὰ πράγματα εἶναι ἀπολύτως ὁμοειδῆ, χωρὶς νὰ ἐνυπάρχει τὸ ἐτερόνυμο θυμικὸ, ἐνστικτικὸ, συγκρουσικὸ στοιχεῖο, δὲν ὑπάρχει ζωὴ, δὲν ὑπάρχει «γίγνεσθαι», δὲν ὑπάρχει ἐξέλιξις. Αὐτοὶ εἶναι οἱ νόμοι τῆς φύσεως.

Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἡ ἀνθρωποφάγος μυῖγα. Ἐὰν δὲν περιοριστεῖ κανεὶς νὰ τὴν κατατάξει καὶ νὰ ἐρμηνεύσει τὴν ἐμφάνισή καὶ τὶς ἐπιπτώσεις της μὲ μία μηχανιστικὴ μόνον, τεχνοκρατικὴ, στεῖρα ἀντίληψη, θὰ μπορούσε νὰ τὴν δεῖ καὶ νὰ τὴν ἐντάξει σὲ ἓνα γενικώτερο πλαίσιο φυσικῶν φαινομένων, μὲ ἐρμηνεῖα ὄντολογικὴ, νομοτελειακὴ, γνωστικὴ. Θὰ μπορούσε δηλαδὴ νὰ σκεφθεῖ, νὰ ὑποθέσει κανεὶς, ὅτι ἴσως ἡ ἀνθρωποφάγος μυῖγα εἶναι ἓνας καινούργιος, ἀνανεωμένος τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ἡ Φύσις, τὸ Αἷτιον, ὁδηγεῖ τὸν κόσμον, τὴ ζωὴ, τὴ δημιουργία στοὺς σκοποὺς της, στὸ Αἷτιατόν. Οἱ σκοποὶ τοῦτοι θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι —ἐκαστος, ἀναλόγως πρὸς τὴν φιλοσοφικὴ του προέλευση, δυνατόν νὰ διατυπώσῃ καὶ ἐπιλέξῃ τὶς δικές του ἐρμηνεῖς — ἢ ἐκπλήρωση, ἄλλως ἢ ἀτέρμονη ἀναβί-

ωση κάποιων ἀρχέτυπων κοσμικῶν προτύπων, ἡ ἀνακύκληση, ἡ ἐξελικτική διαδικασία πρὸς ἀνώτερες μορφές ζωῆς, κ.λπ. Εἶναι βεβαίως πολὺ μεγάλης σημασίας ζήτημα τὸ νὰ ἐπιχειρεῖ κανεὶς νὰ ἀποκτήσῃ ἐξελικτικὰ μίαν ἐνῆλικη, ὥριμη, τελειωμένη, διαυγῇ, ψυχολογικὴ σκέψη, ὅσον καὶ ἂν αὐτὸ θὰ σημαίνει δύσκολη ἀνάβαση σὲ κάποιες κακοτράχαλες ἀκρώσεις, ὅπου ὁ ὀρίζοντας ἀπ' τὴν ἀθέατη πλευρὰ τοῦ λόφου εἶναι πολὺ, πολὺ μελαγχολικός. Ποὺ σημαίνει ἐργασιακά, δυσβάστακτα, ἀπελπισμένα καὶ πολὺ δυσπρόσιτα **φωτεινός**. Εἶναι πολὺ μεγάλης σημασίας ζήτημα τὸ νὰ προσπαθεῖ κανεὶς τὴ νύχτα νὰ τὴ μετατρέψῃ σὲ φῶς· τὸ νὰ δοκιμάζει τὴν ἀκατέργαστη πέτρα νὰ τὴν λαξεύσῃ σὲ κατεργασμένο λίθο. Προσωπικῶς πιστεύω πολὺ περισσότερο στὸ ταξεῖδι πρὸς τὴν Ἰθάκη· στὰ ἀνθρώπινα, πάντοτε, μέτρα καὶ γιὰ μιὰ «ἀνθρώπινη» ζωὴ· ἀπ' τὴν Ἰθάκη τὴν ἴδια. *Ιθ-αθ, ακη -αγω*. Ποὺ σημαίνει, κατὰ τὶς πληροφορίες: Ἄγω πρὸς *αθ*, ἄγω πρὸς τὸ φῶς.

Μὲ τὴν ἐλπίδα λοιπόν, ὅτι δὲν θὰ ἀνησυχῇσουν ὑπέρμετρα κάποιοι ἐκ τῶν συμπολιτῶν μας ἀπ' τὴν εἶδηση γιὰ τὴν «μυῖγα» ποὺ πληροφορηθήκαμε στὶς ἐφημερίδες — ὅταν ἐγράφοντο αὐτὲς οἱ γραμμές, τὸ θέμα ἦταν στὴν ἐπικαιρότητα καὶ εἶχαν ἤδη ἀρχίσει νὰ πνέουν κάποιοι νότιοι ἄνεμοι συγκινησιακῆς, οἰστριο-νικῆς ὑπερβολῆς — καὶ ἀνεξαρτήτως πρὸς τὶς διαφορὲς γνώμες, ἀπόψεις καὶ ἐρμηνεῖες τῶν πληροφορημένων (θὰ ἤμουν ἐπιστημονικὰ εὐτυχῆς, ἔαν ἤμουν περισσότερο ἐνήμερος γιὰ ὅποιες δοξασιακοῦ τύπου λαϊκὲς ἀντιλήψεις διεισπώνοντο) δοκιμάζω στὴν ἐργασία αὐτὴ νὰ ἐκφράσω κάποιες ἐπιστημονικὲς, ψυχολογικὲς, θεωρητικὲς σκέψεις, μὲ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν εὐχὴ ὅτι δὲν ρισκινδυνεύω νὰ ἐκθέσω τὸ ζήτημα μακρὰν τῆς Οὐσίας καὶ τῆς Αἰτιώδους Πραγματικότητος. Ἐξ ἄλλου θὰ ἦταν, νομίζω, παράλειψις, ἔαν ἀπέφευγα νὰ ἀναφέρω καὶ νὰ προσπαθῇσω νὰ ἐννοιολογήσω τὸ ζήτημα καὶ ἀπὸ μία ἄλλη ψυχολογικὴ σκοπιά.

Εἶναι πιθανόν, τὸ φάσμα τῆς «ἀνθρωποφάγου μυῖγας» νὰ χρησιμοποιηθεῖ, γιὰ νὰ ἐπιχειρήσουν νὰ συγκαλύψουν πολλοὶ ἐκ τῶν συνανθρώπων μας, δηλαδὴ νὰ συσκοτίσουν, νὰ σκεπάσουν οὕτως εἰπεῖν ἢ νὰ προβάλουν καὶ νὰ μεταμφιέσουν κάποιες δικές τους «ἀνθρωποφάγες μυῖγες», κάποιες δικές τους - δικές μας δυσκολίες, ἐνοχές, φόβους, ἀγωνίες. Θὰ ἦταν δυνατόν, φέρ' εἰπεῖν, πολλοὶ ἄνθρωποι, χρησιμοποιώντας τὴν «ἀνθρωποφάγου μυῖγα» σὰν ἐξιλαστήριο ἀμνό, νὰ δοκιμάσουν νὰ ξεγελάσουν τὸν ἑαυτὸ τους καὶ τοὺς ἄλλους γιὰ κάποιους κινδύνους ἐσωτερικοὺς ἢ ἐξωτερικοὺς, γιὰ τὸ «κακὸ» ποὺ αἰσθάνονται ὅτι ἀπειλεῖ νὰ τοὺς κατακλύσει, γιὰ τὸν «δαίμονα» μέσα τους καὶ ἔξω ἀπ' αὐτοὺς, ποὺ φοβοῦνται πὼς ἐτοιμάζεται νὰ στραφεῖ εἴτε ἐναντίον τους εἴτε ἐναντίον κάποιων τρίτων. Μεταμφιέζοντας λοιπόν τὸ κακὸ τοῦτο σ' αὐτὴν τὴν «ἀνθρωποφάγου», μεταξὺ πολλῶν δυνατῶν ἄλλων μεταμφιέσεων, «μυῖγα», ἴσως νομίσουν ἔτσι ὅτι τὸ ζήτημα λύεται.

Ἄλλοι ἄνθρωποι θὰ μπορούσαν νὰ μεταμφιέσουν σὲ «ἀνθρωποφάγου μυῖγα» τοὺς κοινωνικοὺς, φυλετικούς, ὑπαρξιακοὺς φόβους τους καὶ τὶς ὑπαρξιακὲς τους ἀγωνίες ὅρα ἠθικοχριστιανικοῦ τύπου ἀντιλήψεις περὶ μεταθανατίου ζωῆς, ὅπου χρησιμοποιεῖται τὸ κίνητρο, ἡ ἐλπίδα, ἡ ἀναμονὴ καὶ ἡ εὐχολογικὴ ἀναζήτησις μιᾶς συνεχίσεως τῆς ζωῆς μετὰ θάνατον, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴν ἔχει ζήσει τὸ ἄτομο τὴν παρούσα). Δηλαδὴ γιὰ πλείστους ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ τύπου τῶν ἀντιλήψεων οἱ ἐσωτερικευμένες, φυλετικὲς καὶ ὑπαρξιακὲς δυσκολίες καὶ ἀνησυχίες ἔ-

χουν μεταμφιεστεί πρὸς ἀρχαίους σε κάποιες κοινωνικές, κοσμικές, «ἀνθρωποφάγες μυῖγες», με ἀποτέλεσμα νὰ ἀποφεύγουν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ πλεῖστα ἐκ τῶν κοινότατα κοινῶν βιωμάτων καὶ ἐμπειριῶν ποὺ κοινωνοῦνται οἱ ὑπόλοιποι ἄνθρωποι, με τὸ ἐκλογικευτικό, δοξασιακὸ πρόσχημα ὅτι, ἂν δὲν μολυνθοῦν ἀπ' τὴν κοινωνική, κοσμική «ἀνθρωποφάγο μυῖγα», θὰ ἐξαγιασθοῦν συνεχίζοντες τὴν ἀνύπαρκτη ζωὴ τους στὰ μετὰ θάνατον ἐπουράνια, παραδεισιακὰ νεφελώματα. Εἶναι βεβαίως εὐνόητον, ὅτι οἱ διάφορες ἀντιλήψεις καὶ μεταθανάτιες δοξασίες οὐδεμία συσχέτιση ἔχουν με τὴν ἀκλόνητη πεποίθηση πολλῶν ἀτόμων γιὰ τὴν μετὰ θάνατον ζωὴ καὶ τὴν πλήρη σοφίας καὶ μεστή γνώσης ὑγιὴ ἐξελικτική προσπάθεια, μητική δοκιμασία καὶ ἄσκηση, ὥστε νὰ τὴν κατακτήσουν.

Ἐπίσης ἡ «ἀνθρωποφάγος μυῖγα» θὰ μπορούσε νὰ χρησιμοποιηθεῖ σὰν ὁ καινοφανὴς τρόπος, ποὺ θὰ δικαιολογοῦσε τὴν μεταπολεμική ἀνασφαλέστατη, ἄλλως «κουτσουρεμένη», «ἀκρωτηριασμένη», «κακομοιριασμένη» καθήλωση πολλῶν ἐξ ἡμῶν σὲ μιὰ ὑποβαθμισμένη, ἀνυπαρξιακὴ στάση ζωῆς, σὲ μιὰ «ἔρμη» συνεχιζόμενη, ἀτέρμονα, ἀγωνιακὴ διαβίωσή μας ὑπὸ τὴν δαμόκλειο σπάθη πάντοτε κάποιας νέας συμφορᾶς, κάποιας νέας «ἀνθρωποφάγου μυῖγας».

Ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω προκύπτει λοιπὸν, ὅτι θὰ ἦταν πολὺ χρήσιμο γιὰ ὅλους, ἐὰν ἕκαστος ἐξ ἡμῶν παρατηροῦσε προσεκτικότερα ἐντός, γιὰ νὰ ἐντοπίσει, γιὰ νὰ δεῖ καθαρότερα καὶ νὰ κατανοήσῃ τὶς δικές του ἐσώψυχες «ἀνθρωποφάγες μυῖγες», τὶς κάθε εἶδους «μυῖγες», ποὺ μεταμφιεσμένες ἢ ὄχι δηλητηριάζουν καὶ καταστρέφουν τὴ ζωὴ μας, τὴ ζωὴ τῶν οἰκείων μας, τὴ ζωὴ καὶ τὴν ὑγεία τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντός μας. Ἄς σημειωθεῖ δέ, πὼς ὑπάρχουν, ἐντός καὶ ἐκτὸς ἡμῶν, δόξα Κυρίῳ τῷ Θεῷ, πλεῖστες ὅσες «ἀνθρωποφάγες μυῖγες». Ἔτσι λοιπὸν εἶναι εὐλογοφανές, ὅτι θὰ ἦταν πολὺ φρόνιμο τὸ νὰ ἀποποιηθεῖ κανεὶς κάποιες ἀσύνειδες ἀντιδράσεις, εἴτε τοῦ τύπου τῆς χρησιμοποίησης τῶν «ἀνθρωποφάγων μυῖγων» πρὸς ἴδιον, ἀμφιβόλου κύρους, καθαρότητος καὶ ἀποτελεσματικότητος ὄφελος εἴτε τοῦ τύπου τῶν ἐμφόβων, τυφλῶν, οἰστρινικῶν ἀντιδράσεων. Θὰ ἦταν βεβαίως πολὺ σωφρονέστερο, ἐὰν ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ἀπετόλμα μία θαρραλέα, γνωριμιακὴ, μελαγχολικὴ συνάντηση με τὸν ἐσώτερο ἑαυτό του, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατόν νὰ κατανοήσῃ εὐκρινέστερα τὶς ἀνησυχίες καὶ δυσκολίες του (με ὅποια τυχὸν προσωπεῖα καὶ ἂν ὁ ἐσώτερος «δαίμων» τὶς συγκαλύπτει), μεταμφιέζοντάς τες (με ὅποιες τυχὸν «ἀνθρωποφάγες μυῖγες» κι ἂν τὶς βαφτίζει) γιὰ νὰ κατανοήσουμε ἐπίσης καλύτερα τὸν Ἑλληνικὸ «δαίμονα» τῆς καλῆς καὶ κακῆς μας μοίρας, ποὺ καθόλου, μὰ καθόλου τυχαῖα δὲν συνέβη, ποὺ γέννησε καὶ ἐξέθρεψε Οἰδίποδες κι Ἑρινύες, αἰώνιους ἥρωες τοῦ θανάτου καὶ τῆς ζωῆς, ἡμίθεους, θεοὺς ἄμβροτους τῆς χαρᾶς μὰ καὶ τοῦ ὀλέθρου· γιὰ νὰ κατανοήσουμε ἐν τέλει πληρέστερα τὴν ὑπαρξιακὴ ἀγωνία μας, γιὰ νὰ ἐπιτύχουμε κάποτε, πατάσσοντες σκότη, φόβους καὶ πλησμονές, καθαρμένοι στὰ νάματα τοῦ φωτός, τοῦ Ἀπόλλωνα τέκνα καὶ τῶν πηγῶν, νὰ συνεχίσουμε ἀναγεννημένη τὴν ροὴ τοῦ διαυγοῦς ὕδατος κατ' εὐθειάν ἀπὸ τὴν Κοίτη, ἀπ' τὴν Ἀέτεια γάργαρα φλέβα ὁμόκεντρα, στὴν ἀφαλκίδευτη θαλάσσια ὄχθη, πέρα ἀπ' τοὺς θολοὺς ὀρίζοντες στὰ ὑψίβαθα κοιτάσματα τῆς οὐσίας, κατ' εὐθειάν στὶς φωτοσκιάστες ρίζες τῆς ὑπαρξείας, στὰ σύνορα τῆς Αἰτίας. Ἐκεῖ ποὺ ἡ νομοτελειακὴ ζυγαριὰ μαθηματικά, μουσικά, ἀρχέγονα συνθέτει τὸ καλὸ με τὸ κακὸ, ἐκεῖ ποὺ ἡ κοσμικὴ πλάστιγγα θεοδαιμονικά, κοσμογονικά, αἰώνια ἰσορροπεῖ τὶς δυνάμεις τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου.

A.N. ΖΟΥΜΠΟΣ

(ἀ.μ. τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν)

Ἡ εἰκονογραφία ἀποτελεῖ πηγὴ τῆς Ἱστορίας;

Τὸ πάρα πάνω πρόβλημα θὰ παραμείνει ἔσαεὶ πρόβλημα, χωρὶς ποτὲ νὰ μπορῇ κανεὶς μὲ βεβαιότητα νὰ ταχθῇ ὑπὲρ ἢ κατὰ· ὁ εἰκονογράφος, ἐὰν εἶναι ἰδεαλιστής, τότε μπορεῖ νὰ ἀποδώσῃ εἰκόνα ἰδεατὴ, δηλαδὴ νὰ μὴν παρέχῃ πραγματικότητα, ἀλλὰ εἰκόνα ποὺ τὴ θέλει, ὅπως τὴ θέλει ὁ καλλιτέχνης· μιὰ εἰκόνα, ποὺ εἰκονίζει σκηνὲς ἀπὸ τὸν καθημερινὸ βίον, εἶναι ὅπως εἶναι ἢ ὅπως εἶναι στὸ νοῦ τοῦ καλλιτέχνη· ὁ ἐξωραϊσμός τῶν σκηνῶν, εἴτε στὴν ποίησιν εἴτε στὶς εἰκαστικὰς τέχνες, εἶναι σύνηθες φαινόμενο· ὁ ρεαλισμὸς πλησιάζει μὲ τὴν πραγματικότητα· ζωγραφίζεις ἢ «φωτογραφίζεις» ὅ,τι βλέπεις· ἡ ἐπικαιρότητα ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τοῦ καλλιτέχνη· Ἀλλὰ καὶ κἀτὶ ἄλλο θὰ μπορούσε νὰ προσθέσῃ κανεὶς, τὴ σάτυρα· π.χ. δύο ἀνόμοια πράγματα, δύο ἀντιθέσεις μποροῦν νὰ πλαισιώνουν μιὰ εἰκόνα δίχως πραγματικότητα· ἕνας κακοφτιαγμένος καὶ ἀσήμαντος ἀνθρωπάκος πλάι σὲ μιὰ ὡραία γυναῖκα δὲν ἀποτελεῖ πραγματικότητα παρὰ μόνον στὴ σκέψῃ τοῦ καλλιτέχνη· ὁ ἰδεαλισμὸς καὶ ὁ ρεαλισμὸς, δύο ἀντίθετα ρεύματα, δὲν μποροῦν ποτὲ νὰ συνυπάρξουν, γιὰτὶ ἐκφράζουν ἀντίθετες ἀπόψεις, χωρὶς ποτὲ νὰ ἀποκλείσῃ κανεὶς τὴν συνύπαρξιν μεμονωμένων· βέβαια ἡ ἱστορία ἔχει περισσότερο ἀνάγκη ἀπὸ τὸν ρεαλισμόν, διότι ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἄμεση πραγματικότητα καὶ ὄχι γιὰ τὴν ἔμμεση παρουσία· ὁ καλλιτέχνης ποὺ ζωγραφίζει τὸ ἀγγεῖον στὴν ἀρχαιότητα, εἰκονίζει τὴν πραγματικότητα, ἢ μιὰ πραγματικότητα ἰδανικὴ ὕστερα ἀπὸ μιὰ κρίσιν τοῦ καλλιτέχνη; ἔπειτα ἡ δῆθεν πραγματικότητα εἶναι ἄμεση ἢ συνδέεται μὲ κωμικὰ στοιχεῖα; ποὺ σκοπὸς τους εἶναι νὰ ἐνισχύσουν τὴν εἰκόνα, ἐνῶ στὸ βάθος τὴν ἀλλοιώνουν. Γεγονὸς εἶναι, ὅτι ὁ ἱστορικὸς θὰ πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ ἄμεση γνώσιν τῶν πηγῶν, δηλαδὴ τῶν κειμένων· ὁ συνδυασμὸς τῶν δύο πηγῶν θὰ μπορούσε νὰ ρίξῃ φῶς στὴν πραγματικότητα.

Ζητεῖτε τὸν «Δαυλὸν» ἐκεῖ ποὺ διατίθεται (βλέπετε ὀπισθόφυλλον), ἀκόμη κι ὅταν δὲν σᾶς τὸν δίνουν — ἴσως αὐτὸ ἀποτελεῖ λόγον, γιὰ νὰ τὸν ζητῆτε μὲ μεγαλύτερη ἐπιμονή...

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ

‘Υπάρχουν νόμοι;

Οί ἐφημερίδες (6-11-90) ἐδημοσίευσαν, ὅτι ὁ μουσουλμᾶνος βουλευτὴς Σαδὶκ ἦτανε «προκλητικός, διότι ἀνέφερε τρεῖς φορές τὴν μουσουλμανικὴ μειονότητα ὡς **τουρκικὴ μειονότητα**». Κατὰ τοῦ Σαδὶκ μίλησε κι ὁ κυβερνητικὸς ἐκπρόσωπος. Ἐν τούτοις ὅλοι ἐβελουτφυλοῦν.

Ἄς δοῦμε τὴν ἀλήθεια κατὰματα. «Μὲ τὸ ζόρι» οἱ Τοῦρκοι δὲν γίνονται Ἕλληνες, ἐνῶ ταυτόχρονα δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερη προσβολὴ στὸν Ἑλληνισμό, ἀπὸ τὸ νὰ συγκαταλέγῃς μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων τοὺς Τούρκους ποὺ ζοῦν στὸ Ἑλληνικὸ κράτος. Ἀφῆστε τίς ὑποκρισίες περὶ μουσουλμανικῆς μειονότητος. Πρόκειται περὶ ἀνθρώπων τουρκικῆς φυλῆς, μὲ τουρκικὴ γλῶσσα, μὲ τουρκικὰ ἥθη καὶ ἔθιμα καὶ φυσικὰ μὲ ἐθνικὴ τουρκικὴ συνείδησι. Ἔτσι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ στρουθοκαμηλικὰ βαπτίζονται σὲ μουσουλμανικὴ μειονότητα. Ναί, εἶναι βεβαίως μουσουλμᾶνοι, ἀλλὰ εἶναι κυρίως Τούρκοι. Κι’ ὅταν ὁ Τοῦρκος Σαδὶκ μίλησε γιὰ τουρκικὴ μειονότητα, εἶχε δίκαιο. Ἐλεγε τὴν ἀλήθεια, καὶ δὲν βλέπουμε ἄλλη λύσι, παρὰ νὰ σταθοῦμε μπροστὰ σ’ αὐτὴ τὴν πραγματικότητα καὶ νὰ τὴν ἀντιμετωπίσουμε σύμφωνα μὲ τὸν νόμο.

Συγκεκριμένα: Σεῖς λέτε, ὅτι εἰσθε Τούρκοι. Εἴμεθα σύμφωνοι. Τὸ δεχόμεθα καὶ θὰ ἐφαρμόσουμε τὴν **κειμένη νομοθεσία περὶ ἀλλοδαπῶν**, ποὺ προβλέπει ἄδειες παραμονῆς, ἐργασίας κ.τ.λ. Ἀφοῦ θέλουν νὰ εἶναι Τούρκοι — καὶ τὸ ἐπιναλαμβάνομεν, ὅτι ἔτσι εἶναι ἡ ἀλήθεια —, τὸ κράτος ὀφείλει νὰ τοὺς συμπεριφερθῇ σύμφωνα μὲ τὴν νομοθεσίαν περὶ ἀλλοδαπῶν. Ὅποιαδήποτε διαφορετικὴ θέσι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι ὑποκρισία, εἶναι ἀνθελληνικὴ.

‘Ο Αἰσωπος δὲν εἶναι Ἕλλην!

Ὁ καθηγητὴς κ. Φάνης Κακριδῆς σὲ ἄρθρο του στὸ «Βῆμα» (4-11-90) διαβεβαίωσε, ὅτι «Ἕλληνας δὲν ἦταν οὔτε ὁ Αἰσωπος, ὁ μυθογράφος ἀπὸ τὴν Φρυγία». Ὅσα βιβλία ἔχομε διαβάσει ἀναφέρουν, ὅτι ὁ Αἰσωπος ἦταν Ἕλλην. Μερικοὶ συγγραφεῖς διαφωνοῦν, ἂν κατήγετο ἀπὸ τὴν Σάμο ἢ τὴν Θράκη. Κάποιοι λέγουν, ὅτι ἦταν ἀπὸ τὴν Φρυγία, δίχως βεβαίως ἐπ’ αὐτοῦ νὰ προσκομίζουσιν στοιχεῖα. Γιὰ νὰ ἰσχυρίζεται ὅμως ὁ καθηγητὴς κ. Κακριδῆς, ὅτι ὁ Αἰσωπος δὲν ἦταν Ἕλλην, ἀσφαλῶς εἶναι βέβαιος καὶ κάπου βασίζεται καὶ εἴμεθα περίεργοι νὰ μάθωμεν: ποῦ;

Φαίνεται, τὸ λεξικὸν «Σουίδα», τὸ ὁποῖο στὴν λέξι «Αἰσωπος» γράφει «**Σάμιος ἢ Σαρδιανός**», ἔχει λάθος, ὅπως καὶ ἡ ἐγκυκλοπαίδεια ΗΛΙΟΣ, ποὺ τὸν θεωρεῖ ὡς τὸν «**διασημότερο τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων μυθογράφων...**» καὶ διαπρεπεῖς ἐπιστήμονες, ὅπως ὁ καθηγητὴς C.M. Bowra («**The Greek experience**»), ποὺ συγκαταλέγουν τὸν Αἰσωπο στοὺς Ἀρχαιοέλληνες λογοτέχνες — καὶ αὐτοὶ ἔχουν λάθος. Γιὰ νὰ ἀποκλείσῃ ὁ κ. Κακριδῆς τὴν Σαμιακὴ ἢ Θρακικὴ προέλευσι τοῦ Αἰσώπου, προφανῶς θὰ διαθέτῃ κάποιο στοιχεῖο, ποὺ πείθει περὶ τῆς Φρυγικῆς

καταγωγής του. Ποιο νὰ εἶναι αὐτὸ --- ἢ μήπως μετὰ ἀπὸ τοὺς φοινικιστὲς μᾶς ἔρχονται καί... φρυγιστὲς;

Χάριν τῆς ἱστορίας ὅμως πρέπει νὰ σημειώσωμε, ὅτι οἱ Φρύγες ἦσαν Θρακομακεδόνες, οἱ ὅποιοι, καθὼς παρατηρεῖ ὁ Ἡρόδοτος (Ζ, 73), μεταναστεύσανε στὴν Ἀσία, ὅπου ἀλλάξανε καὶ τὸ ὄνομά τους καὶ ὠνομάσθησαν Φρύγες: «μεταβάντες δὲ ἐς τὴν Ἀσίαν ἅμα τῇ χώρῃ καὶ τὸ οὖνομα μετέβαλον ἐς Φρύγας...».

“Cretan writing inspires cancer research”

Ἄν, λέμε, ἂν ἐγράφαμε ὅτι ἡ κρητικὴ γραφὴ συμβάλλει σὲ ἔρευνες κατὰ τοῦ καρκίνου, θὰ μᾶς κατηγοροῦσαν γιὰ ἐπιπολαιότητα ἢ καὶ «σωβινισμό», ὅπως συνηθίζουν οἱ φοινικιστὲς. Κι’ ὅμως στὸ συμπόσιο πού ἐγινε μὲ τὴν ὀνομασία «**Ἡ Εὐρώπη ἐναντίον τοῦ καρκίνου**» (19-25/2/1990) ὁ καθηγητὴς Μαντριγιὼν ἀνέλυσε στὸ ἀκροατήριό του, ὅτι ἐφαρμόζει σὲ νοσοκομεῖο τῆς Γενεύης ἀντικαρκινικὸ πρόγραμμα, πού τὸ ἔχει ἐμπνευσθῇ ἀπὸ τὴν κρητικὴ γραφὴ. Στὴν ἀγγλόφωνη ἐφημερίδα “Greek News” (28-2-90) διαβάζομε, ὅτι ὁ δημιουργὸς αὐτοῦ τοῦ συστήματος καθηγητὴς Μαντριγιὼν ἐξήγησε, ὅτι τοῦ ἐγεννήθη ἡ ἰδέα, ὅταν ἐξέταζε τὴν πλάκα τῆς Γόρτυνος στὴν Κρήτη κατὰ τὴν διάρκεια μιᾶς ἀποστολῆς τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς. Κατὰ τὸν Μαντριγιὼν οἱ Ἀρχαῖοι Κρήτες ἦταν οἱ πρῶτοι πού ἀνακαλύψανε τὴν μέθοδο “Scanning” (= ἔμμετρος ἀνάγνωσις) στὴν γραφὴ τους. Τὸ ὅλον πρόγραμμα φέρει τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα “Eulima” καὶ καλύπτει 3000 ἀσθενεῖς τὸν χρόνο, μὲ προτεραιότητα ἐκείνους πού ἀντιδρῶν στὴν συμβατικὴ θεραπεία δι’ ἀκτινοβολίας.

Ἀνησυχητικὸ φαινόμενο

Μὲ τίς τηλεοράσεις ἔχουμε τὴν δυνατότητα νὰ σχηματίζουμε γνώμη βλέποντας. Κι’ ὅπως εἶναι γνωστό, τὰ μάτια εἶναι οἱ πιὸ ἀξιόπιστοι μάρτυρες.

Εἶδαμε νέους Ἀμερικανοὺς πεζοναῦτες νὰ ἐπιβιβάζωνται στὰ ἀεροπλᾶνα, πού θὰ τοὺς μετέφεραν στὴν Σαουδικὴ Ἀραβία. Κατὰ τὴν ἐπιβίβασι οἱ γονεῖς τους καὶ οἱ συγγενεῖς τους τοὺς χαιρετοῦσαν καὶ τοὺς ἔρριχναν λουλούδια. Τὰ πρόσωπα ὅλων ἦσαν γελαστά. Τὰ ἴδια ἀκριβῶς εἶδαμε καὶ στοὺς Βρεταννοὺς στρατιῶτες. Ἀπὸ τὴν ἀντίθετη πλευρὰ βλέπουμε τοὺς Ἰρακινοὺς πάνω στὰ ἄρματα μάχης νὰ σχηματίζουν μὲ τὰ χέρια τους τὸ σῆμα τῆς νίκης. Εἶναι κοινὴ διαπίστωσι, ὅτι παντοῦ παρατηρήσαμε αἰσιοδοξία, γελαστά πρόσωπα, ἐνθουσιασμένους ἀνθρώπους.

Μοναδικὴ ἐξαίρεσι καὶ ἀνησυχητικὸ φαινόμενο ἀποτελοῦν τὰ συμβάντα κατὰ τὴν ἀναχώρησι τοῦ πολεμικοῦ «Λῆμνος». Οἱ συγγενεῖς κλαίγανε. Οἱ ναῦτες κατηφεῖς, ἓνας μάλιστα λιποθύμησε. Καὶ νὰ σκεφθῆτε, ὅτι τὸ πλοῖο δὲν ἐπρόκειτο νὰ πλησιάσῃ στὴν ἐπικίνδυνη ζώνη. Νηοψίες μόνον ἔκανε καὶ φυσικὰ τουρισμὸ στὴν Κύπρο ἢ σὲ ἀραβικοὺς λιμένας. Οἱ ναῦτες τελικῶς γυρίσανε πίσω φέρνοντας ἠλεκτρικά, καλοπληρωθήκανε καὶ τοὺς ὑποδέχθησαν σὰν ἥρωες.

Αἴσα

Η.Λ. Τσατσόμοιρος

ΕΡΜΗΣ, ἐπικῶς ΕΡΜΕΙΑΣ

«Ζηνί δ' ἄρ' Ἐτλαντίς Μαίῃ τέκε κύδιμον Ἑρμῆν, κήρυκ' ἀθανάτων, ἱερὸν λέχος εἰσαναβάσας».

«Θεογονία» (στίχ. 938-939)

[Στὸν Δία δὲ ἡ ἐκ τῶν νήσων τοῦ Ἄτλαντος καταγόμενη Μαίᾱ γέννησε τὸν ἔνδοξον Ἑρμῆ τὸν ἀγγελιαφόρο τῶν θεῶν στὸ ἱερὸ ἀνεβαίνοντας κρεβάτι].

1. Γιὰ τὴν μορφή τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τὸ ἔργο του οἱ «μυθολογοῦντες» διατύπωσαν πολλές ἐρμηνεῖες, π.χ. θεὸς τοῦ ἀνέμου, θεὸς τῆς γονιμότητος ἢ τοῦ φαλλοῦ, ἀντίστοιχος τοῦ βεδδικοῦ Σαραμίμα, ἀρχηγὸς κλεπτῶν, ἐφευρέτης τῆς λύρας, ψυχοπομπός, ἀγγελιαφόρος κ.ἄ.

Τί ὅμως πράγματι ὑπῆρξεν ὁ Ἑρμῆς;

Κατὰ τὴν «Θεογονία» ἦταν τέκνο τοῦ Διὸς καὶ κατέστη ἔνδοξος (κύδιμος), διότι ὑπῆρξε ὁ κήρυξ τῶν θεῶν. Ὁ θεσμός τοῦ «κήρυκος» τῶν θεῶν στοὺς Ὀμηρικοὺς χρόνους ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ ὑπάρχῃ ὡς ἀξίωμα· ὡς ὑπουργήμα εἶναι ἱερὸ, τὸ δὲ πρόσωπο «κήρυξ» ἀπαραβίαστο. Αὐτὸ δέ, διότι κατὰ τοὺς παμπλαίους χρόνους διατελοῦσαν οἱ κήρυκες ὑπὸ τὴν ἄμεση προστασία τοῦ Διὸς καὶ ἐθεωροῦντο «θεῖοι, Διὶ φίλοι» (Ἰλ. Δ 192) ἢ «Διὸς ἄγγελοι ἡδὲ καὶ ἀνδρῶν» (Ἰλ. Α 334). Εἶχαν ἐπίσης τὸ δικαίωμα νὰ συγκαλοῦν συνέλευσι τῶν πολιτῶν ἐν ὄνματι τοῦ Διὸς.

Ἡ βαθύτερη ὅμως σημασία τοῦ κήρυκος, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ἡ ἱερότης τοῦ προσώπου (ἡ ἐμφαινόμενη ἅμα τῇ ἐπιδείξει τοῦ χρυσοῦ σκήπτρου, ὑπὸ τοῦ Διὸς ἀπονεμηθέντος), προῆλθε ἀπὸ τὴν μεταφορὰ τῶν μηνυμάτων τοῦ Διὸς καὶ ἀργότερα τῶν ἐκάστοτε «μεγάλων βασιλέων» πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς βασιλεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως ἀπὸ τὶς ἐντυπώσεις τὶς ὁποῖες ἀπεκόμιζε ὁ κήρυξ γιὰ λογαριασμὸ τοῦ Διὸς, τόσο ἐκ τῶν βασιλέων γιὰ τὸν ἀπευθυνόμενο πρὸς αὐτοὺς Διὸς-λόγον καὶ τὸν διεξαγόμενο μετ' αὐτῶν διάλογο ὅσο καὶ ἐκ τῆς συνελεύσεως τῶν πολιτῶν, τοῦ τρόπου ποὺ ἔζων καὶ τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου ποὺ ἐμφάνιζαν στὶς τέχνες των καὶ στὴν γλῶσσα. Αὐτὲς οἱ ιδιότητες τῶν «κηρύκων» κατὰ τοὺς Ὀμηρικοὺς χρόνους εἶχαν ἐκπέσει, διατηρηθέντων μόνον τῶν τύπων. Γιὰ τὸν λόγο δὲ αὐτὸν ὁμοιάζαν οἱ κήρυκες μὲ δημόσιους διαλαλητὲς καὶ ἄλλες φορὲς πρὸς πρέσβεις. Ἡ διαφορὰ των τώρα ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ των ρόλου ἦταν σημαντική. Ὅπως θὰ διαπιστωθῇ συμπληρωματικά, ὁ κήρυξ δὲν ἦταν ἀπλὸς ἀγγελιαφόρος, ἀλλὰ ἐρμή-νευε τὶς ἀπόψεις τοῦ ἀνακτος καὶ διὰ τοῦ διαλόγου ἀπεκόμιζε χρήσιμες πληροφορίες γιὰ τὸν μέγαλο βασιλέα. Τὸ δικαίωμα ἐπίσης «συγκλήσεως» τῆς συνελεύσεως τῶν πολιτῶν ἀπεδείκνυε τὴν ὑπεροχὴ του ἔναντι ὄλων τῶν τοπικῶν βασιλέων. Ἀς δοῦμε τὶς πληροφορίες.

2. Ἐκ τῆς «Θεογονίας». Ὅπως ἤδη ἀνέπτυξα (στίχ. 444–447) ὁ Ἑρμῆς βοηθοῦσε τὴν «Ἐκάτην» [ἀνάλυσιν αὐτοῦ τοῦ θεσμοῦ ἤδη ἔκανα στὸ οἰκεῖο κεφάλαιο] ἰδιαίτερα στὴν κτηνοτροφία, ὥστε νὰ ἐπέρχεται αὐξήσει στὰ κοπάδια κ.λπ.

3. Ἐκ τοῦ Ἡσιόδου πληροφοροῦμεθα (Ἔργ. Ἡμ., στίχ. 68-82), ὅτι ὁ Ἑρμῆς ἔλαβε μέρος, κατ' ἐντολήν τοῦ Διὸς, στὴν ὑπόδειξι τῶν «ἐσσομένων» διὰ τοῦ

ἀλληγορικοῦ μύθου τῆς «Πανδώρας». Ὁ Ἡσίοδος ἀφηγεῖται τὸν μῦθο στὸν ἀδελφὸ του Πέρσην, «ἐκπρόσωπο» ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ποὺ θέλει νὰ ζῇ χωρὶς νὰ κάνῃ ὁ ἴδιος τίποτα. Ὁ μῦθος τῆς «Πανδώρας» διευτυπώθη ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἐξαπατήσεως τοῦ Διὸς ὑπὸ τοῦ «*Προμηθεὺς ἀγκυλομήτου*» (στίχ. 48). Σκοπὸς τοῦ Διὸς εἶναι νὰ ὑποδείξῃ διὰ τοῦ μύθου τῆς «Πανδώρας», ὅτι καὶ ὁ δολίως σκεπτόμενος καὶ ἐξαπατῶν θὰ ὑποστῇ συμφορὰς καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ μετὰ ἀπὸ αὐτὸν θὰ γεννηθοῦν: «*σοὶ τ' αὐτῷ μέγα πῆμα καὶ ἀνδράσιν ἐσσομένοισιν*» (στίχ. 56). Κατ' ἐντολὴν τοῦ λοιπὸν ὁ Ἥφαιστος θὰ ἐφτιαχνε ἓνα ὁμοίωμα γυναικὸς ἀπὸ γῆ, στὸ ὁποῖο (ὁμοίωμα) θὰ ἔδινε ζωὴ καὶ φωνή. Κατ' ἐντολὴν τοῦ ἐπίσης ἡ Ἀθηνᾶ θὰ ἐμάθαινε στὸ ὁμοίωμα τίς γυναικεῖες δουλειές, ἡ δὲ Ἀφροδίτη θὰ στόλιζε αὐτὸ μὲ σαρκικὸ πόθο, ὥστε νὰ σκορπίζῃ τίς ἔννοιες καὶ κόβῃ τὰ μέλη. Τέλος πρόσταξε τὸν Ἑρμῆ νὰ δώσῃ στὴν ἄψυχῃ γῆ «*κύνεον νόον καὶ ἐπίκλοπον ἦθος*» [νοῦν φιλήδονο, κλεπτικὸ, πανοῦργο, κρυψίνου, δόλιες συνήθειες]. Δι' αὐτῶν τῶν δωρημάτων ὁ Ζεὺς συνθέτετε τὴν εἰκόνα τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἀναζητοῦν τὰ πάντα ἀλλὰ ἄνευ κόπων καὶ μάλιστα διὰ τῶν χειροτέρων ἐλαττωμάτων των. Τὴν μορφήν αὐτῶν ζωντανεύει ἡ ἡδονικὴ «Πανδώρα» καὶ τὴν ἐκφράζει ὁ «*γαιῶδης λόγος*». Ὁ Ἑρμῆς, ἱκανὸς νὰ διακρίνῃ ἐκ τοῦ λόγου (λέξεων-ὁμιλίας) τὴν σύμμετρῃ πρὸς αὐτὸν ἀνάπτυξι τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἦταν καὶ ὁ μόνος εἰς θέσιν νὰ συνθέσῃ καὶ ἐκφράσῃ διὰ τῆς Πανδώρας τὸ ἐπίπεδο τοῦ πολιτισμοῦ, τὸν τρόπο ζωῆς τῶν λαῶν. Αὐτὴν τὴν Πανδώρα ὁ Ζεὺς ἀποστέλλει στὸν Ἐπιμηθεά τὸν ὀψίνοα, δηλ. αὐτὸν ποὺ κατοπιν τῆς πράξεως σκέπτεται. Εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπρόσωπος τῶν ἀνθρώπων τοῦ γαιῶδους λόγου. Ὁ Ἐπιμηθεὺς παρ' ὅλο ποὺ εἶχε εἰδοποιηθῇ ὑπὸ τοῦ «δολίου Προμηθεὺς» νὰ μὴ δεχθῇ δῶρο σταλμένο ἀπὸ τὸν Ὀλύμπιο Δία, αὐτὸς παρεσύρθη ἀπ' τὴν γυναικα (τίς σωματικὰς ἡδονὰς) καὶ δέχθηκε τὴν Πανδώρα. Ὁ Ζεὺς μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο, ἀποστέλλοντας δηλαδὴ τὴν Πανδώρα πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, μεταβάλλει πρὸς στιγμὴν τὴν φυσικὴ τάξι σὲ ἐξ-ουσία, ἀντὶ δηλ. τῶν κόπων παρέχει δῶρα καὶ ἡδονὰς, ἀντὶ τοῦ ἐκ διανοίας λόγου τὸν γαιῶδη ἐκ τῶν ἡδονῶν λόγο. Τὸ ἀποτελεσματικὸν ὑπῆρξε γιὰ τοὺς ἀνθρώπους τραγικόν. Μήπως ἔκτοτε δὲν ζοῦμε τὴν ἐποχὴ τῆς Πανδώρας; Δὲν ἀνοίξαμε τὸν «πίθον» τῶν ἡδονῶν καὶ τοῦ γαιῶδους λόγου νομίζοντας ὅτι στολισμένοι μὲ αὐτὰς τίς ἀπολαύσεις θὰ γίνουμε εὐτυχεῖς;

Ὁ «*ἀγκυλομήτης Προμηθεὺς*» «*κλέψας ἀκαμάτοιο πυρὸς τηλέσκοπον αὐγὴν ἐν κοίλῳ νάρθηκι*» (Θεογ. 566-577) προσπαθεῖ μὲ τὴν κλοπὴ τῆς δυνάμεως τοῦ Διὸς ν' ἀποσπάσῃ τὴν ἀρχή. Ἡ δολιότης καὶ ἡ κλοπὴ στὰ χέρια ἐνὸς νέου Τιτᾶνος. Εἶναι διαστροφὴ τῆς ἀλήθειας, καὶ εὐθύνονται γι' αὐτὴν καὶ οἱ «τραγικοὶ» τῶν κλασσικῶν χρόνων, ἡ ἡρωοποίησι τοῦ Προμηθεὺς ὡς κλέπτου τοῦ πυρὸς (τῆς φωτιᾶς) ἀπὸ τοὺς θεοὺς, γιὰ νὰ τὴν δώσῃ στοὺς ἀνθρώπους. Μὲ τέτοιες ἀνοήτων φωτιὰς ἐκάψαμε τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια καὶ σκεπάσαμε μὲ τίς στάχτες αὐτῆς τὸν οἰκουμενικὸν λόγον...

4. Τὸν Ἑρμῆ ἐπίσης ὁ Ἡσίοδος (Ἔργ. Ἡμέρ., στίχ. 68, 77) ἀποκαλεῖ «*διάκτορον Ἀργεῖφοντην*». Μὲ τὰ προσωνύμια αὐτὰ τὸν συναντῶμεν καὶ στὰ Ὀμηρικὰ ἔπη (π.χ. Ἰλ. Β 103, Ὀδ. Α 84 κ.ά.). Ἄς δοῦμε κατ' ἀρχὰς τὴν σημασίαν τῶν λέξεων.

(α) *Διάκτορος* = ὁδηγός, ἐκ τοῦ ῥήματος *διάγω*. Ἡ γνώμη μου, ἐν προκειμένῳ, εἶναι ὅτι ἡ λέξις «διάκτορος» εἶναι σύνθετη ἀπὸ τίς γενικὲς τοῦ ὀνόματος Ζεὺς (Διὸς) καὶ τῆς λέξεως «*ἄκτωρ*» (ρ. ἄγω), μὲ τὴν σημασίαν ὅτι: 1) κατ' ἐντο-

λήν τοῦ Διὸς ὀδηγεῖ, ἀλλὰ καὶ 2) διὰ τῆς μεταφορᾶς τῶν πληροφοριῶν τοῦ ὀδηγεῖ καὶ αὐτὸς τις ἀποφάσεις τοῦ Διός. Ἡ κατ' ἐντολήν τοῦ Διὸς ἐπίσκεψι τοῦ Ἑρμοῦ στοὺς βασιλεῖς καὶ ἡ ἀνάπτυξι (*ἐρμηνεία*) ὑπ' αὐτοῦ τῶν μηνυμάτων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπάνοδος καὶ ἀνάπτυξι (*ἐρμηνεία*) τῶν ἐντυπώσεων τοῦ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀσκήσεως τῆς βασιλείας ὑπ' αὐτῶν μᾶς δίδουν ὁλόκληρη τὴν εἰκόνα τοῦ ἔργου τοῦ ὡς κήρυκος ἢ διάκτορου.

(β) Καὶ ἡ δεύτερη λέξι *Ἀργεῖφόντης*, ὅπως θὰ δοῦμε, περὶ τοῦ ἐκτεταμένου ρόλου τοῦ θεσμοῦ μᾶς ὁμιλεῖ. Ἡ δόκιμη ἐρμηνεία ἀποδίδει τὸ ἐπιθετο στὸν φόνο τοῦ Ἄργου (*Ἄργον-φένω* = φονεύω τὸν Ἄργον). Ἄργος δὲ εἶναι ἕνας, ἐπινοηθεὶς ὑπὸ τοῦ Αἰσχύλου, γίγας μὲ ἀπειράριθμους ὀφθαλμοὺς (*Προμηθεύς*), ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὀφθαλμοὺς κατὰ τὸν Εὐριπίδη (*Φοίνισαι*) ἄλλοι ἀνοίγουν μὲ τὴν ἀνατολὴ τῶν ἄστρων καὶ ἄλλοι κλείνουν ὅταν δύουν αὐτά. Ἐπειδὴ, ὅπως ἦταν φυσικό, ὁ ἐπινοηθεὶς μῦθος ἦταν μεταγενεστέρας προελεύσεως καὶ συνεπῶς ἄγνωστος κατὰ τοὺς Ὀμηρικοὺς χρόνους, ἡ λέξι *Ἀργεῖφόντης* ἦταν ἀδύνατο νὰ σημαίνει τὸν «φονιᾶ τοῦ Ἄργου»... Ἐν ὀλίγοις οὐδεμία σχέσι θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρχη μεταξὺ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τοῦ ἐπινοηθέντος ἐκτρώματος. Παρὰ ταῦτα τὰ πλεῖστα τῶν φιλολογικῶν κειμένων μᾶς ὁμιλοῦν γιὰ τὸν «Ἄργοφονιᾶ» (*Ὀμήρου Ἰλιάδα*, μετάφραση Ν. Καζαντζάκη — Ι.Θ. Κακριδῆ, Ἀθήνα 1979) ἢ «τοῦ Ἄργου τὸν φονιᾶ» (*Ὀμήρου Ἰλιάς*, μετάφρασις - σημειώσεις: Α. Παπαγιάννη-Ν. Σηφάκι, Ἐκδόσεις Πάπυρος) ἢ «τοῦ Ἄργου τοῦ φονιᾶ» (*Ἡσιόδου ἅπαντα*, Π. Λεκατσᾶ, Ἐκδόσεις Ι. Ζαχαρόπουλος) καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα. Συμπέρασμα: Τὰ περὶ φονέως (*φονιᾶ*) κήρυκος τοῦ Διὸς ἀποτελοῦν μιὰν ἀκόμη ἀπόδειξι τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον οἱ νεώτεροι Ἕλληνες συνέλαβαν τὸ νόημα τῶν κειμένων (καθ' ὅμοιον τρόπον μ' αὐτὸν τῶν «τραγικῶν») καὶ τῆς ἐπικρατοῦσης συγχύσεως ὡς πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀναφορὴν ποὺ ἐκρύπτοντο ἐντὸς τῶν πανάρχαιων κειμένων τῆς ἑλληνικῆς γραμματείας.

Θὰ παρατηρήσω ἀκόμη, ὅτι καὶ ἡ ἐκτοξευθεῖσα ὕβρις «φονιᾶς» σ' ἕναν διαπιστευμένον ὑπὸ τοῦ Διὸς προσδιώριζε τότε ἀλλὰ καὶ προσδιορίζει καὶ σήμερα τὴν ἀπόστασι τοῦ Διὸς-λόγου ἀπὸ τοὺς παραμυθολόγους, δεῖγμα τῆς σοβαρῆς παρακμῆς, ἡ ὁποία συνεχίζεται καὶ σήμερα μὲ μεγαλύτερη ἔντασι. *Ἀργεῖφόντης* ἐπομένως δὲν ἦταν ὁ Ἑρμῆς διότι ἐφόνευσε τὸν Ἄργον οὔτε βεβαίως τοὺς Ἀργεῖους. Τότε γιατί *Ἀργεῖφόντης*; Ἡ ρίζα *ΑΡΓ-*, ἐκ τῆς ὁποίας παράγονται τὸ «ἀργῆς» (λαμπρός), τὸ «ἀργήεις» (λευκός, λάμπων), τὸ «ἀργινόεις» (ὁ λευκὴν ἐκπέμπων αἷγλην), τὸ «ἀργεννός» (λευκός — σχεδὸν πάντοτε ἐπὶ προβάτων), τὸ «ἀργυρος» (λευκὸ μέταλλο), τὸ «ἀργίλος» (λευκὸ χῶμα πρὸς χρῆσιν τῶν ἀγγειοπλαστῶν), εἶναι ὁ πρῶτος φθόγγος κατὰ τὴν ὀργάνωσι (δόμησι) τῆς λέξεως «Ἀργεῖφόντης». Εἶμαι ὑποχρεωμένος χάριν τῆς μεγίστης σημασίας αὐτῆς τῆς λέξεως νὰ προβῶ ἀμέσως στὴν ἀποκωδικοποίησι τῶν γραμμάτων Α, Ρ, Γ, Ε, Ι, Φ, Ο, Ν, Τ, Η, Σ, παρ' ὅλον ὅτι ὁ ἀναγνώστης εὐρίσκεται ἀκόμη στὸ λῆμμα «Ε». Ἄς ξεκινήσω λοιπὸν ἐκ τοῦ «Α». Ὅπως ἐκ τῆς ἀποκωδικοποιήσεως προκύπτει, τὸ γράμμα «Α» ἔχει τὴν σημασίαν: «ἄνθρωπος» ἀλλὰ καὶ «ἀρχή», «ἄναξ», «ἄγων». Τὸ γράμμα «Ρ», ὅπως θὰ διαπιστώσουμε στὸ λῆμμα «Ρ», εἶναι ἡ κίνησι ἢ ῥέουσα ἐκ τῶν ἄνω (πάντοτε ἢ κίνησι τῶν ὑγρῶν ἐκ τῶν ἄνω γίνεται, π.χ. ὄμβρος, χείμαρρος, ἀήρ, σεληνιακαὶ παλλίρροιαι, μὲ κορυφαῖον τὸν ἥλιο), ἢ κίνησι ἢ γονιμοποιούσα καὶ συντελοῦσα στὴν συνέχισι τῆς ζωῆς. Τὸ «Γ» εἶναι τὸ δῆλ καὶ διανοῖγον τὴν ζωὴν φῶς ποὺ κατευθύνεται πρὸς τὰ γήινα ὄντα, ἀλλὰ καὶ τὸ δῆλ ἄ-

ροτρο (γῆς), γιὰ νὰ διανοιχθῇ ἡ γῆ καὶ δεχθῇ τοὺς σπόρους οἱ ὅποιοι θ' ἀνέλθουν ὡς φυτὰ στὸ φῶς, λάμποντα ἐκ χρωμάτων, τέλος δὲ τὰ ἐργαλεῖα γλῶσσα, γραφή, διὰ τῶν ὁποίων διανοίγεται ἡ ἀνθρώπινη διάνοια γιὰ νὰ δεχθῇ τὸ φῶς τῶν γνώσεων. Τὸ *ΑΡΓ*- ἢ ὁ φθόγγος «ΑΡΓ» περιέχει τὸ φῶς. Φῶς ἀποδεικνύμενο καὶ διὰ τοῦ νοημονεστέρου τῆς φύσεως προϊόντος, τοῦ Ἀνθρώπου, ποὺ ταχέως διὰ τῆς ἀνωθεν ἐντολῆς (ὁ ἄνθρωπος ὑπακούει στὸν προγραμματισμὸ ποὺ ἡ φύσις ἐμφύτευσε ἐντός του) κινεῖται, *Ρ*εῖ πρὸς τὴν γῆ, ἀλλὰ ταυτοχρόνως διὰ τοῦ ρηματικοῦ λόγου καὶ γραφῆς διανοίγει νέους ὀρίζοντες. Αὐτὸς ὁ «ΑΡΓ» εἶναι ὁ φωτεινὸς κήρυξ τοῦ Διὸς λόγου, ὁ ἄνθρωπος Ἑρμῆς.

Ἄς δοῦμε τώρα τὸ ἔργο του διὰ τῆς ἀναλύσεως τῶν ὑπολοίπων γραμμάτων Ε, Ι, Φ, Ο, Ν, Τ, Η, Σ. Τὸ γράμμα «Ε» ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ «ἐλαύνω» (ὠθῶ), τὸ «Ι» ἐδῶ ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ «ἰθύνω» (κατευθύνω) τὸν λόγο. Ὅπως δὲ ἔχω τονίσει ἄλλοι, καὶ τὰ δύο μαζὶ ἐρμηνεύουν τὸν λόγο τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἐν Δελφοῖς «Εἶ». Ἐπειδὴ δέ, ἀναγνώστη, ἡ «ὁμφῆ» - φωνὴ τοῦ ἀνακτος ἐκ τῶν Δελφῶν ἐξικνεῖτο, ἐτοῦτο τὸ «Εἶ», μὲ τὰ διαλυτικὰ ὥστε νὰ μὴν διαβάζεται ὡς ΕΙ ἢ ἄλλὰ Ε Ι, μᾶς ἀποκαλύπτει ὅτι τὸ κύριο ἔργο τοῦ «ΑΡΓ» εἶναι τὸ Εἶ, δηλ. ἡ «ὁμφῆ» (φωνή) τοῦ Διὸς ἐκ τῶν Δελφῶν. Αὐτὸν τὸν λόγο «φέρει» (προσάγει) («Φ») στὴν Οἰκουμένη («Ο»), ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀρχὴ τοῦ οἰκουμενικοῦ λόγου εἶναι τὸ «νέμω» (διανέμω, μοιράζω κατὰ τὸν πρέποντα τρόπον) ἀλλὰ καὶ ἡ «νέμεσις» ἡ ὁποία στηρίζει τὴν «δίκην», τὸ γενικὸν συμφέρον («Ν») καὶ ὅλα αὐτὰ δύνανται νὰ ἐπιτευχθοῦν διὰ τῶν τεχνῶν («Τ») τοῦ ἐπὶ γῆς ἡλίου («Η») δι' ὁρατῶν σημείων («Σ») [*«σημ' ἔμ μιν' ἐξοπίσω, θαῦμα θνητοῖσι βροτοῖσιν»*], γιὰ τοὺς λόγους πράγματι αὐτοὺς αἰώνιο σημεῖο θαυμασμοῦ εἶναι ἡ γλῶσσα καὶ ἡ γραφὴ τοῦ ἑλληνικοῦ οἰκουμενικοῦ λόγου, ὁ ὁποῖος ὠθοῦσε καὶ κατηύθυνε τὴν ἀνθρωπότητα μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ μεγάλου ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμοῦ ὀριστικῶς σιγήσας διὰ τῆς ἐπελθούσης ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Βυζαντινοχριστιανῶν κατακτήσεως. Οἱ προσωνυμίες ἐπομένως «*Διὸς ἄκτωρ*» καὶ «*ΑΡΓ-Ε-Ι-ΦΟΝΤΗΣ*» μᾶς δίδουν τὸ πράγματι μεγάλο ἔργο τοῦ θεσμοῦ.

5. Συνεχίζω καὶ μὲ τίς ἄλλες ἀναφορὰς στὸν υἱὸ τοῦ Διὸς Ἑρμῆν ἢ Ἑρμείαν τίς πλέον σημαντικὰ καὶ περιεχόμενες στὰ Ὀμηρικὰ ἔπη.

Πέραν λοιπὸν τῶν ἤδη ἀναπτυχθέντων «*διάκτορος*» καὶ «*Ἀργεῖφόντης*», ὁ Ἑρμείας στὴν *Ἰλιάδα* (Υ 35) ἀποκαλεῖται «*ἐριούνης*»: «...*ἡδ' ἐριούνης/Ἑρμείας, ὅς φρεσὶ πευκαλίμῃσι κέκασται*». Καὶ «*ἐριούνης*» σημαίνει ὁ ἀγαθοποιὸς ἄνθρωπος, αὐτὸς ποὺ ξεχωρίζει γιὰ τὴν φρόνιμη γνώμη του. Ἀγαθοποιὸς καὶ μὲ φρόνιμη γνώμη. Ἡ λέξις «*ἐριούνιος*» καὶ «*ἐριούνης*» σχηματίζεται, κατὰ τὸ λεξικὸν Liddell Scott πιθανῶς ἐκ τοῦ *ἐρι-δίννημι*. Ὁ *ἐρι-δινύς*, δηλαδὴ ὁ ἄγαν (*ἐρι*) εὐεργετῶν, ὠφελῶν, ὑποστηρίζων. Στὴν *Ὀδύσσεια* (Α 38) ἀποκαλεῖται «*εὐσκοπος*» [αὐτὸς ποὺ ἔχει μάτι ἀλάθητο καὶ ἀκόμη ὁ καλῶς σκοπῶν, ὀξυδερκής, ἄγρυπνος καὶ μεταφορικῶς ὁ ὀρθῶς εἰκάζων (εὐστοχος)]. Στὸ Ε 87 «*χρυσόρραπις*», δηλ. ὁ φέρων χρυσὸ σκῆπτρο (ράβδον κήρυκος). Στὸ Θ 335 προσφωνεῖται: «*Διὸς υἱέ, διάκτορε, δῆτορ ἑάων*» [Ἑρμεία, υἱὲ τοῦ Διὸς, κήρυκα, δοτὴρ ἀγαθῶν]. Καὶ πράγματι, οὐδὲν μεγαλύτερον ἀγαθὸν γιὰ τὸν νοήμονα ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ἀποκτησὶ γλώσσας ἱκανῆς καὶ περιγράφῃ καὶ ἐκφράζῃ ἔννοιες, διὰ γραφῆς δὲ ἱκανῆς καὶ τὶς ἀποτυπῶν, ὥστε «*ἀκάματος ῥέειν αὐδῇ*» (*Θεογ.* 39). Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει, ὅτι ὁ δοτὴρ ἀγαθῶν δὲν προσφέρει καὶ «*τέχνας*» ἱκανὰς νὰ αὐξάνουν τὸ «*βιὸς τὸ ἀνθρώπινο*» ἢ νὰ τὸ προστατεύουν. Στὸ Ο 319 ὁ Ὀμηρος μᾶς δίδει τὸ

περιεχόμενο τῆς λέξεως «διάκτορος»· λέγει: «διάκτορος ὃς ῥά τε πάντων/ἀνθρώπων ἔργοισι χάριν καὶ κῦδος ὀπάξει» [διάκτορος ὁ ὅποιος, ὡς τοῦτο εἶναι φυσικό, σὲ ὅλων τῶν ἀνθρώπων τὰ ἔργα χαρὰ καὶ τιμὲς συμπέμπει].

Στὸ Τ 396 ὁ Ὅμηρος θεωρεῖ, ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς διδάχθηκε τὴν πανουργία καὶ τὴν δι' ὄρων ἐνίσχυσιν τῆς ἀπὸ τὸν Ἑρμῆ. Εἶναι φανερό, ὅτι τὸ ἔργο τοῦ Ἑρμοῦ, γὰρ νὰ ἐπιτύχη καὶ μεταφέρει ὀρθὲς διαπιστώσεις, ἦταν ἐν μέρει παραπλανητικό κατὰ τὴν συλλογὴ τῶν πληροφοριῶν του (διπλωματικός, θὰ λέγαμε σήμερα, τρόπος ἀποσπάσεως τῆς ἀλήθειας). Ἡ λέξι «κλεπτοσύνη», ποὺ ὁ Ὅμηρος μεταχειρίζεται, περιέχει τὴν πανουργία. Τὸ ἔργο τοῦ Ἑρμοῦ δὲν ἦταν ἡ κλοπὴ, διότι θὰ ἀντίκειτο τοῦτο σ' ὅλα ὅσα ἐλέχθησαν περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἡ πληροφόρηση τοῦ Διὸς· καὶ ὁ ὀξυδερκής Ἑρμῆς μεταχειρίζετο παραπλανητικούς διαλόγους, προκειμένου νὰ ἀποσπάσῃ τὴν ἀλήθεια. «Ὀδυσσεύς... ὃς ἀνθρώπους ἐκέκαστο/κλεπτοσύνη θ' ὀρκω τε· θεὸς δὲ οἱ αὐτὸς ἔδωκεν Ἑρμείας» [ὁ Ὀδυσσεύς... ὁ ὅποιος ξεχώριζε μέσ' στοὺς ἀνθρώπους γὰρ τὴν πανουργία του καὶ μάλιστα δι' ὀρκων (χαρίσματα) ποὺ ἔδωσε σ' αὐτὸν ὁ Ἑρμείας]. Ὁ Ὀδυσσεὺς παρέμεινε γνωστός γὰρ τὴν πανουργία του τόσο στὰ Τρωικὰ ὅσο καὶ κατὰ τὴν ἐξόντωση τῶν μνηστήρων — ποτὲ βεβαίως γὰρ τὸ «κλέπτειν». Εἶναι δὲ μία ἀκόμη ὕβρις πρὸς τὸν Ἑρμῆ τὰ περὶ «ἀρχηγού τῶν κλεπτῶν». Τὸ ἔργο του τὸν ὑποχρέωνε νὰ κινῆται κατὰ τὴν νύκτα πρὸς αἰφνιδιασμόν, ὅταν καὶ οἱ κλέπτες κινοῦνται. Ὅσα λοιπὸν διεσώθησαν στίς παραδόσεις τῶν «Ἀρίων» περὶ τοῦ «νυχτοπερπατητῆ» Ἑρμοῦ εἶναι μυθολογούμενα στίς παραδόσεις τῶν φυλῶν ἀπὸ στόμα σὲ στόμα μὲ ὅλες τὶς συνέπειες τοῦ χρόνου. Ὁ Ἑρμῆς πουθενὰ δὲν ἀναφέρεται ὡς κλέπτης, καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς εἶναι δεῖγμα μιᾶς ἀκόμη πλάνης, στὴν ὁποία ὑπέπεσαν οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν πανάρχαια ἐλληνικὴ γραμματεία (ἴδε στὰ λεξικά τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσας ῥῆμα «κλέπτω»).

Ἡ ἐκδοχὴ ὅτι ὁ Ἑρμῆς ὑπῆρξε «ψυχοπομπός» στηρίζεται στὴν Ὀδύσσεια (Ω 1-14). Ἀναγράφεται ἐκεῖ: «Ἑρμῆς δὲ ψυχὰς Κυλλήνιος ἐξεκαλεῖτο/ἀνδρῶν μνηστήρων· ἔχε δὲ ῥάβδον μετὰ χερσίν/καλὴν χρυσεῖην, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει,/ὦν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει» [ὁ Ἑρμῆς δὲ ὁ Κυλλήνιος φώναζε ἔξω τὶς ψυχὰς τῶν ἀνδρῶν μνηστήρων· κρατοῦσε δὲ ῥάβδον στὰς χεῖρας του, ὥραϊο ἔργο τέχνης ἐκ χρυσοῦ, μὲ τὴν ὁποία ἄλλοτε μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνθρώπων θέλγει, αὐτῶν βεβαίως ποὺ ἐπιθυμεῖ, καὶ ἄλλοτε αὐτοὺς ποὺ κοιμῶνται ἐγείρει ἐκ τοῦ ὕπνου].

Στίχ. 5: «Τῇ ῥ' ἄγε κινήσας, ταὶ δὲ τρίζουσαι ἔποντο».

Στίχ. 10: «Ἑρμείας ἀνάκειται κατ' εὐρώεντα κέλευθα».

Στίχ. 14: «ἔνθα τε ναίουσι ψυχαί, εἵδωλα καμόντων»

[Μὲ τὸ ῥαβδί κεντῶντας τὶς ὠδηγοῦσε, καὶ αὐτὲς τσιρίζοντας ἠκολούθουν]. [Ὁ Ἑρμῆς ὁ ἄδολος καὶ χαρίεις μέσα ἀπὸ ὕγρου καὶ σκοτεινοῦς δρόμους] [ἐκεῖ ὅπου κατοικοῦν οἱ ψυχές, σκιές τῶν πεθαμένων].

Πρέπει νὰ τονισθῇ καὶ ἐδῶ, ὅτι οἱ χρόνοι ποὺ ἀκολούθησαν μετὰ τὴν καταστροφὴ (Δευκαλίωνος) προκάλεσαν ἓνα ἱστορικό κενὸ καὶ τὸ χειρότερο μετέτρεψαν τὴν ἱστορία σὲ μυθολογία. Οἱ ἐπικοὶ χρόνοι εὐρίσκονται ἐντὸς ἀκόμῃ τῆς ἀποσυρόμενης βαθμιαίας λαίλαπας τῆς καταστροφῆς. «Ὅταν —λέγει ὁ Ἡρόδοτος— οἱ Πελασγοὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ξεκαθαρίσουν τοὺς λόγους γὰρ τοὺς ὁποίους, ἐνῶ οἱ παλαιότεροι θυσίαζαν ἐπικαλούμενοι τοὺς θεοὺς χωρὶς νὰ δίνουν ὄνομα οὔτε προσωνυμία, σήμερα οἱ θυσίες γίνονται ὀνομαστικῶς, ποῖο ἐπομένως

εἶναι τὸ ὀρθόν, συνεβουλευθήσαν τὸ μαντεῖο τῆς Δωδώνης, ἃν ἔπρεπε νὰ δε-
χθοῦν τὰ ὀνόματα ποὺ ἤρχοντο ἐκ τῶν βαρβάρων, τὸ δὲ μαντεῖο χρησιμοδότησε
καταφατικῶς» (Εὐτέρπη 52). Εἶναι, νομίζω, φανερό, ὅτι καὶ στοὺς ἐπικοὺς χρό-
νους ἡ «φύσις» τῶν θεῶν εἶναι ἀνθρώπινη, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀδυναμία συλλήψεως ὑπὸ
τῶν ἐπιζώντων τῆς πολιτιστικῆς καταπτώσεως λόγῳ τοῦ μεγάλου ἐκ τῆς κατα-
στροφῆς κενοῦ συνέβαλε, ὥστε τὸ δημιουργηθὲν κενὸ νὰ πληρωθῇ διὰ τῆς λαϊ-
κῆς φαντασίας καὶ μάλιστα τῶν βοσκῶν.

Ὁ Ἡσίοδος κατ' ἐντολὴν ἴσως δημοσίευσε αὐτὴν ποὺ σ' αὐτὸν «καλὴν ἐδί-
δαζαν ἀοιδὴν... πρὸς μῦθον Μοῦσαι Ὀλυμπιάδες κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο», δηλ.
τὴν «Θεογονίαν» ὅπου μᾶς λέγει ὅτι: «Οἱ τσοπάνηδες ξέρουν νὰ λέν πολλὰ ψέμ-
ματα ὅμοια μὲ ἀλήθειες ἀλλὰ καὶ ἀλήθειες, ἃν θέλουν, μποροῦν νὰ γκαριζοφωνά-
ζουν». Ἡ λαϊκὴ φαντασία ἐπομένως (βοσκοὶ) καὶ ἡ προσπάθεια ἐξακριβώσεως
μέσῳ τῶν διασωθέντων κειμένων τοῦ ἱστορικοῦ χθὲς προκάλεσαν τὴν ἐκτροπὴν
αὐτῆς τῶν βασιλέων-θεῶν, ἀθανάτων λόγῳ τῶν θεσμῶν, σὲ θεοὺς οἱ ὅποιοι «κό-
σμοι θέντες τὰ πάντα πρήγματα καὶ πάσας νομὰς εἶχον» (Ἡρόδ., Εὐτέρπη 52).

Αὐτὴ ἡ ἐρμηνευτικὴ ἀδυναμία, ἡ ἀδυναμία κατὰ βάσιν διεισδύσεως στὸν
νοηματικὸ καὶ ἐτυμολογικὸ χῶρο τῶν λέξεων, στὸν τρόπο σχηματισμοῦ τῶν ὀ-
νομάτων («Κρατύλος»), τὰ ὅποια ἄλλοι ἔθεσαν στὰ πράγματα, στὰ φυσικὰ φαινό-
μενα, στοὺς ἀνθρώπους κ.ἄ., προκάλεσαν, ὁμοῦ μὲ τὴν παρερμηνεία ὑπὸ τῶν
τραγικῶν ποιητῶν τῶν διασωθέντων ἱστορικῶν κειμένων τῶν φορτωμένων δι'
ἀλληγοριῶν καὶ προσωποποιήσεων τῶν θεσμῶν, μιὰ σύγχυση ἐνταθεῖσα καὶ ἀπὸ
τὶς αὐθαιρεσίες, ποιητικὴ ἀδεία, αὐτῶν, μὲ συνέπεια νὰ ἐμπλακοῦν ἔτσι τὰ πράγ-
ματα, ὥστε νὰ φθάσουμε νὰ ὁμιλοῦμε περὶ «θρησκείας τοῦ δωδεκαθεοῦ» καὶ ἄλ-
λων περὶ αὐτοῦ κλασματικῶν θεῶν. Ἡ λέξι «θρησκεία» ἦταν ἀνύπαρκτη κατὰ
τοὺς προκλασσικοὺς χρόνους, ὅπως καὶ ἡ λέξι «λατρεία». Ἀνοιζτε ἓνα λεξικὸ
τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσας, καὶ θὰ δεῖτε ὅτι καμμία ἀναφορὰ δὲν γίνεται
τῶν λέξεων αὐτῶν στὰ προκλασσικὰ ἔργα τῆς ἐλληνικῆς γραμματείας (Θεογ.,
Ἡσίοδος, Ὀμηρος).

Οἱ πανάρχαιοι κάτοικοι τοῦ χώρου τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας προσέφεραν θυ-
σίες στοὺς ἑξοχους προγόνους αὐτῶν, ὥστε νὰ ἔλθουν οἱ ψυχῆς τῶν ἀρωγοὶ στὰ
ἔργα τῶν. Ἡ ἀντίληψι περὶ τῆς μετὰ θάνατον τύχης τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς καὶ
τῆς παραμονῆς της στὸν «ἀσφόδελον λειμῶνα ἔνθα τε ναίουσι ψυχαί, εἰδῶλα κα-
μόντων» [στὸ δροσερὸ λιβάδι τὸ γεμᾶτο μὲ κρίνα τοῦ ἀσφόδελου, ὅπου κατοι-
κοῦν οἱ ψυχῆς ὡς σκιᾶς τῶν πεθαμένων] μᾶς ἐπιτρέπει νὰ σχηματίσουμε κάποια
μικρὴ ἰδέα περὶ τῶν τότε ἀντιλήψεων ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματι μεγάλου γιὰ τὸν
ἄνθρωπο ἐρωτήματος: τί εἶναι ὁ θάνατος; Ἀπόψεις λοιπὸν πολλὰς ἦταν δυνατόν
νὰ ἀναπτύσσωνται, καμμία ὅμως ἐξ αὐτῶν δὲν ἐνεδύετο μὲ τὸ κῦρος τῶν ἀποδεί-
ξεων οὔτε ἐπεβάλλετο διὰ τοῦ κύρους τῶν αὐθεντιῶν!.. Ἐκαστος ἦταν ἐλεύθερος
νὰ σχηματίζει τὶς ἀπόψεις του ἐπ' αὐτῶν. Τὴν παρέκβασιν αὐτὴ θεώρησα ἀνα-
γκαία, διότι ἡ «ἀποψις» ὅτι: ὁ Ἑρμῆς ὠδηγοῦσε καὶ τὶς ψυχῆς τῶν νεκρῶν εἶναι
μία αὐθαιρεσία ὀφειλόμενη σ' αὐτὸ καὶ μόνο τὸ συμβάν τὸ ὁποῖο περιγράφουν
οἱ στίχοι τῆς Ὀδύς. Ω 1-14· πουθενὰ δὲ ἄλλοῦ στὰ ἔπη ὁ Ἑρμῆς δὲν φαίνεται
νὰ ἔχη ἀναλάβῃ τὸν ρόλο τοῦ πορθμέως Χάρωνος. Σημειῶνω δὲ ὅτι καὶ ἡ λέξι
χάρων εἶναι μεταγενέστερη καὶ ἄγνωστη στὰ ἔπη. Θὰ κλείσω τὴν παρέκβασιν το-
νίζοντας ὅτι καὶ τὴν λέξι Ἀδης (Ἀϊδης) τὴν συναντοῦμε ὡς ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ
Κρόνου καὶ τῆς Ρέας «ὃς ὑπο χθονὶ δώματα ναίει νηλεὲς ἤτορ ἔχων» [ὁ ὁποῖος

ὑπὸ τὴν γῆν κατοικεῖ καὶ σκληρὴ καρδιὰ ἔχει: *Θεογ.*, στίχ. 455]. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀντίληψι περὶ ἐνὸς ὑποχθονίου βασιλέως (*Ἰλ.* I 457) ὠφείλετο στὴν ταφὴ τοῦ νεκροῦ, ὁ ὁποῖος δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἔπανε νὰ εἶναι ὁρατὸς πλέον στὸ περιβάλλον του [= *A* στερητικὸν καὶ *ιδεῖν* (FID) = "Αἰδῆς ἢ "Αδης].

Δι' ὧν ὅσα ἀνέπτυξα, στηριζόμενος μόνο ἐπὶ τῆς «*Θεογονίας*», τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου, γιὰ τὴν μορφή τοῦ θεσμοῦ τοῦ «κῆρυκος» καὶ τοῦ πρώτου ἐκλεκτοῦ φορέως τοῦ θεσμοῦ, νομίζω ὅτι ἐρμήνευσα, διὰ λόγου, τὰ διασωθέντα ἐκ τῶν καταστροφῶν στοιχεῖα. Ἦταν δὲ φυσικὸ, ἢ παρανόησι τοῦ ἔργου του ἀλλὰ καὶ ἡ προσπάθεια ἐξιδανικεύσεως ἢ δικαιολογήσεως τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ἐμπόρων μεταφορέων τῶν ἀγαθῶν, ὅταν μάλιστα ἡ ἐκμετάλλευσι τῶν καταναλωτῶν ἔφθανε στὴν ἀναίδεια, νὰ τοὺς ὀδηγήσουν στὴν ἰδέα ὅτι οἱ πράξεις των ἦταν ὅμοιες μὲ αὐτὰς τοῦ Ἑρμοῦ. Ὁ Ἑρμῆς, ἔλεγαν, ἦταν ὁ πρῶτος ἔμπορος καὶ τὸ ἐστήριζαν σὲ τρεῖς ιδιότητες τοῦ Ἑρμοῦ: (α) τοῦ ἐπισκέπτου σ' ὅλες τὶς περιοχὰς γῆς, (β) τοῦ μεταφέροντος χρήσιμες πληροφορίες γιὰ τὴν παραγωγή, ποιότητα, ποικιλία τῶν προϊόντων τῆς γῆς καὶ τῆς κτηνοτροφίας καὶ (γ) τοῦ δολίου. Χάριν λοιπὸν τῆς δολιότητος τῶν ἐμπόρων ὁ Ἑρμῆς ἀνεκρύνθη προστάτης τοῦ ἐμπορίου (καὶ τὰ ἀγάλματά του ἐστήθησαν στὶς ἀγορὰς) μὲ τὴν προσθήκη ὅτι ἡ δολιότης ἐστηρίζετο στοὺς λόγους του (*Ἀγοραῖος*). Οἱ ἄνθρωποι, εἶναι σύνηθες, ἐπιζητοῦν πάντοτε νὰ δικαιολογήσουν τὶς κακὰς πράξεις των καὶ «φορτώνουν» αὐτὰς στὴν φύσι τοῦ ἐπαγγέλματος ποὺ ἀσκοῦν (ἐμπόριο-Ἑρμῆς) ἢ στὴν ἀνάγκην ἐπιβιώσεως κ.λπ.

Ὑπῆρξαν βεβαίως καὶ ἄλλα προσωνύμια τοῦ Ἑρμοῦ ἀνήκοντα στοὺς κλασσικοὺς καὶ μετέπειτα χρόνους. Ὁ Πausanias ἀναφέρει πολλὰ ἐξ αὐτῶν π.χ. *Ἀγοραῖος*, *Αἵπυτος*, *Ἀκακήσιος*, *Δόλιος*, *Ἐναγώνιος*, *Ἐπιμήλιος*, *Κριοφόρος*, *Κυλλήνιος* κ.ἄ. Μὲ τὰ προσωνύμια αὐτὰ δὲν θὰ ἀσχοληθῶ περισσότερο· οἱ ἐπιθυμοῦντες ἄς ἀνατρέξουν στὸν Pausanias (*Ἑλλάδος Περιήγησις*).

Θὰ κλείσω τὰ περὶ τοῦ Ἑρμοῦ μὲ τὴν ἀποκωδικοποίηση τοῦ ὀνόματος E, P, M, E, I, A, Σ: Καὶ ἐδῶ παρατηροῦμε ἀμέσως, ὅτι ὁ ἐ-λαύνων (E), δηλαδὴ ὠθῶν, τὰ ρ-ηματικὰ (P) μ-ηνύματα (M) τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν ἔδος (E), στήριγμα ἀλλὰ καὶ κατευθύνουν (I) (i-θύνω) [(E, I) διὰ τοῦ Δελφικοῦ λόγου] τοὺς ἀ-νθρώπους (A) ἀποτελοῦν ἀναφορὰς σ-ημεῖον (Σ) αὐτοῦ τοῦ φορέως.

Αὐτὸς ἦταν ὁ Ἑρμῆς, ὁ ὠθῶν τὰ ρηματικὰ μηνύματα καθὼς ὁ ἥλιος τὸ φῶς διὰ σημεῖων.

[*Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν μεγάλη ριζοσπαστικὴ ἔρευνα γιὰ τὴν ἀποκωδικοποίηση τῶν σημασιῶν τῶν 24 γραμμάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου. Ἡ ἔρευνα ἤδη τυπώνεται ἀπὸ τὸν «Δαυλό» καὶ θὰ κυκλοφορήσῃ στοὺς ἀμέσως προσεχεῖς μῆνες*].

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ «ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ» ΧΩΡΙΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

‘Ο κουλτουρ-ιάρης

[‘Ονόματα που λήγουν σε -*ιάρης* σημαίνουν κατά κανόνα έμπαθείς τύπους (*ζηλ-ιάρης*, *φοβις-ιάρης*) ενίοτε όμως και άσθενείς, οί όποιοι πάσχουν από νοσήματα που δέν όμολογούνται, τουλάχιστον άνερευθρίαστα (*συφιλ-ιάρης*).]

‘Ο κουλτουρ-ιάρης άποτελεί νοσηρό τύπον. Είναι ό άνθρωπος που ‘χει προσβληθεί άπ’ τό γόητρο του μορφωμένου, του καλλιεργημένου, του πολιτισμένου, για τόν όποίο έχει φτιάξει ένα περίεργο πορτραίτο και με τόν όποίο έχει ταυτισθεί. Πώς έννοεί τόν πολιτισμένο ό κουλτουριάρης; ‘Εάν άληθεύει ότι «*λόγος έργου σκιά*», τότε άπό τά έργα και τόν τρόπο ζωής του κουλτουριάρη θά συγκομίσουμε και την περί του πολιτισμού αντίληψή του.

‘Ο κουλτουριάρης είναι κατά κανόνα άνεργος και άεργος και κατά συνέπεια παράσιτος και άκαρπιάς. Περιφέρεται μεταξύ βιβλιοθηκών κι έκθεσιακών χώρων, φιλολογικών έστιών και βιβλιοπωλείων, κινηματογράφων και θεάτρων. Τόν υπόλοιπο χρόνο του τόν περνά σε γνωστά ζαχαροπλαστεία και καφετέριες, όπου συναντάται με τούς όμοιούς του, γνωστούς και άγνωστους, που ούδόλως δυσκολεύεται ν’ άναγνωρίση κανείς. ‘Ο κουλτουριάρης είναι πάντα άτημέλητος, σημάδι ότι δέν έχει χρόνο ν’ άσχοληται μ’ άνούσια πράγματα όπως οί κοινοί θνητοί. Φορεϊ λοιπόν άκάθαρτα και τριμμένα ρούχα, τρέφει μεγάλα μαλλιά και γένεια, φέρει κάποιο βιβλίο υπό μάλης, έφημερίδα στο χέρι κι άναμμένο τσιγάρο έξάπαντος μεταξύ μεσαίου και παράμεσου δακτύλου, που ‘ναι κιτρινισμένοι και φέρουν μικροεγκαύματα· μικροεγκαύματα, που ‘γιναν έσκεμμένα, σημάδι κι αυτά, βλέπετε, ότι ό τύπος είναι διαρκώς άπορροφημένος άπ’ τά πολιτιστικά προβλήματα, άπ’ τις μεγάλες ιδέες.

‘Ο κουλτουριάρης επιδιώκει με κάθε τρόπο την «ένημέρωση» γύρω άπ’ όλα τά πολιτιστικά θέματα. ‘Η «πληροφόρηση» άποτελεί ίερόν καθήκον! Γνωρίζει έπακριβώς τούς τίτλους των έργων που άνεβάζουν τά θέατρα κι οί κινηματογράφοι της πρωτεύουσας· τούς χώρους και τό άντικείμενο των έκθέσεων έργων τέχνης, βιβλίου κ.τ.λ.· των πνευματικών έκδηλώσεων έν γένει. Φροντίζει νά προμηθεύεται τά έννημερωτικά φυλλάδια που σχετίζονται με τά θέματα αυτά, κι όσάκις τό έπιτυγχάνει, έπισκέπτεται τούς χώρους αυτών. Οί καλλιτεχνικές στήλες των έφημερίδων άποτελούν, πάντως, για τόν τύπο αυτόν άνεκτίμητο σύμβουλο.

‘Ο κουλτουριάρης ούδέποτε σκέπτεται· οί παντός είδους πληροφορίες που συγκομίζει όλημερίς άποτελούν γι’ αυτόν άutoσκοπό και ούδέποτε μέσον. Αυτές θ’ άποτελέσουν τό άντικείμενο συζήτησης, όταν τό μεσημέρι ή τό βράδυ θά συναντηθεί με τούς όμοιούς του. Τότε ό κριτικός της έφημερίδος του ζωντανεύει κι ό τύπος τόν άναπαράγει λεπτομερώς.

‘Ο κουλτουριάρης φροντίζει νά φαίνεται, όπως είπαμε, άκρως «πολιτισμένος»· είναι διαλεκτικός και διαλογικός, κατά που ταιριάζει στους πολιτισμένους. Δέν έννευρίζεται ούτε φωνασκεί, έστω κι άν λέγονται οί μεγαλύτερες κουταμάρες, τά μεγαλύτερα ψεύδη, τά πιό παράλογα πράγματα. Αυτός παρακολουθεί σιωπηλός· άλλοτε συνοφρυούμενος, άλλοτε χαμογελώντας ειρωνικά, άλλοτε ζωγραφίζοντας

στο πρόσωπο τὴν ἐκπληξή του.

Κάποτε ἔρχεται κι ἡ σειρά τοῦ κουλτουριάρη μας νὰ πάρῃ τὸ λόγο. Εἶναι μιὰ στιγμή πραγματικῆς εὐδαιμονίας ἀλλὰ καὶ δοκιμασίας συγχρόνως. Τώρα αὐτὸς θὰ ὁμιλεῖ, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ὑποχρεωτικὰ θ' ἀκοῦνε, κατὰ πού ὀρίζει τὸ «πρωτόκολλο». Δὲν ἔχει σημασία τί θὰ πεῖ, ἀλλὰ τὸ πῶς θὰ τὸ πεῖ μετράει! Γι' αὐτὸ παίρνει ὕφος καὶ ὁμιλεῖ ἀργά, ἐπιβλητικὰ καὶ προπαντὸς «μὲ κύρος», κάνοντας ὅσο τὸ δυνατὸ χαριτωμένες χειρονομίες. Εἶναι σίγουρος γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, παρὰ τὸ ὅτι λέγει τὶς μεγαλύτερες ἀνοησίες· γιατί 'ναι βέβαιος ὅτι αὐτοὶ πού τὸν ἀκοῦνε εἶναι ἀνοητότεροί του. "Αν παρὰ ταῦτα ἀτυχήσῃ, καὶ κάποιος νέος στὴ συντροφιά ἀμφισβητήσῃ τὰ θέσφατά του, ὁ τύπος μας δὲν τοῦ ἀνταπαντᾷ, ἀλλὰ τὸν κυττάζει ἀφ' ὕψηλοῦ καί, χτυπώντας τὸν προστατευτικὰ στὸν ὦμο, τὸν συμβουλεύει νὰ μελετήσῃ καλύτερα τὸ θέμα!

Ποιὰ εἶναι τὰ θέματα πού συζητεῖ ὁ κουλτουριάρης; "Ολα γενικά! 'Ο τύπος μας τὰ γνωρίζει ὅλα καὶ σ' ὅλα εἶναι ἄφθαστος καὶ μοναδικός! 'Ανάμεσα ἀπ' τοὺς καπνοὺς τοῦ τσιγάρου του καὶ σείοντας μὲ νόημα τὴ μισοάνοικτὴ του ἔφημερίδα ἀσκεῖ τὴν πιὸ διαβρωτικὴ κριτικὴ γιὰ ἰδέες καὶ πράγματα, κράτη καὶ ὀργανισμοὺς, πολιτικοὺς ἀρχηγοὺς καὶ στρατηγούς, συγγραφεῖς καὶ ἐπιστήμονες... Σάπιες οἱ ἰδέες, ἄχρηστα τὰ πράγματα, καταπιεστικὸ τὸ κράτος, διαβρωμένος ὁ ὀργανισμὸς, ἀνῆθικος καὶ νάνος ὁ πολιτικὸς ἡγέτης, δειλὸς ὁ στρατηγὸς καὶ ντενεκὲς ὁ συγγραφέας...

'Ο κουλτουριάρης ἀνῆκει ἐξάπαντος στὶς «δημοκρατικὲς-προοδευτικὲς δυνάμεις» τοῦ λαοῦ καὶ δηλώνει ἀναρχοκομμουνιστής! Παίρνει μέρος σ' ὅλα τὰ συλλαλητήρια καὶ τὶς πορεῖες «τῶν ἐργαζομένων», παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι εἶναι ἄσχετος μὲ τὰ προβλήματα καὶ τὶς ἐπιδιώξεις τους. Χωμένος ἀνάμεσα στὸ πλῆθος δημιουργεῖ ὅλα τὰ ἔκτροπα καὶ τὸ βράδυ δικαιώνει τοὺς, τάχα, ἀγανακτισμένους δράστες στὴν ὁμήγυρή του.

'Ο κουλτουριάρης εἶναι ἀρνητικὸς τύπος· πάσχει ἀπὸ ἓνα εἶδος resentment! 'Απορρίπτει ὅλες τὶς κοινὰ παραδεκτὲς ἀξίες σὰν δημιουργήματα «τῶν ἐκμεταλλευτῶν τῶν λαῶν», χωρὶς ὥστόσο νὰ ὑψώνῃ νέες στὴ θέση τους. 'Η θρησκεία ἀπορρίπτεται ὡς «ἄφιόνι τῶν λαῶν» κι ἡ οἰκογένεια ὡς «ἰσχνὸ βιολογικὸ σχῆμα»... 'Η ἄρνησή του αὐτὴ τὸν ὀδηγεῖ σταδιακὰ στὴν ἀπαισιοδοξία καὶ τὸν μηδενισμὸ τῶν πάντων. 'Απ' τὸ σημεῖο αὐτὸ ἀρχίζει κι ἡ κακοδαιμονία του. 'Ο τύπος μας ἀργὰ ἢ γρήγορα, κατατρυχόμενος ἀπ' τὸ ἄγχος καὶ τὴν ἀπερίγραπτη ματαιότητα, καταφεύγει στὴν ἔσχατη λύση, προκειμένου νὰ ἐξισορροπηθῇ καὶ νὰ γαληνέψῃ: στὴν «τεχνητὴ εὐδαιμονία». Τοιοῦτοτρόπως κλείνει ὁ κύκλος τῆς ζωῆς του στὸ νοσοκομεῖο ἢ σὲ κάποια «'Ιθάκη»...

Σαράντος Πάν

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΝΕΥΤΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΒΑΝΤΙΚΗΣ ΜΗΧΑΝΗΣ ΚΙ Ο ΕΡΧΟΜΟΣ ΤΗΣ ΟΛΙΣΤΙΚΗΣ ΘΕΩΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

1ον

*«Πάντα δολερό, θά εξακολουθεῖ νά γεννιέται τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων,
σκοτεινόζωοι κι ἀπὸ λάσπη μόνο φτιαγμένοι,
ἴδιοι μὲ ὄνειρα καὶ ἀσθενεῖς σὰν τοὺς ἴσκιους καὶ γεμᾶτοι ἀπὸ λύπης»*
[Ἀριστοφάνης: «Ὀρνίθες»]

Δὲν εἶναι μόνο, ὅτι μὲ τὸν ἐρχομὸ τῆς κβαντικῆς θεωρίας, ποὺ συγκλόνισε τὸν κόσμο, τῆς (κατ' οὐσίαν) θεωρίας τῆς ἀβεβαιότητος καὶ ἀκαθοριστίας τοῦ πράγματος καὶ τοῦ παράδοξου τοῦ δυαδισμού, ποὺ σὰν λαίλαπα ἐπέφερε τὴν ἀδυναμία τῆς γνώσης τοῦ κόσμου, ἀλλὰ ποὺ συνάμα κατέρριψε σὰν πλάνη ὅλη τὴν θεωρία τῆς νευτώνειας μηχανῆς: πὼς ὅλο τὸ Σύμπαν εἶναι σὰν ἓνα ὑπερ-τέλειο ρολοὶ καὶ ὑπάρχει σὲ αὐστηροὺς ἀναλλοίωτους αἰώνιους μηχανικοὺς νόμους.

Ἔτσι μὲ τὴν θεωρία τῶν κβάντα ὁ κόσμος τῆς γνώσης παραμένει μετέωρος, ἐξωπραγματικός, μὲ μόνη τὴν βεβαιότητα τῆς ἀβεβαιότητος καὶ ἀκαθοριστίας, καὶ παραπαίει καὶ χτυπιέται ἀπὸ ὄχθη σὲ ὄχθη, ἀπ' τὸ παράλογο στὸ λογικὸ καὶ ἀπ' τὸ λογικὸ στὸ παράλογο.

Ὅμως τὸ παράδοξο τοῦ δυαδισμού, τῶν ὁλοῶν ἐναντίων, δὲν εἶναι τωρινό. Ἐχει τὶς ρίζες του πολὺ παλιά, ἀκόμη κι στὸν πρῶτο «ἔμφρονα ἄνθρωπο» καὶ μετὰ βλέπουμε τὸ παράδοξο τοῦ δυαδισμού νὰ μπαίνει μέσα σὲ κάθε ἔργο, σὲ κάθε σκέψη, βλέπουμε τὸν ἄνθρωπο συνεχῶς νὰ κομματιάζει τὰ πράγματα, νὰ δημιουργεῖ ἀντιθέσεις, διαφορές, νὰ ἀπομακρύνεται ὁλοένα ἀπὸ τὸ ἀρχικὸ μοντέλο, ἰδανικὸ, τοῦ πράγματος, νὰ στροβιλίζεται στὴ δίνη τῶν ἀντιφάσεων, στὴν ἀ-τοπία τοῦ Εἶναι καὶ ΜΗ Εἶναι, νὰ μπαίνει σ' ἓνα κόσμο σπασμένο, ἀσυνάρτητο, ποὺ σὰν ἔσχατη καταφυγὴ κλείνεται, ἀπελπιστικά, στὸν μικρὸ ἀτομικὸ μοναχικὸ χῶρο του, ἄβουλος, νυσταγμένος ἐπαίτης, *«γεμᾶτος ἀπὸ λύπη, ἴδιος μὲ ὄνειρα καὶ ἀσθενὲς σὰν τοὺς ἴσκιους»*.

Ἡ ἱστορία τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐπαναλαμβανόμενη στὸν πόνο, στὴ λύπη, στὸ ἔγκλημα, στὸ κομμάτιασμα τοῦ Ὁραίου.

2ον

ΖΩΗ-ΝΟΥΣ-ΨΥΧΗ

*«Νᾶδινε ἡ μοῖρα μου νᾶχα
τὴν ἱερὴ ἀγνεία τῶν λόγων
κι ὅλων τῶν ἔργων,
ποὺ ὕψηλοί τὰ ὀρίζουνε νόμοι!»*
[Σοφοκλῆς: «Οἰδίπους Τύραννος»]

Μέσα στὴν δίνη καὶ στὸ ἀδιέξοδο τῆς μηχανοκρατίας, τοῦ ἀβέβαιου καὶ παράδοξου τῶν κβάντα, δὲν μπορούμε νὰ κρατήσουμε τίποτα τὸ ὑψηλὸ καὶ ὠραῖο. Ὅλα μᾶς φεύγουν. Καὶ τὸ μυστικὸ τῆς ζωῆς παρέμεινε ἄλυτο. Ἀσχοληθήκαμε μόνο μὲ τὸν κατακερματισμὸ τοῦ ἀρχικοῦ μοντέλου, ἰδανικοῦ (πράγματος) τῆς ζωῆς, τὴν ἐ-

πιδασίλευση, ἀνάλυση τῶν ἐπὶ μέρους διακοπτῶν συστατικῶν της στοιχείων, καὶ βαλτώσαμε μέσα στὴν ἀναποδειξία τοῦ συνεχοῦς дуΐσμοῦ, τοῦ ΕἶΝΑΙ καὶ ΜΗ ΕἶΝΑΙ, καὶ πελαγώσαμε στὶς ἀντιφάσεις, στὶς ὁλοῦν μεταβαλλόμενες ιδιότητες, στὴν ἀπειρία τῆς λεπτομέρειας.

Τρανή ἀπόδειξη γιὰ τὸ ἀ-τόπημά μας ἔρχεται ἡ ἐπαλήθευση ἀπὸ τὴν σκέψη καὶ ἐπιστήμη: πῶς ἐὰν ἠθέλαμε (μπορέσει) νὰ μετρήσουμε ἐπακριβῶς καὶ νὰ προσθέσουμε ἐν συνεχείᾳ τίς μονάδες τοῦ дуΐσμοῦ, τῶν ιδιοτήτων καὶ τίς λεπτομέρειες ὧν τῶν ἐπὶ μέρους διακοπτῶν συστατικῶν στοιχείων τοῦ ἀρχικοῦ μοντέλου, πράγματος, θὰ καταλήγαμε σ' ἓνα ἄθροισμα (σύνολο) παράλογο καὶ παράδοξο, μεγαλύτερο ἢ διάφορο ἀπὸ τίς ἀρχικὰ ἄθροισμένες μονάδες. Καὶ τοῦτο, γιὰ τὴν παρεμβαίνει τὸ συνεχῶς μεταβαλλόμενο τοῦ πράγματος, τὸ «πάντα ρεῖ» τοῦ Ἡράκλειτου, ὁ πᾶντα ἀέναντος τύπος τοῦ дуΐσμοῦ, ὁ ἐνδογενὴς ἀπειρισμὸς τῶν ιδιοτήτων καὶ τῆς λεπτομέρειας. - Καὶ ποὺ βέβαια ἀκολουθεῖ καὶ κατὰ τὸν χρόνο (διάστημα) τῆς μέτρησης-ἄθροισης καὶ ἀλλοιώνει καὶ μεταβάλλει τὸ τελικὸ σύνολό τους (ἔτσι κατὰ ποὺ θέλει ἡ ἀκαθοριστία τῶν κβάντα, ἄλλα νὰ ὑπάρχουν, ἄλλα ποὺ ἔφυγαν, ἄλλα διαφοροποιήθηκαν, ἄλλα ἐγίναν διακριτὰ καὶ ἄλλα ἀ-διάκριτα). "Ὅλα μας φευγαλέα. "Ὅλα τὰ σημαδεύει ἡ ἀ-ταξία, ἡ ἐκτροπὴ καὶ τὸ χάος. Καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς αὐτὸ (τοῦ κατακερματισμοῦ τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου μοντέλου) μένουμε μακριὰ ἀπὸ τὸ μυστικὸ τῆς ζωῆς, τὴν βαθύτερη γνῶση τοῦ DNA.

...Ὅμως ὅλα τώρα τῆς σκέψης ἔφτασαν στὸ ἀπροχώρητο. Δὲν πάει ἄλλο. Γιὰ τοῦτο ἤδη ἄρχισε ἡ λογικὴ νὰ «ἀνακρούει πρύμναν», νὰ πισωγυρίζει πρὸς τὴν σύντηξη καὶ σύγκλιση ἀπάντων τῶν κεχωρισμένων στοιχείων, μερῶν τοῦ ἀρχικοῦ πράγματος, πρὸ τὸ ἔσω τοῦ ἀρχικοῦ μοντέλου, ιδανικοῦ τῆς ζωῆς, πρὸς τὸ Ὀλιστικὸ σχέδιό της, τὴν θεωρίαν τῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνα, πρὸς τὴν Ὀλιστικὴν δόξαν τοῦ θεοῦ! — καί, μάλιστα, ὅχι μόνο τῆς ζωῆς, ἀλλὰ τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς, ἀφοῦ ὅλα εἶναι ἀξεχώριστα, ἀτεμάχιστα, ἀ-διάκοπτα ἀπὸ τὸ ΟΛΟΝ λυτρωτικὸ πρόβλημά μας. Μιὰ τέτοια ἀπελευθέρωση, κατάκτηση, θὰ φέρει τὴν μεγαλύτερη ἀπὸ ποτὲ δόξα τοῦ πνεύματος. Κι' ἓνας ἄλλος κόσμος ἀφάνταστα ὠραῖος καὶ πλήρης ἀπὸ θεῖο κάλλος θὰ ἔρθει.

...Σκέπτεται κανεὶς: ἴσως τώρα ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ τῆς γνῶσης, τῆς ὅλης ἄγνοιας, νὰ φανοῦνε ὅλα τῆς Ὀλιστικῆς θεωρίας συγκλονιστικὰ δύσκολα ἢ ἀκατόρθωτα. Ἀλλὰ μήπως καὶ πρὶν τὸν ἐρχομὸ τῆς νευτώνειας καὶ κβαντικῆς θεωρίας δὲν ἦσαν ὅλα συγκλονιστικὰ δύσκολα ἢ ἀκατόρθωτα;

...Σκέπτεται πάλι κανεὶς: πῶς ἴσως χρειασθεῖ ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ φιλοσοφία νὰ ζητήσουν τὴν βοήθεια ἐνὸς τρίτου ὀντολογικοῦ τύπου (ἐκτὸς τοῦ ὑπάρχω, ἢ μὴ ὑπάρχω) καὶ νὰ μπορέσει νὰ ἀπελευθερωθεῖ ἡ λογικὴ ἀπὸ τὸ дуΐστικὸ καὶ τὸν χωροχρόνο, ἢ ἄλλο τι, ἄλλα νὰ τὰ κάνει ἐνεργὰ καὶ ἄλλα ἀνενεργὰ, καὶ νὰ μπορέσει νὰ διαπεράσει ἡ μνήμη τὴ σκοτεινὴ νύχτα, τὸ μούδιασμα τῆς Μέδουσας καὶ νὰ φωτίσει σὲ βάθος ὅλα τῆς ζωῆς, τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς.

Καὶ λέμε γιὰ τὴν μνήμη, ἐκτὸς ποὺ εἶναι ἀξεχώριστη ἀπὸ κάθε ἔργο μας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς, ὅτι μόνο αὐτὴ, κατὰ κάποιο τρόπο, μπόρεσε νὰ διαπεράσει τὸν χωρόχρονο, κάθε διάσταση καὶ βαρύτητα, ἀφοῦ σὰν θνητοὶ ἐμεῖς, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ δικαιούμεθα τὴν μνήμη μόνο τῆς χρονικῆς διάρκειας μιᾶς ζωῆς (τῆς ζωῆς μας), ἐν τούτοις ἔχουμε τὴν κάποια δυνατότητα νὰ ἀναμνησκόμεθα καὶ ἄλλες ζωές, γεγονότα, πρόσωπα καὶ ἰδέες πολλῶν αἰώνων πίσω. Αὐτὸ ἀποτελεῖ τώρα ἀνεξήγητο μυ-

στικό. Ὅμως γιὰ ὅλα αὐτά, καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα, ἀνάγκη πρῶτα νὰ στραφοῦμε πρὸς τὸ ἔνδον τοῦ ἑαυτοῦ μας, νὰ στραφοῦμε πρὸς τὸ Δελφικὸ «Γνώθι σ' αὐτόν», νὰ γίνουμε γνωριστικοὶ μὲ τὸν ἑαυτὸ μας. Δηλαδή ποιό τὸ ἱστορικὸ μας, ποιοὶ εἴμαστε, τί κάνουμε, ποῦ πᾶμε.

...Καὶ εἶναι πάλι γνωστό, πῶς ἀπὸ τὸν Νεῦτωνα καὶ μετὰ ἡ μηχανὴ κραταιώθη καὶ μὲ ἄλματα γιγαντώθη ἀσύγκριτα σὲ σχέση πρὸς τὸ πάντα φθίνον καὶ χωλαίνον πνεῦμα· καὶ ἡ ἀνθρωπότητα χωρὶς ἐφόδια καὶ στηρίγματα ἀκολούθησε μηχανικὰ τὴν μηχανιστικὴ ἐξέλιξη καὶ τὸν μηχανοκρατούμενο πολιτισμὸ, θαύμασε κ' ἐχειροκρότησε τὸ ἔργο του. Ὅμως ἐπλανήθη οἰκτρά. Γιατὶ τὸ ἔργο ξοδεύτη, σπαταλήθη γιὰ περισσότερὴ δράση (ἐνέργεια) πολεμικῆς καταστροφῆς (ἐπίθεσης ἢ ἀμυνας) καὶ πολὺ λίγο γιὰ ἔργα εἰρηνικὰ καὶ ἀνθρωπιστικά. Καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφτανε αὐτό, τώρα μὲ τὸν ἐρχομὸ τῆς ὑπερ-τέλειας τῶν πολεμικῶν ὄπλων (ἀμυνας κ' ἐπίθεσης), τῆς Ὀλικῆς δράσεως τῆς πυρηνικῆς καταστροφῆς, τοῦ μεγαλύτερου ἀπὸ ποτὲ κατακερματισμοῦ τοῦ Ἀρχικοῦ μοντέλου, ἰδανικοῦ ζωῆς, συμπληρώθη ὁ κύκλος τοῦ ὅλεθρου, τῆς μεγαλύτερης ἀπὸ ποτὲ μηδενικῆς ἐπιτυχίας. Ὅμως ἂν εἶχαμε τὴν πλήρη γνωριμία τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἂν εἶχαμε σπουδάσει τὴν θεία καταγωγὴ μας, τίς Ἀπολλώνειες-Δελφικὲς ἐξαγγελίες τοῦ κάλλους, θᾶχαμε πρὸ πολλοῦ ξεπεράσει τὸν ἐπικρεμάμενο κίνδυνον, τὸν ζόφο τοῦ αἵματος, τῆς κατασπάραιξης καὶ αὐτοκαταστροφῆς. Θᾶχαμε ξεπεράσει τὸ ἀνθρώπινο κτῆνος.

...Πολλὰ, πολλὰ τὰ δεινὰ καὶ ἐμπόδια, ποὺ ἐκτὸς ἀπὸ τὰ γνωστὰ ποὺ ἀναφέρθηκαν (σὲ προηγούμενα τεύχη τοῦ «Δαυλοῦ» - 94,96,106), ἀλλὰ καὶ ἀπὸ παράγοντες γνωστούς καὶ ἄγνωστους (ποὺ δὲν εἶναι τῆς στιγμῆς), εἶναι ἀνάγκη νὰ σταθοῦμε στὸν σπουδαιότερο: ὅτι τὸ ἀνθρώπινο γένος δὲν ἔχει ἐνηλικιωθεῖ. Δὲν ἔχει ὠριμάσει. Ζῇ ἀκόμη τὸν χαρακτῆρα ἀταβιστικῶν νόμων. Μεταφέρει τὸ κτῆνος τῆς κατασπάραιξης καὶ αὐτοκαταστροφῆς, ποὺ σὰν μπόλι καὶ βιταμῖνες μπαίνει μέσα στὸ αἷμα καὶ στὸ Εἶναι του. - Κι ἂς ἀφήσουμε γιὰ λίγο στὴν ἄκρη τὸ ἀπρόσωπο κακὸ καὶ τὸν σατανᾶ, σὰν πρῶτο αἷτιο (θὰ ἔλεγα εὐκόλο καταραλόγιο) τῶν διαφόρων ἀπὸ αἰώνων δοξασιῶν.

Τὸ ἀνθρώπινο γένος δὲν ξεπέρασε τὴν μοῖρα τῶν ἄλλων ὄντων. Ζῇ ἀκόμη τὴν μακραίωνη ἐποχὴ τῶν ἄγριων πολεμιστῶν. Κι ὅχι μόνον δὲν τὴν ξεπέρασε, ἀλλὰ καὶ τὴν χειροτέρευσε καὶ διεκδικεῖ τὰ πρωτεῖα τοῦ κτήνους. Τὸ ἀνθρώπινο γένος δὲν ἔφυγε ἀπὸ τὴν ζούγκλα. Ζῇ τὸν ἦχο τῆς ἄγριας πολεμικῆς μουσικῆς, τοῦ φόβου, τῆς δειλίας, τῆς ἐνοχῆς, τοῦ ἀγριμοῦ, τῶν ἀπογόνων τοῦ σκοτεινοῦ δάσους, τὸ δέος τῶν μεγάλων γεωλογικῶν καταστροφῶν, τῆς κραυγῆς καὶ τοῦ πόνου, τῆς θλίψης, τῶν ἀπειρῶν θανάτων, τῆς ἀγωνίας, τῶν τυμπάνων καὶ τῶν κροτάλων τῆς ἄγριας μάχης, τῶν ἀλυσίδων, ζῇ τὸ ἀπόδιωγμα (πρὶν ἀπὸ τὸ φόνο) τοῦ Κἄιν ἀπὸ τὸν θεό.

Νά, αὐτὴ, νομίζω, πῶς θὰ εἶναι ἡ πρώτη σπουδὴ καὶ γνώση τοῦ ἑαυτοῦ μας, μαζὶ καὶ τὸ ξεπεράσματά μας καὶ ἀπελευθέρωση τῆς θείας καταγωγῆς μας, πρὸς τὴν Δελφικὴ ἐξαγγελία: «τῶν ὑψηλῶν νόμων, τὴν ἱερὴ ἀγνεία τοῦ Λόγου!».

3ον

«Ἀναπόφευκτο εἶναι ὥστόσο ἓνα φῶς, ποὺ τὸ μαντεύουμε καὶ ὅλας καὶ ποὺ πρέπει μόνον ν' ἀγωνιστοῦμε γιὰ νὰ ὑπάρξει. Πέρα ἀπὸ τὸν μηδενισμό, ἐμεῖς ὅλοι ἀνάμεσα ἀπὸ ἐρείπια ἐτοιμάζουμε μιὰ Ἀναγέννηση! Ἀλλὰ λίγοι τὸ ξέρουν...»

[Ἄλμπερτ Καμὺ: «Πέρα ἀπὸ τὸν μηδενισμό»]

Ἔτσι τώρα ὅλα ἔρχονται τακτὰ κι ἀναπόφευκτα γιὰ τὴν πλήρη γνωριμία τοῦ ἐ-
αυτοῦ μας, τὴν ἀπελευθέρωση τῆς μνήμης ἀπὸ τὸ ἔρεβος τῆς νύχτας τοῦ χωροχρό-
νου καὶ δυϊσμοῦ, τὴν μηδαμινότητα τῆς μοίρας καὶ τοῦ πεπρωμένου.

Τώρα ὅλα ἔρχονται τακτὰ κι ἀναπόφευκτα γιὰ τὸν ἐρχομὸ τῆς Ὀλιστικῆς θεώ-
ρησης τοῦ κόσμου, ποὺ θὰ φωτίσει καὶ θὰ γονιμοποιήσῃ τὴν ἀπέραντη ἔρημο, τὴν
μοναξιὰ τῆς ψυχῆς μας, καὶ θὰ ἐλευθερώσῃ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ ἄχθος τῆς τιμω-
ρίας, τῆς ἐνοχῆς, ὅπου αἰῶνες τώρα σὰν ἄλλος Σίσυφος σηκώνει τὴν πέτρα του.

Τώρα ὅλα ἔρχονται τακτὰ, μὲ τέτοιες προεκτάσεις καὶ σοφὲς διεισδύσεις στὸ
Ἀρχικὸ μοντέλο, ἰδανικὸ τῆς ζωῆς, τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς, ὥστε θὰ λυθεῖ τὸ μυστι-
κὸ τῆς θείας καταγωγῆς των, ...καὶ τῆς δικῆς μας.

Ἡ Ὀλιστικὴ θεωρία θὰ ἐνηλικιώσῃ τὸν ἄνθρωπο.

Ἡ Ὀλιστικὴ θεωρία ἀναπόφευκτα ἔρχεται!

ΓΙΩΡΓΟΣ Κ. ΠΑΠΠΑΣ

Υ.Γ.: Στὸ πόνημά μας ἐδῶ δὲν ζητᾶμε πρωτεῖα τῆς σκέψης, ἀπλῶς τὸ δικαίωμα τῆς ἐλεύθερης ἐλληνι-
κῆς σκέψης.

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΜΑΡΜΑΤΣΟΥΡΗΣ

Σπερθείας καὶ Βοῦλιν

Τῆς λευτεριᾶς ἂν εἶχες νιώσει
τὴν ἀξία,
ἀλλιῶς θὰ μᾶς συμβούλευες,
ἄρχοντα Ὑδάρνη.
Θά 'λεγες νὰ παλεύουμε γι' αὐτὴν
ὄχι μόνο μὲ δόρατα ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ δόντια·
ἀντὶ νὰ μᾶς προτείνεις
νὰ ζήσουμε κοντά σας μὲ πλούτη καὶ τιμές.

Κι ἐσεῖς, φρουροὶ τοῦ βασιλιᾶ τῶν Μήδων,
μὴν προσπαθεῖτε
προσκύνημα στὸν Ξέρξη νὰ ἐπιβάλετε.

Τὴ Σπάρτη ν' ἀπαλλάξουμε ἀπ' τὸ ἄγος,
μὲ τιμωρία μας,
μᾶς στείλαν οἱ Λακεδαιμόνιοι.
Ὅργιστηκαν, βλέπεις, οἱ θεοί,
ὅταν τοὺς κήρυκές σας,
ποὺ ῥθαν καὶ ζήτησαν «γῆν καὶ ὕδωρ»,
πέταξαν σὲ πηγάδι οἱ Σπαρτιάτες.

Τὸ «ΔΥΟ» ὡς φαινόμενο τοῦ πλήθους

Ἐγνωστὴ στὴν κοσμολογία ἡ γέννησή του ἀπὸ τὸ «ΕΝ»
Τὸ Α (= 1) καὶ τὸ Β (= 2) τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου

1. Ἀφορμὴ γιὰ τὴν κατάθεσι σκέψεων ἐπὶ τοῦ ἐν ἐπικεφαλίδι θέματος ἀπετέλεσαν δύο σημαντικὰ γιὰ τὴν προσφορά τους σὲ προβληματισμοὺς ἄρθρα τοῦ «Δαυλοῦ»: (α) τοῦ κ. Σ.Γ.Γ. Παναγιωτάτου «Περὶ Εἰρήνης» καὶ (β) τοῦ κ. Γ.Κ. Παπᾶ μὲ τίτλο «Τὸ παράδοξον τοῦ Δυαδισμοῦ ἐμπόδιο γιὰ τὴν γνώση τοῦ κόσμου». Τὸ κοινὸ σημεῖο ἀναφορᾶς καὶ τῶν δύο ἄρθρων εἶναι ὁ Ἡράκλειτος, τὸν ὁποῖο «ἐπισκέπτονται» καὶ οἱ δύο συγγραφεῖς γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ θεματός των.

2. Ἡ ἔρευνα τοῦ «ΕΝΟΣ» ὡς τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων, κατὰ τὴν γνώμην μου, ξεκινᾷ εἰς χρόνον ἄγνωστον ἀλλὰ ἐν πάσῃ περιπτώσει περνᾷ πίσω ἀπὸ τοὺς κλασσικοὺς χρόνους. Ὁ Ἀριστοτέλης [«Μετὰ τὰ φυσικὰ» 984 b 27] ξεκινῶντας μία σύνοψη ἐξέτασι τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐρευνητῶν τῆς γενέσεως τοῦ κόσμου λέγει: «Θὰ ἡδύνατο κανεῖς νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι πρῶτος ὁ Ἡσίοδος ἐζήτησε τοιαύτην τινὰ ἀρχὴν». Συνεχίζει δὲ λέγοντας: «Ἡσίοδος δέ, “πάντων μὲν πρῶτιστα χάος γένηται” αὐτὰρ ἔπειτα γαῖ’ εὐρύτερονος, ἢ δ’ ἔρος ὃς πάντεσσι μετατρέπει ἀθανάτοισιν»». Ἐρμηνεύοντας δὲ μερικὰ τῶν ἐντὸς εἰσαγωγικῶν, θεωρεῖ τὸν ἔρωτα ἢ τὴν ἐπιθυμία ὡς τοιαύτην ἀρχὴν... ὡς ἐὰν ὑπῆρχε στὰ ὄντα μία αἰτία, κινῶσα καὶ συνδέουσα τὰ πράγματα [«ὡς δέον ἐν τοῖς οὐσιν ὑπάρχειν τιν’ αἰτίαν ἣτις κινήσει καὶ συνάξει τὰ πράγματα»].

Θὰ σταθῶ ἐπ’ ὀλίγον ἐδῶ: (α) διότι θεωρῶ, ὅτι ἡ συνοπτικὴ ἀναφορὰ τοῦ Ἀριστοτέλους στὰ ὑπὸ τῆς Θεογονίας ἀναφερόμενα ὡς τὴν ἀρχὴν τῆς ὄντογενέσεως ὄχι μόνον ἀνεπαρκέστατη ἦταν, ἀλλὰ καὶ ἀνερμήνευτα τὰ πλεον σπουδαῖα ἐκ τῶν ἐντὸς τῶν εἰσαγωγικῶν ἄφησε. Οὐδόλως π.χ. τὸν ἀπασχόλησε ἡ φράσις ὅτι «πάντων μὲν πρῶτιστα Χάος γένηται». Μᾶς ἀφήνει μὲ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι: πρώτη ἀρχὴ ὁ Ἔρος. Οὔτε ἐπίσης τὸν ἀπασχόλησε ἡ ἔννοια τῆς Γαίας, τῆς «εὐρυστέρου ἢ εὐρυκόλπου», ἣτις «πρῶτον μὲν ἐγένετο ἴσον ἑαυτῇ/οὐρανὸν ἀστερόενθ’», ποὺ σημαίνει ὅτι ἡ ἐξίσωσι Γαῖα = Κόσμος δίδει μίαν ἄλλη διάστασι στὴν θέσι τῶν «παμπαλαίων» κοσμολόγων τῆς «Θεογονίας», θέσι τὴν ὁποία, ὅπως θὰ δοῦμε, ἐπαναλαμβάνουν οἱ σύγχρονοι κοσμολόγοι. Τὴν θέσι δὲ αὐτὴν δίδαξαν στὸν Ἡσίοδον οἱ Ὀλυμπιάδες Μοῦσες, ὅταν εὕρισκετο στὸν Ἑλικῶνα: «Τόνδε δὲ πρῶτιστα θεαὶ πρὸς μῦθον ἔειπον» (Θεογ., στίχ. 22, 24)]. Οὔτε τέλος ὁ Ἔρος (ὁ ὁποῖος «πάντεσσι μετατρέπει ἀθανάτοισιν»), ποὺ σημαίνει ὅτι: τὰ πάντα κατὰ τὸν ἀρμόζοντα ἐκάστοτε στὰ πράγματα τρόπο σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου καθίστα ἀθάνατα) εἶναι ἡ πρώτη ἀρχή, ἐφ’ ὅσον προηγοῦνται αὐτοῦ τὸ Χάος καὶ ἡ Γαῖα. Σημειῶνω, ὅτι ὁ ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους στίχος εἶναι διάφορος τῶν θεωρουμένων σήμερον ὡς ὀρθῶν (στίχοι 120, 121, 123). Θεωρῶ δέ, ὅτι ἡ μορφή τοῦ στίχου, ὅπως αὐτὴν ὁ Ἀριστοτέλης ἐγνώριζε, εἶναι πλησιέστερη πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν ὑπολοίπων στίχων τῶν σχετικῶν μὲ τὴν κοσμογένεσι.

3. Γιὰ τοὺς ἄγνωστους, λοιπόν, σοφοὺς τῶν «παμπαλαίων χρόνων ...καὶ πολὺ

πρὸ τῆς νῦν γενέσεως» ἀρχὴ ἴσως τῶν ἐμβίων ὄντων ὁ Ὠκεανὸς καὶ ἡ Τηθύς, ἀλλὰ τοῦ σύμπαντος τὸ Χάος. Ἄς δοῦμε ὅμως τί λέγει ἡ «Θεογονία» γι' αὐτὴν τὴν ἀρχὴ ἢ τὸ πρῶτιστον ὄλων συμβάν στὴν γένεσι τοῦ πλήθους.

«Ἦτοι μὲν πρῶτιστα Χάος γένετ'»: Γιὰ τὴν «Θεογονία», τὸ πρῶτο συμβάν, ὁ-
ρατὸ καὶ νοητό, προήλθεν ἐξ ἑνὸς ῥήγματος (Χάος). Ἐκ τοῦ ῥήγματος ὁ κόσμος
τῶν Οὐρανίων σωμάτων. Ἐκ τοῦ χάους καὶ τοῦ Ἑρέβους (τῆς ἀνυπαρξίας φω-
τός) ἡ Νύξ, δηλαδὴ τὸ φῶς στὴν μορφή τοῦ ἑναστρου οὐρανοῦ. Καὶ ἀμέσως ὁ
Ἔρος, ἡ ζωὴ. Ἡ Θεογονία ὀνομάζει ἐπίσης τὸν ἔρωτα «λυσιμελῆ». Ἡ λέξι εἶ-
ναι σύνθετη ἀπὸ τὶς λέξεις «λύσις» μὲ τὴν σημασία τοῦ ἀποδεσμεύειν, ἀποσυνδέ-
ειν καὶ «μέλος» ὡς τὸ ἕκαστον μέρος ἑνὸς συνόλου ἢ ὁμάδων ἐκ τοῦ συνόλου.
Ἐπαναλαμβάνω: Ἐκ τοῦ ῥήγματος, τοῦ Ἑρέβους, τῆς Γαίας, ἀμέσως ὁ Ἔρος.
Ἡ λέξι Ε, Ρ, Ο, Σ ἀναλυομένη διὰ τῶν γραμμάτων τῆς ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ ὄθη-
σις «Ε» (ῥήμα ἐλαύνω), διὰ τῆς ῥοῆς «Ρ» (κινήσεως) στὸν χῶρο «Ο» σημαίνει
«Σ», δηλαδὴ δίδει σήματα· εἶναι δὲ τὰ σήματα αὐτὰ ὅλες οἱ μορφές, τὰ εἶδη, τὰ
σχήματα μέχρι τῶν ἔσχατων σωματιδίων, κυμάτων, πυρήνων, ἡλεκτρονίων, φω-
τονίων, νετρονίων, πρωτονίων, ποὺ ἡ σύγχρονη ἐπιστῆμη ἔφερε στὸ φῶς. Αὐτὴ
δὲ ἡ ἀποδέσμευσι, ἀποσύνδεσι ἐκ τῆς μιᾶς ἀρχῆς ὄλων τῶν παρατηρουμένων ὡς
μερῶν ἢ ὁμάδων ἐκ τοῦ συνόλου μᾶς δίδει αὐτὸ τὸ αἰώνιο ΕΝ καὶ αἰώνως πολλα-
πλοῦν. Ἡ διάσπασι τέλος τῆς ἔσχατης μορφῆς ἑνὸς σημείου καὶ ἡ ἀποκάλυψι
τοῦ «δύο» ὡς σταθερῆς ἐκδηλώσεως τῆς ὑπάρξεως τοῦ ὄν-τος ἐν τῷ χῶρῳ μᾶς ἐ-
πιτρέπει νὰ θεωρήσουμε τὸ «δύο» ὡς τὶς κορυφές τοῦ ἄξονος πέριξ τοῦ ὁποῖου
σχηματίζονται οἱ μορφές. Ἡ σταθερότης τῶν μορφῶν ἢ ἡ ἀστάθεια ὀρισμένων
ἐξ αὐτῶν σήμερα, καὶ τοῦ συνόλου ἴσως αὔριο, π.χ. «μεταξὺ κυματικῆς εἰκόνας
καὶ σωματιδιακῆς», ὅπως λέγει ὁ Β. Χάιζενμπεργκ («Φυσικὴ καὶ Φιλοσοφία»), δὲν
πρέπει νὰ μᾶς ὀδηγῇ στὴν σύγχυσι τῆς λογικῆς ὡς πρὸς τὴν ρευστότητα τῶν με-
ταβολῶν (ὀργισμένη σούπα) ἀλλ' ἀντιθέτως σ' αὐτὸ τὸ «ῥεῖ» τοῦ Ἡρακλείτου,
τὸ ὁποῖο δὲν ἐπιτρέπει τὸν καθησυχασμὸ σὲ κανένα «ΕΙΝΑΙ» καὶ «ΜΗ ΕΙΝΑΙ».

4. Σκέπτομαι, πὼς κανένα στοιχεῖο δὲν προσθέσαμε στὴν πανάρχαια γνῶσι,
αὐτὴν ποὺ περιήλθε σὲ μᾶς διὰ τῆς ἐλληνικῆς γραμματείας. Ἡ ἐπιδρομὴ τῶν
Ρωμαιοχριστιανῶν, αὐτοανακηρυθέντων ὡς μεσαζόντων μεταξὺ τοῦ «ἐνός» καὶ
τῶν πολλῶν καὶ μάλιστα ὡς αὐθεντικῶν ἐρμηνευτῶν ἐξ ἀποκαλύψεως (!) τῆς ἀρ-
χῆς τῆς δημιουργίας, κατὰφερε καὶ ἐξέτρεψε τὴν ἔρευνα καὶ ἀκόμη κατώρθωσε
νὰ ἐνταφιάσῃ ζωντανὸ τὸν ἐλληνικὸ λόγον καταστρέφοντας ὄχι μόνον τὴν γλῶσσα
ἀλλὰ καὶ διασύροντας αὐτὸν τὸν πολιτισμὸ, ὁ ὁποῖος θεώρησε ὡς καθῆκον του
ὄχι μόνον νὰ συνεχίξῃ τὴν ἔρευνα τῆς ῥοικῆς πορείας, ἀλλὰ νὰ ἐπιδιώκῃ νὰ ἐ-
φαρμόξῃ τὰ πορίσματά της σ' ἕνα ἄλλο ῥοικὸ γίνεσθαι, τὸ ὁποῖο ἀφορᾷ στὸν
κοινωνικὸ κόσμον, τὰ ἀνθρώπεια, τὴν «πολιτεία». «Ὁ Ἡράκλειτος - γράφει ὁ
Sri Autobindo (1872-1951), Ἰνδὸς φιλόσοφος — δὲν ἀσχολεῖται πραγματικὰ μὲ
στεῖρες ἀντιθέσεις· ἡ μέθοδός του συνίσταται σὲ μιὰ ἔκθεσι ἀντινομιῶν καὶ μιὰ
σκιαγράφῃ συμβιβασμοῦ των μ' αὐτοὺς τοὺς ὅρους τῆς ἀντιθέσεώς των. Ἔ-
τσι, ὅταν λέγει ὅτι «τῷ οὖν τόξῳ ὄνομα βίος ἔργον δὲ θάνατος», δὲν ἔχει προφα-
νῶς τὴν πρόθεσιν νὰ κάνει ἕνα μάταιον λόγο-παίγνιον· μιλεῖ γιὰ τὴν ἀρχὴ αὐτὴ τοῦ
πολέμου, πατέρα καὶ βασιλέα τῶν πάντων, ποὺ καθιστᾷ τὴν κοσμικὴ ὑπαρξὴ
φαινομενικὰ διαδικασίαν ζωῆς, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητά της διαδικασίαν θανάτου».

5. Ἔλεγα στὴν ἀρχή, ὅτι ἀφορμὴ τῆς καταθέσεως σκέψεων ὑπῆρξε τὸ «Περὶ
εἰρήνης» ἄρθρον τοῦ κ. Σ.Γ.Γ. Παναγιωτάτου καὶ τὸ «Παράδοξον τοῦ Λυαδισμού»

του κ. Γ.Κ. Παπᾶ. Θεωρῶ, ὅτι ἡ ἀνάπτυξη καὶ ὑπὸ τῶν δύο τῶν ἀπόψεων τῶν ἦταν μιὰ ἐμβάθυνση στὸν αἰώνιο προβληματισμὸ τόσο ὡς πρὸς τὴν ἀναζήτησι τῆς ἀρχῆς μέσῳ τοῦ «δύο» ὅσο καὶ γιὰ τὴν χρησιμότητα τῶν προβληματισμῶν αὐτῶν στὴν καθημερινή μας ζωὴ (Σ.Γ.Γ. Παναγιωτᾶτος).

6. Τὸ θέμα τῆς «ἀρχῆς», τοῦ «ἐνός», ἀπὸ ὅπου ξεκινᾷ ὁ κόσμος, ἀπησχόλησε ἔντονα τὴν πανάρχαια ἑλληνικὴ σκέψι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης [*Μετὰ τὰ φυσικά* 984 b ἕως 995] μᾶς ἔδωσε ὅλους τοὺς μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ ἀσχοληθέντας μὲ τὴν ἔρευνα τῶν ἀνωτέρω. Δὲν εἶναι βέβαια δυνατόν νὰ μᾶς ἀπασχολήσουν ἐδῶ τὰ πορίσματά των. Ἐὰν τὸ ἔπραξα αὐτὸ γιὰ τὸν Ἡσίοδο, τὸ ἔκανα (α) διότι ἡ *Θεογονία* δὲν εἶναι ἔργο τοῦ Ἡσιόδου καὶ (β) διότι θέλω νὰ συγκρίνω αὐτὴν μὲ τὶς ἀπόψεις τῶν νεωτέρων κοσμολόγων. Καὶ ἐνῶ οἱ πανάρχαιοι κοσμολόγοι, τὰ πορίσματα τῶν ὁποίων κατετέθησαν διὰ τῆς μεγίστης συμπυκνώσεως τοῦ λόγου (*ποιήσεις*) στὰ «Μουσεῖα λόγων», μᾶς εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστοι, οἱ νεώτεροι κοσμολόγοι εἶναι γνωστοὶ στοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν γένεσι τοῦ Κόσμου, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ βραβευμένοι μὲ Νόμπελ.

7. 1965 μ.Χ. Στὰ ἐργαστήρια τῆς «Μπέλ-Τέλεφον» τοῦ Νιοῦ Τζέρσεϋ ἐπιστήμονες, ποὺ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι νομπελίστες, ἐργάζονται καὶ πειραματίζονται μὲ τὸ «Ἔκο» καὶ τὸν «Τελέσταρ». Εἶναι ἡ ἐποχὴ πού οἱ δορυφόροι ἦταν ἀκόμη ἡ μεγάλη καινοτομία στὶς ἐπικοινωνίες. Μεταξὺ τῶν ἐπιστημόνων τῆς «Μπέλ-Τέλεφον» ἦσαν οἱ Ἄρν Πένζια καὶ Ρόμπερτ Οὐίλσον. Οἱ δύο αὐτοὶ ἐρευνητὲς παρετήρησαν ὅτι: μία ἀδύναμη ἀλλ' ἐπίμονη ἀκτινοβολία μικροκυμάτων προερχόμενη ἐκ τοῦ Σύμπαντος δὲν ἦταν δυνατόν νὰ ἐξηγηθῇ παρὰ μόνον ὡς ἀπόηχος μιᾶς μεγάλης ἐκρήξεως. Στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Πρίνστον ἓνας ἄλλος φυσικός, ὁ Ρόμπερτ Ντίκ, εἶχε προβλέψει μιὰ τέτοια «ἀκτινοβολία βάθους» ἀπὸ τὴν «Μεγάλῃ Ἐκρηξῇ», τὴν ὁποίαν ὑπέθετε ὅτι ἔγινε πρὸ 10 δισεκατομμυρίων ἐτῶν. Οἱ ἀνταλλαγὲς ἀπόψεων ἀπεκάλυψαν, ὅτι ἡ «θερμικὴ ἀκτινοβολία» παρουσιάζει θερμικὸ φάσμα πανομοιότυπο μὲ τὸ φάσμα ἐνὸς ἐρεβώδους σώματος. Ὅλα θεώρησαν ὅτι συμβαίνουν ὡς νὰ εὕρισκόμεθα σὲ ἓναν κλίβανο θερμοκρασίας 3° ἀπολύτων (-270° C). Νὰ πρόκειται, συμπέραναν, γιὰ τὸν ἀπόηχο τῆς «Μεγάλης Ἐκρηξῆς», ἡ ὁποία συνεχίζει μὲ μιὰ ἐλαττούμενη ἔντασι νὰ δονῇ τὸ Σύμπαν ἀλλὰ καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ἐλάχιστη καὶ συνεχῇ ἀκτινοβολία;

Ὁ ἀστρονόμος I. Χάιντμαν τοῦ ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων προχώρησε, μὲ τὴν βοήθεια ἡλεκτρονικοῦ ἐγκεφάλου προγραμματισμένου μ' ὅλες τὶς συναρτήσεις τῆς σημερινῆς φυσικῆς καὶ βεβαίως λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν τελευταῖα τότε συμπεράσματα, σὲ ἀναπαράστασι τῆς «Μεγάλης Ἐκρήξεως». Ἡ ἀνακοίνωσί του κατέληγε: «Σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχὲς τῆς γενικῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος τὸ Σύμπαν δὲν πρέπει ν' ἀποτελεῖται μόνον ἀπὸ χῶρο καὶ ὕλη ἀλλὰ καὶ ἀκτινοβολία. Τὸ ὑπερ-ἄτομο ἀποτελεῖται σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ φωτόνια, δηλαδὴ φῶς. Εἰς τὴν μορφήν αὐτὴν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παραμείνῃ εἰς κατὰστασιν ἰσορροπίας, καὶ ἐντὸς 10' ἡ πρώτη ἀντίδραση ἀρχίζει νὰ ἀποδίδῃ «βαρὺ ὕδρογόνο» (δευτερόνιο). Ἐνὰ λεπτὸ (1') ἀργότερα ἀρχίζει μιὰ ραγδαία ἀνάπτυξις πυρηνικῶν ἀντιδράσεων καὶ ὁ σχηματισμὸς τῶν ἐλαφροτέρων ἀτόμων μέχρι τοῦ μαγνησίου. Τέλος μετὰ 15' σχηματίστηκε ἡ ὕλη, ὅπως τὴν γνωρίζουμε σήμερα. Ἐπὶ 30 ὁμως δισεκατομμύρια ἔτη ἡ καθαρὰ ἐνέργεια, τὸ φῶς, θὰ εἶναι τὸ ἐπικρατέστερο συστατικὸ τοῦ Σύμπαντος. Βαθμιαῖα ὁμως θὰ ἐξασθενῇ, γιὰ ν' ἀπο-

μείνη και πάλι ή άπειροελάχιστη “κοσμογονική άκτινοβολία” τών παγερών - 270° C Κελσίου»!.

Και μετά άπ' αὐτήν τήν «έκπύρωσιν», ὅπως θά ἔλεγε ὁ 'Ηράκλειτος, θά ἐπαναληφθῇ —προσθέτω ἐγώ— τὸ ἴδιο φαινόμενο τῆς δημιουργίας; Εἶναι πράγματι ὀρθό νά δεχθοῦμε αὐτὸ ποῦ ἔλεγε ὁ 'Εφέσιος σοφός: «κόσμον τόνδε, τὸν αὐτὸν πάντων, οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησε, ἀλλ' ἦν αἰεὶ καὶ ἔστιν καὶ ἔσται πῦρ αἰίζων, ἀπτόμενον μέτρα καὶ ἀποσβεννύμενον μέτρα»; 'Η «έκπύρωσις» γιά τὸν 'Εφέσιο εἶναι τὸ λογικὸ ἐπακόλουθο τῆς φθορᾶς τοῦ «εἶναι» ἀλλὰ καὶ «ἔδος» (στήριγμα), ἀπ' ὅπου τὸ αἰίζων πῦρ θά ἐπαναλάβῃ τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας; Οἱ προβληματισμοί μας δὲν θά σταματήσουν ποτέ. 'Η ἔρευνα δὲν θά σταματήσῃ ποτέ. Τὰ ἀρχεῖα τῶν ἀναζητούντων τὴν ἀλήθεια θά συγκεντρώνουν ὁλονὲν καὶ νεώτερα στοιχεῖα. 'Αλλὰ δὲν πρέπει ποτέ νά ξεχνοῦμε ἐμεῖς οἱ "Ἕλληνες, ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ «λόγου» μας εἶναι καὶ ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος.

Πρὸς ποίαν ὁμως κατεύθυνσι ἐμεῖς οἱ σύγχρονοι "Ἕλληνες πρέπει νά κινηθοῦμε; Θά ἦταν εὐκολο ἴσως νά τὴν βροῦμε, ἐὰν ἡ παιδεία μας ἀπηλλάσσετο ἀμέσως ἀπὸ τὰ δόγματα καὶ ἐστρεφόμεθα πρὸς τὸ κύριο καὶ πρῶτο μας ἔργο, τὴν ἔρευνα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. Τὸ δεύτερο θά ἦταν ἡ ἔρευνα τῆς πανάρχαιας ἑλληνικῆς γραμματείας, ἐπὶ τῶν σκοπῶν νά ἐπανακαταστήσουμε τὴν ἑλληνικὴ γνῶσι, αὐτὴν γιά τὴν ὁποία ὁ Βέρνερ Χάιζεμπεργκ («Φυσικὴ καὶ Φιλοσοφία») θεωρεῖ ὅτι: ὑπῆρξε ἡ πρώτη ἡ ὁποία ἐπεξεργάσθηκε τὶς ἔννοιες ὕλη, εἶναι, γίνεσθαι. 'Επεξεργάσθηκε τὴν ἰδέα τῆς πρωταρχικῆς οὐσίας.

Τὸ τρίτο καὶ σημαντικώτατο σήμερα εἶναι αὐτὸ ποῦ ὁ 'Ηράκλειτος μᾶς λέγει: «ξὺν νόῳ λέγοντας ἰσχυρίζεσθαι χρὴ τῷ ξυνῷ πάντων, ὅκωσπερ νόμῳ πόλις, καὶ πολὺ ἰσχυροτέρως. Τρέφονται γὰρ πάντες οἱ ἀνθρώπειοι νόμοι ὑπὸ ἐνός, τοῦ θεοῦ· κρατεῖ γὰρ τοσοῦτον ὁπόσον ἐθέλει καὶ ἐξαρκεῖ πᾶσι καὶ περιγίγνεται». [Γιὰ νά ἰσχυριζώμαστε ὅτι ὑπάρχει σοφία στοὺς λόγους μας, πρέπει (αὐτοὶ οἱ λόγοι) νά ἐκφράζουν τὸ κοινὸν ὄφελος πάντων (δίκην ἐκφράζοντες τὴν ἀρμονία καὶ τὸ μέτρο). Διότι (πρέπει) νά τρέφονται πάντες οἱ ἀνθρώπειοι νόμοι ὑπὸ τοῦ «ἐνός», τοῦ θεοῦ. Διότι ἡ ἰσχὺς, ἡ δύναμι αὐτοῦ εἶναι γιά ὅσο χρόνον θέλει καὶ καλύπτει καὶ ὑπερβαίνει τὰ πάντα]. Ποῖος ἑλλην ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος ἕως τοῦ τελευταίου πολίτου αἰσθάνεται, ὅτι ἡ σημερινὴ ἀνθρωπότης καὶ βεβαίως καὶ ἡ 'Ελλάς βρίσκονται σὲ ἐπικοινωνία μὲ τὰ ἀνωτέρω;

Πρέπει ἐν κατακλείδι νά τονισθῇ, ὅτι τὸ «Δύο» παριστάνετο στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ γραφὴ ὡς «Β». Τὸ «Β» ἔχει ὡς κωδικὴ του σημασία τὴν βίαιη δύναμη (Βούλησις, Β-ία, Β-αίνω, Β-ροχή, Β-οή κ.λπ.), ὅπως ἀπέδειξα στὴν μεγάλη ἔρευνά μου γιά τὴν ἀποκωδικοποίησι τῶν σημασιῶν τῶν 24 γραμμάτων τοῦ 'Ἑλληνικοῦ 'Αλφαβήτου (βλ. «Δαυλόν», τόμον Ζ', 1988), καὶ προφανῶς τὸ «Β» (= 2) ὑπονοεῖ ὅτι ἡ γένεσι τῶν ὄντων προῆλθε ἀπὸ τὸ β-ίαιο ρηγματικὸ συμβᾶν («Μπίνγκ-Μπάνγκ»).

Οἱ "Ἕλληνες ὠνόμασαν τὸ σύνολο τῶν γραμμάτων τοὺς 'Αλφά-Βητον (Α-Β καὶ ὄχι Α-Ω, ὅπως ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται λογικόν), διότι προφανῶς μὲ τὸ Α (=1) δίδεται τὸ 'Αγέννητο Εἶναι καὶ μὲ τὸ Β (=2) δίδεται τὸ Γίνεσθαι τῆς Δημιουργίας, δηλαδή μὲ τὸ Α-Β ἔχομε ἐπαρκῆ τὸν συμβολισμό ὁλόκληρης τῆς 'Οντολογίας. "Αλλωστε στὰ μαθηματικὰ τὸ "Ἐν δὲ πολλαπλασιάζει κανένα ἀριθμό: ὁ πολλαπλασιασμός εἶναι νοητὸς ἀπὸ τὸ «Δύο» καὶ πέρα. Τὸ Ω (=ΟΟ = ἄπειρον = ∞) ἐξ ἄλλου εἶναι ἀπροσδιόριστο.

ΓΙΑΝΝΗΣ Ν. ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Α. Η ΓΛΩΣΣΑ ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Ἡ γλῶσσα ἀποτελεῖ ἄμεσο ἀντικείμενο (πολύπλευρης) μελέτης τῆς Γλωσσικῆς Ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ ἔμμεσο ἀντικείμενο μελέτης κάποιων ἄλλων ἐπιστημῶν. Πρὶν εἰσελθεῖν στὴ Γλωσσολογία, ἄς δοῦμε ἐν συντομίᾳ τὶς ἄλλες ἐπιστῆμες, ποὺ μελετοῦν τὴ γλῶσσα ἀπὸ κάποιες εἰδικὲς ἀπόψεις.

1. Ἡ **φιλολογία** ἐξετάζει τὴ γλῶσσα ὅχι αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ ὡς στοιχεῖο τοῦ ὅλου καλλιτεχνικοῦ ἀποτελέσματος, ὡς μέσο διαμορφώσεως καὶ ἐκφράσεως τοῦ περιεχομένου τῶν λογοτεχνικῶν ἔργων.

2. Ἡ **ἱστορία** θεωρεῖ τὴ γλῶσσα ὡς μιὰ ἀπὸ τὶς πηγές, ποὺ δίνουν ἱστορικὲς πληροφορίες γιὰ τὸν φορέα τῆς συγκεκριμένης γλώσσας λαό, μολονότι ὅλα τὰ «γλωσσικὰ γεγονότα» δὲν μποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῆς οἰκονομικῆς, κοινωνικο-πολιτικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἱστορίας τοῦ δοσμένου λαοῦ.

3. Ἡ **λογικὴ** ἐξετάζει τὴ γλῶσσα ὡς μορφήν ἐκφράσεως τῶν ἐννοιῶν, τῶν κρίσεων, τῶν συλλογισμῶν, μὲ ἄλλα λόγια, τῶν μονάδων τῆς σκέψεως.

4. Ἡ **ψυχολογία** μελετᾷ τὶς ψυχικὲς διεργασίες, ποὺ συνδέονται μὲ τὴ δημιουργία καὶ τὴν κατανόησιν τοῦ λόγου, δηλαδὴ μὲ τὴ χρησιμοποίησιν τῆς γλώσσας ἀπὸ τὸν ψυχικὸ καὶ φυσιολογικὸ μηχανισμό τοῦ ἀνθρώπου.

5. Ἡ **φιλοσοφία** ὡς ἐπιστήμη τῶν γενικῶν νόμων λειτουργίας καὶ ἐξελίξεως τοῦ κόσμου καὶ τῶν «μεγάλων συστημάτων» αὐτοῦ, δηλαδὴ τῆς φύσεως, τῆς κοινωνίας καὶ τῆς συνειδήσεως, ἐξετάζει τὴ γλῶσσα ἀπὸ τὴν ἄποψιν τῶν νόμων αὐτῶν.

6. Ἡ **σημειωτικὴ** μελετᾷ τὴ γλῶσσα, ὅπως μελετᾷ καὶ ἄλλα συστήματα σημείων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ κυριώτερο, τὸ πιὸ σύνθετο σύστημα, ἂν θέλετε, τὸ «κλασσικὸ σύστημα σημείων», θὰ ἔπρεπε νὰ συναγάγουμε, ὅτι αὐτὴ (ἡ γλῶσσα) ἀποτελεῖ ἄμεσο ἀντικείμενο παρατηρήσεων καὶ ἐνδιαφέροντος γιὰ τὴ σημειωτικὴ. Ὡστόσο ἡ ἐπιστήμη αὐτὴ ἀντιμετωπίζει τὴ γλῶσσα μὲ δική της θεώρησιν, ποὺ δὲν συμπίπτει μὲ τὴ θεώρησιν τῆς γλωσσολογίας: ἡ σημειωτικὴ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὶς γενικὲς ιδιότητες τῶν σημείων τῆς γλώσσας, ἐπομένως δὲν ἐπαναλαμβάνει τὴ γλωσσολογία.

7. Ἡ **κυβερνητικὴ** εἶναι ἡ ἐπιστήμη τῶν γενικῶν νόμων συλλογῆς, διατηρήσεως, ἐπεξεργασίας καὶ διαδόσεως πληροφοριῶν στὰ πλαίσια τῶν συστημάτων διευθύνσεως, ἡ δὲ γλῶσσα ἀποτελεῖ μόνιμον «φορέα» πληροφοριῶν καὶ «απαράγοντα» διευθύνσεως, ἄρα εἶναι ρωμαλέο σύστημα διευθυνόμενο καὶ αὐτορρυθμιζόμενο. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἡ κυβερνητικὴ προσπαθεῖ νὰ καταλάβῃ τὴ γλῶσσα ὡς σύστημα διευθύνον καὶ διευθυνόμενο.

8. Ἡ **πληροφορικὴ** μελετᾷ τὴ δομὴ καὶ τὶς γενικὲς ιδιότητες τῶν ἐπιστημονικῶν πληροφοριῶν, καθὼς καὶ τὰ προβλήματα, ποὺ συνδέονται μὲ τὴν ἔρευνα, τὴ συγκέντρωση, τὴ διατήρησιν, τὴν ἐπεξεργασία, τὴ διάδοσιν καὶ τὴ χρησιμοποίησιν αὐ-

τῶν σὲ διάφορους τομεῖς τῆς ἀνθρώπινης δραστηριότητος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ γλῶσσα εἶναι μέσο διατηρήσεως, ἐπεξεργασίας καὶ διαδόσεως τῶν πληροφοριῶν, ἡ πληροφορικὴ συμπίπτει μὲ τὴ γλωσσολογία στὴν ἐξασφάλιση τῶν πληροφορικῶν συστημάτων, πού σχετίζονται μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ, τὴν οἰκονομικὴ καὶ τὶς ἄλλες δραστηριότητες τοῦ ἀνθρώπου.

9. Ἡ **μαθηματικὴ ἀνάλυση** χρησιμοποιεῖ τὴ γλῶσσα ὡς φυσικὸ σύστημα σημείων, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀντλεῖται ὕλικὸ γιὰ τὴ χρησιμοποίηση, τὸν ἔλεγχο καὶ τὴν ἀνάπτυξη θεωρημάτων τυπικῆς λογικῆς, καθὼς καὶ γιὰ τὴ λύση προβλημάτων τῆς ἱδίας (τυπικῆς) λογικῆς.

Στὶς ἀναφερθεῖσες ἐπιστῆμες, κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐξετάζει τὴ γλῶσσα ἀπὸ τὴ δική της σκοπιά, μποροῦν νὰ προστεθοῦν ἀκόμη καὶ ἡ **φυσικὴ** (ἀκουστικὴ), ἡ **ἀνατομία**, ἡ **γενικὴ φυσιολογία**, ἡ **φυσιολογία τοῦ ἀνώτερου νευρικοῦ συστήματος** καὶ ἄλλες.

Ἡ γλῶσσα λοιπὸν ἐξασφαλίζει τὴν ἐπαφὴ πολλῶν καὶ διαφόρων τομέων τῆς σύγχρονης ἐπιστημονικῆς γνώσεως.

B. Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Ὁ ὅρος **σύγχρονη ἑλληνικὴ γλῶσσα** χρησιμοποιεῖται πολὺ συχνὰ ὡς ἐπεξηγήση τῶν ὅρων **δημοτικὴ, ὁμιλουμένη, λαϊκὴ, νεοελληνικὴ ἢ νέα ἑλληνικὴ κοινὴ** (κατὰ τὴν τελευταία ἐκδοχή). Γιὰ ὅλες αὐτὲς τὶς ὀνομασίες ἐκφράζονται ἀντιρρήσεις, οἱ ὁποῖες ἔχουν σχέση βασικὰ μὲ τὴν κυριολεξία τῶν ὅρων. Ἐδῶ προτείνεται ἡ καθιέρωση τῆς ὀνομασίας **σύγχρονη ἑλληνικὴ γλῶσσα**, πού, ὡς ἐπιστημονικῶς οὐδετέρα, ἱκανοποιεῖ ὅλους τοὺς ἐνδιαφερομένους, ἐκτὸς ἴσως ἀπὸ τοὺς ὀλίγους «προοδευτικούς» ἀρνητὲς τῆς συνέχειας στὴ γλῶσσα μας.

Ἡ σύγχρονη ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶναι ἡ ἐξελιγμένη μορφή τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, ὅχι θυγατέρα της, ὅπως λανθασμένα ὑποστηρίζουν ὀρισμένοι πνευματικοὶ ἄνθρωποι, ἀφοῦ ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ δὲν διεσταυρώθη μὲ ἄλλες γλώσσες (διεσταυρώθη, λόγου χάριν, ἡ λατινικὴ). Θέμα ὑπάρχει γιὰ τὴν καταγωγὴ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσας.

Ἡ θεωρία τοῦ «ἰνδο-εὐρωπαϊσμοῦ»

Ἡ Παγκόσμια Γλωσσικὴ Ἐπιστήμη (συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Γλωσσολογικῆς Σχολῆς τῆς Ρωσίας) πρεσβεύει, ὅτι οἱ κυριότερες γλώσσες τῆς Εὐρώπης (καὶ ὄχι μόνον τῆς Εὐρώπης) προέρχονται ἀπὸ μιὰ «μητέρα-γλῶσσα», τὴν ὁποῖαν ὀνομάζουν συμβατικὰ «ἰνδο-εὐρωπαϊκή». Τὰ ἴδια πιστεύει καὶ ἡ ἐπίσημη Ἑλληνικὴ Γλωσσολογία.

Οἱ ὅπαδοι τῆς θεωρίας τοῦ «ἰνδο-εὐρωπαϊσμοῦ» ἀρχικὰ ἐπίστευαν, ὅτι ὁ λαὸς τῶν «Ἰνδο-Εὐρωπαίων» εἶχε κοιτίδα τὴν Ἰνδία (ἐξ οὗ τὸ πρῶτο συνθετικὸ τοῦ ὅρου), ἀπ' ὅπου μετανάστευσε πρὸς δυσμὰς, γιὰ νὰ φτάσῃ κάποτε στὴν Εὐρώπη. Ἄλλοι «ἰνδο-εὐρωπαῖστες» ἀργότερα «ἀνεκάλυψαν», ὅτι ὁ λαὸς ἐκεῖνος πατρίδα εἶχε τὶς πεδιάδες τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης (κυρίως τῆς Γερμανίας) ἢ τὶς στέππες τῆς Νοτίου Ρωσίας. Ὁ ἄγγλος καθηγητὴς **Colin Renfrew** στὸ πρόσφατο βιβλίον του (1987) *Archaeology and Language* ὑποστηρίζει, ὅτι οἱ «Ἰνδο-Εὐρωπαῖοι» κοιτίδα εἶχαν τὴν Μικρὰ Ἀσία, ἐκεῖθεν ἐπέρασαν στὴν Ἑλλάδα, γιὰ νὰ ξεχυθοῦν ἀρ-

γότερα στὴν ὑπόλοιπη Εὐρώπη.

Διαφωνίες ἀνάμεσα στοὺς «ἰνδο-εὐρωπαϊστὲς» ὑπάρχουν καὶ ὡς πρὸς τὴν ἱστορική ἐποχή, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔζησαν οἱ «Ἰνδο-Εὐρωπαῖοι». Ἐλέγχονται ὅμως καὶ οἱ ὅροι «Ἰνδο-Εὐρωπαϊοί» καὶ «ἰνδο-εὐρωπαϊκή» γλῶσσα. Ὁ γερμανὸς ἐπιστήμων **Κλάπρωτ** (υἱὸς) ὀνόμασε τὸν μὲν λαὸ «Ἰνδο-Γερμανοί», τὴν δὲ γλῶσσα «ἰνδο-γερμανική»· οἱ ὅροι αὐτοὶ ἀπερρίφθησαν ὡς «ἐθνικιστικοί». Ὁ Ντίφενμπαχ ἔδωσε στὴ γλῶσσα τὸ ὄνομα «ἰαπετική» (ὁ Γεώργιος Χατζιδάκις ἀπεδέχθη τὸν ὅρο), ἡ ὀνομασία ὅμως αὐτὴ δὲν ἔντεξε στὸν χρόνο. Τελικὰ ἔγιναν ἀποδεκτοὶ οἱ ὅροι «Ἰνδο-Εὐρωπαϊοί» καὶ «ἰνδο-εὐρωπαϊκή» γλῶσσα, τοὺς ὁποίους εἶχε προτείνει τὸ 1813 ὁ **Θωμᾶς Γιάγκ**.

Ὁ ἐρευνητὴς **Μίλοζτσικ** τὸ 1948 ἀμφισβήτησε γενικότερα τὴν ἰδέα τοῦ «ἰνδο-εὐρωπαϊσμοῦ»: «Ἐπάρχει ἄραγε φυλὴ καὶ πολιτισμὸς Ἰνδο-Εὐρωπαίων; ἔγραψε. Δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε, ὅτι ἀρχικὰ οἱ Ἰνδο-Εὐρωπαῖοι ἐγεννήθηκαν ἀπὸ μιὰν ὑποθετικὴ σύλληψη γλωσσολόγων, ἐνῶ τὰ συμπεράσματα τῆς ἀρχαιολογίας ἀποδεικνύουν, ὅτι (ὁ ἰσχυρισμὸς περὶ ὑπάρξεως Ἰνδο-Εὐρωπαίων) εἶναι ἓνα ἀνισόχρονο κρᾶμα διαφορετικῆς συνθέσεως, κάποτε μάλιστα ἑτερογενές». Ἐξάλλου, ὁ ἄγγλος καθηγητὴς **Childe Gordon** χαρακτηρίζει τὸν ὅρο «Ἰνδο-Εὐρωπαῖος» ὡς ἀδέξιο καὶ «ἀντεπιστημονικόν»².

Πολὺ ἐνδιαφέρουσες ἀπόψεις ἐκφράζει σχετικὰ μὲ τὴν ἰνδο-εὐρωπαϊκὴ γλῶσσα ὁ **Colin Renfrew** στὸ προαναφερθὲν βιβλίον του, κεφάλαια τοῦ ὁποίου ἔχει δημοσιεύσει τὸ περιοδικὸ «ΔΑΥΛΟΣ» σὲ μετάφραση τῆς Νίτσας Ἀργυροπούλου: «Οἱ ἰνδο-εὐρωπαϊκὲς γλῶσσες τῆς Εὐρώπης ἀνιχνεύονται μέχρι τοὺς πρώτους γεωργοὺς τῆς Ἑλλάδος, οἱ ὁποῖοι ὠμίλουν ἓνα πρῶτον τύπον ἰνδο-εὐρωπαϊκῆς γλῶσσας»³. Ὁ ἄγγλος καθηγητὴς γράφει ἀκόμη: «Μιὰ κάπως ὁμοιόμορφη ἰνδο-εὐρωπαϊκὴ γλῶσσα ὠμιλεῖτο ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μέχρι τὴν Σκανδιναυία μὲ ποικιλίαι διαλέκτων μόνον»⁴.

Ἀπὸ μέρους μας ὁ «ἰνδο-εὐρωπαϊσμὸς» ἀπορρίπτεται ὡς ὅρος, ἐπειδὴ εἶναι αὐθαίρετος (ἡ σύνδεση τῆς Ἰνδίας καὶ τῆς Εὐρώπης δὲν στηρίζεται σὲ κανένα στοιχεῖο), ἀλλὰ καὶ ὡς ἰδέα, διότι ἀπὸ τὴν ἱστορία ἢ τὴν ἀρχαιολογία δὲν ἀποδεικνύεται ἡ ὑπαρξὴ λαοῦ Ἰνδο-Εὐρωπαίων (δὲν ἔχουν βρεθῇ κατὰλοιπα κάποιου πολιτισμοῦ αὐτοῦ).

Μήπως ἡ «πρωτο-ἰνδο-εὐρωπαϊκὴ» γλῶσσα τοῦ **Renfrew** ταυτίζεται μὲ τὴν «πρωτο-ἐλληνική»;

Ἡ ἐξέλιξη τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσας

Οἱ ἀρχαῖες γλῶσσες ἐξελίχθηκαν μὲ διαφορετικὸν τρόπο καθεμιά.

Ἡ ἀρχαία σλαβικὴ γλῶσσα διεκλαδώθη σὲ τρεῖς ὑποομάδες γλωσσῶν: α) τὴν ἀνατολικὴ ὑποομάδα, ποὺ περιλαμβάνει τὶς γλῶσσες ρωσικὴ, οὐκρανικὴ καὶ λευκορωσικὴ· β) τὴν δυτικὴ ὑποομάδα, ποὺ περιλαμβάνει τὴν πολωνικὴ, τὴν τσεχικὴ καὶ τὴν σλοβακικὴ γλῶσσα· γ) τὴν νότια ὑποομάδα—σερβοκροατικὴ, σλοβενικὴ, βουλγαρικὴ κ.ἄ. γλῶσσες.

Ἡ λατινικὴ διεσταυρώθη μὲ ἄλλες γλῶσσες, καὶ ἀπὸ τοὺς «γάμους» αὐτοὺς ἐγεννήθηκαν οἱ «ἀδελφὲς γλῶσσες»: ἰταλικὴ, ἰσπανικὴ, πορτογαλικὴ, γαλλικὴ, ρουμανικὴ κ.ἄ.

Ἡ ἀρχαία ἐλληνικὴ οὔτε διεκλαδώθη οὔτε διεσταυρώθη μὲ ἄλλες γλῶσσες, ἀκολούθησε ἓνα μονόδρομον ἐξελίξεως· ἐδέχετο ἐπιδράσεις, ἔμενε ὅμως «πιστὴ στὸν ἑαυτό της»· ἀνανεωνόταν συνεχῶς, γιὰ νὰ φτάσῃ στὴν σύγχρονη μορφή της. Διασταύρωση θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ μὲ τὴν λατινικὴ γλῶσσα, αὐτὴ ὅμως δὲν ἔλαβε χώραν, ἀντιθέτως, ἡ ἐπίσημη γλῶσσα τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους ἀπὸ λατινικὴ ἔγινε ἐλληνικὴ. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ δείχνει τὴν δύναμη τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας. Μεγάλον κίνδυνον διέτρεξε ἡ γλῶσσα μας στοὺς τέσσερις αἰῶνες τῆς τουρκοκρατίας. Ὁ Σκαρλᾶτος Βυζάντιος κάνει μιὰν ἐκτίμηση τῶν ἐπιδράσεων τῆς τουρκικῆς γλώσσας πάνω στὴν ἐλληνικὴ: «Διὰ τὴν ἄμεσον μετὰ τοῦ ἔθνους τούτου (ἐννοεῖ τὸ τουρκικὸν ἔθνος) ἐπιμιζίαν μας, διὰ τὴν πληθὺν τῶν ὁμογενῶν μας, ὅσοι τελοῦσιν ὑπὸ τὸ Ὅθωμανικὸν σκῆπτρον καὶ ὁμιλοῦν ἄμικτον, οἱ πλεῖστοι δὲ ἀναμιγμένην τὴν Τουρκικὴν μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς, πρέπει οἱ γράφοντες ἢ καὶ οἱ μεταφράζοντες νὰ ἔχουν ὑπόψιν ὅχι μόνον τὰς 800-850 χιλιάδας τῆς αὐτονομουμένης Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο-τρία ἑκατομμύρια τῶν Ἑλλήνων τῶν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν... Πλῆθος παροιμιῶν μας, πλῆθος φράσεων τῆς γλώσσας μας δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ Τουρκισμοί». (Πρόλογος στὸ «Ἑλληνο-Γαλλικὸν Λεξικόν» του, 1846).

[Συνεχίζεται]

1. Ἀντωνίου Β. Καψῆ: «Ἀναθεώρησις τῆς ὑποθέσεως περὶ Ἰνδο-Εὐρωπαϊκῶν», «ΘΡΑΚΟΛΟΓΙΑ» Β, τόμος 1982, σελ. 31.

2. Στὸ ἴδιον, σελ. 20.

3. «ΔΑΥΛΟΣ», σελ. 4777.

4. Στὸ ἴδιον, σελ. 4780.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ Μοναξιά σὲ διάλογο

Συνδρομητῆς τῆς νύκτας κι αὐτὸς
μεταθέτει τὰ σμήνη τῶν πουλιῶν
στὸ μὴ ἀναρριχώμενο πεπρωμένο,
στὸ ποντοπόρο ἄγαλμα τῆς μονόεδρος μοναξιάς.
Κι ἀναφωνεῖ:
Καλῶς ἦλθες λᾶα!
Στρογγυλὴ λύπη τῶν ἀγαλμάτων
καὶ κατάφραση τοῦ κοπετοῦ τῆς μνηστῆς μου,
τῆς μνήμης.

ΟΥΡΑΝΑ ΔΙΟΜΑΤΑΡΗ

Τὰ μεταφυσικά τῆς ζωῆς

Χτὲς συνάντησα τὴν Τελέσιλλα. Εἶχα χρόνια νὰ τὴ δῶ. Ἀπὸ παιδιὰ ἤμασταν στενὲς φίλες. Συμμαθήτριες στὸ Δημοτικό, συμμαθήτριες στὸ Γυμνάσιο, συμφοιτήτριες στὸ Πανεπιστήμιο. Ἐκεῖ ὅμως μᾶς χώρισαν οἱ ἐπιστημονικὲς μας ἐπιλογές. Ἡ Τελέσιλλα διάλεξε τὴ Φιλολογία κι ἐγὼ τὰ Νομικά. Τελειώσαμε. Ἐκείνη διορίστηκε καθηγήτρια κάπου στὴν ἐπαρχία. Ὅσο γιὰ μένα, ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς δισταγμοὺς, ἀκολούθησα τὴ δημοσιουπάλληλική καριέρα. Στὴν ἀρχὴ ἀλληλογραφοῦσαμε. Ἀργότερα περιοριστήκαμε στίς Χριστουγεννιάτικες κάρτες καὶ τελικὰ στὴ σιωπὴ.

Εὐθὺς πού τὴν ξαναεἶδα, θυμήθηκα πάλι, ὅπως καὶ τότε, τὴν Ἀργεῖτισσα Τελέσιλλα, τὴν ἀρχαία ἐκείνη πνευματικὴ καὶ ρωμαλέα γυναῖκα πού, καθὼς ἱστορεῖται, κάποτε πέταξε τὰ βιβλία, φόρεσε περικεφαλαία καὶ μαζί μὲ ἄλλες Ἀργεῖτισσες ἀπώθησε τοὺς Λακεδαιμόνιους ἐπιδρομεῖς. Περισσότερο ὁμως θυμήθηκα τὸ πλατωνικὸ τῆς αἵσθημα μ' ἕναν ἠλεκτρονικὸ ἐπιστήμονα, γιὰ τὸν ὁποῖο κάποτε μοῦ εἶχε γράψει, καὶ τὴ ρώτησα:

— Τί ἐγίνε δὴ ἡ ἱστορία σου ἐκείνη;

— Ἄ, τίποτε! Ἦταν κάτι τὸ ὁλότελα περαστικὸ χωρὶς καμμιά προοπτικὴ διάρκειας.

— Καὶ πέρασε;

— Ἔτσι τουλάχιστον θέλω νὰ πιστεῦω.

— Ἄν θυμᾶμαι καλά, ἦταν παντρεμένος ὁ φίλος!

— Ναί, μὲ μιὰ ὥραία κοπέλλα, προικισμένη μάλιστα μὲ πολὺ καλὴ φωνὴ γιὰ παλκοσένικο καὶ... μὲ πολὺ λεπτὴ μάσκα ἠθοποιίας γιὰ τὴ ζωὴ. Ὡστόσο δὲ φαινόταν τόσο ταιριασμένο ζευγάρι, γι' αὐτὸ καὶ νωρὶς ἔδειχνε σβησμένο...

— Ἦταν τουλάχιστον ὥρατος;

— Δὲν θὰ τὸν ἔλεγα ὥραιο. Ἀπλῶς καλοβαλμένο. Ὅτι σὲ τραβοῦσε αἰσθησιακὰ ἦταν τὰ ἡδονικά του χεῖλη, πού θὰ μπορούσες νὰ τὰ φιλᾷς ὥρες!

— Ἀπορῶ πῶς τὴν ἔπαθες ἐσὺ ἢ πολὺ ἐκλεκτικὴ καὶ ἡ ἀδιάφορη γιὰ νέους ἔρωτες ὕστερα ἀπὸ τὸ χαμὸ τοῦ μεγάλου καὶ πολὺχρονου νεανικοῦ σου ἔρωτα!

— Καὶ τοῦ μοναδικοῦ, δὲ λές! Ἀναρωτιέμαι κι ἐγὼ, ὅχι τόσο γιατί ξανὰ ἐρωτεύτηκα, ὅσο γιατί τραβήχτηκα ἀπὸ ἄνθρωπο ὁλότελα διαφορετικὸ ἐκείνου, καί... παντρεμένο! Τὸ φαντάστηκες; Ἔτσι ἔρχομαι νὰ πιστέψω, πῶς ὅ,τι ἐγίνε ἦταν ἔξω ἀπὸ τὴ θέλησή μου. Ὅτι κάποια μοῖρα τὸ ἐφιλοτέχνησε!

— Ὅλα κάποια μοῖρα τὰ φιλοτεχνεῖ, Τελέσιλλα!

— Ναί, ἀλλὰ στὴν περίπτωσή μου δόθηκε μ' ἕνα τρόπο περίεργο· μεταφυσικό, μπορῶ νὰ πῶ! Κάτι, πού ἄλλοτε δὲν θὰ τὸ δεχόμουν καὶ πού μ' ἔκανε νὰ ἀναθεωρήσω τὶς δοξασίες μου.

— Μεταφυσικό! Τί θέλεις νὰ πεῖς, Τελέσιλλα;

— Δὲν εἶναι γιὰ νὰ πεῖς τίποτε· εἶναι γιὰ ν' ἀραδιάσεις τὰ περιστατικά, κι αὐτὰ νὰ σοῦ μιλήσουν.

— Ἀράδιασέ τα λοιπόν!

— Τὸ καλοκαίρι ἐκεῖνο, ἂν θυμᾶσαι, ἤμασταν σύνοικοι στὸ σπίτι τῆς ἐξοχῆς. Συναντιώμασταν σχεδὸν κάθε ἀπόγεμα μὲ τὴ δύση τοῦ ἡλίου σὲ μιὰ γωνιὰ «τῆς αὐλῆς τῶν ρόδων». Ἔτσι τὴ λέγαμε, γιατί ἕνας μικρὸς ἀλλὰ πανέμορφος ροδῶνας, μὲ μιὰ περήφανη ἀροκάρια στὸ κέντρο, κοσμοῦσε τὸ σύνολο. Ἀνταλλάσσαμε σκέψεις σὲ θέματα φιλοσοφικά, κοινωνιολογικά. Τοὺς ἐντυπωσίαζαν οἱ γνώσεις μου, κυρίως τὸ σύζυγο. Ἐδειχνε θαυμασμὸ μαζί καὶ κάποια συγκίνηση, θὰ ἔλεγα.

Καί συχνά μοῦ ψιθύριζε: «Βρῆκα τὸ ἰδανικό μου! Βρῆκα τὸ ἰδανικό μου!»! Θυμᾶμαι ἀκόμα, ὅτι κάποτε στεκόταν στὴ γωνιά γειτονικοῦ σπιτιοῦ καὶ μὲ παρακολουθοῦσε, σὰ νεαρὸς ἐρωτευμένος, καθὼς ἀνηφόριζα πηγαίνοντας γιὰ τὸ σπίτι φίλης κυρίας. Καὶ νὰ 'ταν μονάχα αὐτά; Σωρὸς πέφτανε τὰ ρόδα στὸ δωμάτιό μου. Κι ὅλα τοῦτα, καταλαβαίνεις, ὄχι γιὰ τὰ νιάτα μου, ἀφοῦ ἤμουννα μεγαλύτερή του, ἀλλὰ γιὰ τὴ μάθησή μου. Λὲς καὶ σὲ μένα εὑρίσκε ἐκείνο πού εἶχε στερηθεῖ: τὴν παιδεία! "Επειτα, πρέπει νὰ σοῦ ἐξηγήσω, ὅτι τὸ ἀξιοπρόσεχτο στὸν ἄνθρωπο αὐτὸν ἦταν τοῦτο: ταυτόχρονα πεζὸς καὶ ρομαντικός, σκληρὸς καὶ τρυφερός. Καὶ ὅπως οἵποτε γεννημένος μὲ στόφφα καλλιτέχνη καὶ ἐπιστήμονα ἐρευνητῆ. Παράπλευρα τοῦ τεχνολόγου βλάσταιναν πολλές καλλιτεχνικὲς ἐπιδόσεις, ζωγραφικὴ, μουσικὴ, καὶ περισσότερες, θὰ 'λεγα, πνευματικὲς ἐφέσεις. Εἶναι περίεργο τὸ πὼς δὲν ἔγραφε.

- Δὲν φρόντισε νὰ ψαχουλέψει τὸ υπόβαθρό του, Τελέσιλλα.

- "Οχι τόσο αὐτό. Περισσότερο τὰ οἰκογενειακὰ βάρη δὲν τὸν ἀφήκαν νὰ πάρει τίς ἀνώτερες σπουδὲς πού ἤθελε καὶ πού τοῦ χρειαζόταν, γιὰ νὰ φτάσει ἐκεῖ πού θὰ μπορούσε νὰ φτάσει. Συχνά τὸ 'λεγε μὲ πόνο: «'Αλλιῶς τὴν εἶχα σχεδιάσει τὴ ζωὴ, καὶ τὴ βρῆκα τελείως ἀνάποδα». Εἶναι τὰ ἴδια τὰ δικά του λόγια. Πίστεψέ με, τὸν ἐνιωθα. Πολὺ τὸν ἐνιωθα. Γιὰ τοῦτο καὶ τοῦ συγχωροῦσα τὰ νευρωτικά του, ἀκόμα κι ὅταν στρέφονταν ἐναντίον μου.

— Πολὺ ἐνδιαφέροντα ὅλα τοῦτα, Τελέσιλλα, ἀνυπομονῶ ὅμως ν' ἀκούσω ἐκεῖνα τὰ μεταφυσικά!

— Θὰ τ' ἀκούσης! Θὰ τ' ἀκούσης! Πρῶτα ὅμως ἔπρεπε νὰ σοῦ δώσω τὸν ἄνθρωπο. Τὸ κάτι ἄλλο λοιπόν, πού συζητούσαμε ἀνάμεσα στὰ τόσα θέμα-

τα, ἦταν καὶ τὰ μεταφυσικά. Πίστευε στὴν μετεμψύχωση, ὅπως πιστεύω κι ἐγώ. "Ετσι φτάσαμε νὰ δεχτοῦμε, ὅτι ἡ ψυχικὴ μας προσέγγιση δὲν μπορούσε νὰ εἶναι ἄσχετη μὲ μιὰ προγενέστερη ζωὴ.

(Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ Τελέσιλλα σωπαίνει κι ἀπομακρύνεται μὲ τὴ σκέψη. Γιὰ νὰ τὴν ἐπαναφέρω τὴ ρωτῶ):

— Θ' ἀκούσω ἐπιτέλους τὰ μεταφυσικά;

— Εἶπαμε θὰ τ' ἀκούσης! Γιατὶ αὐτὰ ἴσα-ἴσα εἶναι, πού μὲ βεβαιώνουν γιὰ τὸ κάτι παράξενο ἀνάμεσα σ' ἐμᾶς τοὺς δύο, πού προοιῶνιζε ἴσως ἐκεῖνα πού ἀκολούθησαν σ' ἐμένα. "Ενα ἀπογεματάκι, καθὼς καθόμουνα στὴν αὐλὴ ἀντικρυστὰ μὲ τὸ ζευγάρι, ἐνιωσα νὰ μὲ χτυπᾶνε ἀπὸ τὴ μεριά τοῦ συζύγου κάτι, θαρρεῖς, μαγνητικά κύματα. Θορυβημένη, ἀφῆκα τὸ ζευγάρι γιὰ ἓνα μοναχικὸ περίπατο. Βαδίζοντας ὅμως, συνέβηκε ἄλλο ἐξ ἴσου περίεργο. "Ακουσα νὰ μὲ καλοῦν: «Τελέσιλλα! Τελέσιλλα!» Γύρναγα δῶθε-κεῖθε νὰ δῶ ποιὸς γνωστὸς μὲ φωνάζει καὶ δὲν ἔβλεπα κανέναν!

— 'Αληθινὰ περίεργα πράγματα ἀκούω, Τελέσιλλα.

— Καὶ πὼς τὰ ἐρμηνεύεις, χρυσή μου;

— Συγκρούστηκαν, θὰ 'λεγα, δύο «ἐκλεκτικὲς συγγένειες» — ὅπως θὰ τίς ὀνομάτιζε ὁ Γκαίτε — καὶ προκάλεσαν τὰ μαγνητικά κύματα.

— Μπορεῖ! "Ακουσε ὅμως καὶ τὴ συνέχεια. "Όταν κάποια στιγμή ἀπομακρύνθηκα, ἀκούω πάλι νὰ μὲ καλοῦν μὲ τ' ὄνομά μου. Γυρνᾶω, ρωτᾶω τὴ συντροφιά ἂν μὲ φώναζε κανεὶς, καὶ φαντάζεσαι τὴν ἐκπληξή μου, ὅταν ἡ ἀπάντηση ἦταν «ὄχι»!

(Στὸ σημεῖο αὐτὸ καὶ πάλι ἡ Τελέσιλλα σωπαίνει κι ἀπομακρύνεται μὲ τὴ σκέψη).

— Μήπως ἐδῶ τελειώνει ἡ πλατω-

νική σου ιστορία με όλα της τὰ μεταφυσικά; τῆς φωνάζω.

— Μακάρι νὰ τελείωνε!

— “Ὡστε ὑπάρχει καὶ συνέχεια;

— Ἡ συνέχεια εἶναι, ὅτι ἐγὼ ἢ προσεκτική, ὅπως λές, καὶ ἡ δύσκολη, βρέθηκα ἐρωτευμένη, χωρίς νὰ τὸ καταλάβω, μ’ αὐτὸν τὸν παντρεμένο, καὶ τόσο πολὺ, ποὺ ἔφτασα γιὰ στιγμὲς νὰ σκέπτομαι καὶ τὴν αὐτοκτονία!

— Τὸ ξέρε;

— Φυσικὰ τὸ κατάλαβε. “Ἐπειτα κά-τι τοῦ εἶπα κι ἐγὼ σὲ κάποιες στιγμὲς ἀδυναμίας.

— Καὶ ἡ συμπεριφορά του;

— Στὴν ἀρχὴ ὄχι μονάχα ἔδειξε νὰ ἀνταποκρίνεται, ἀλλὰ καὶ μοῦ ὁμολόγησε ὅτι πρῶτος αὐτὸς «ἄρχισε νὰ με συμπαθεῖ». Εἶναι τὰ δικά του λόγια. Ἦταν δὲ τόσο ἐκδηλὴ ἡ συμπάθειά του, ποὺ προκάλεσε τὴ ζήλεια τῆς γυναίκας του, ὥστε νὰ φτάσει κάποτε νὰ μοῦ πεῖ με ἀυστηρότητα: «Πρόσεξε, Τελεσίλλα! Πρόσεξε!»

— Καὶ σὺ τί ἔκανες;

— Τίποτε! Ἦμουν ἀπλῶς περισσότερο προσεκτική.

— Κι ὅταν πέρασαν οἱ διακοπές;

— Φυσικὰ μαζευτήκαμε στὰ σπίτια μας στὴν Ἀθήνα. Κάπου-κάπου ἐπικοινωνοῦσαμε τηλεφωνικὰ καὶ ἀνταλλάσσαμε αἰσθήματα. Ἦρθε ὅμως καὶ τὸ ἄλλο καλοκαίρι, ὅποτε ἀντίκρισα ἕναν ὁλότελα διαφορετικὸ ἄνθρωπο. Ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ ἄλλαζε. “Ἐβλεπες τὴν ψυχολογία τοῦ παντρεμένου, τοῦ ἀφοσιωμένου στὴ γυναῖκα του. “Ὅταν τὸν παράσυραν τὰ αἰσθήματά του, ἦταν ἄλλος ἄνθρωπος. Εὐθὺς ποὺ τὸν ἀνακαλοῦσαν στὴ συζυγικὴ πίστη, μοῦ φερόταν σκληρά, θέλοντας νὰ ἀπαλείψει, θαρρεῖς, τὸ ἀμάρτημα ποὺ εἶχε διαπράξει. Μοῦ ἐναντιωνό-

ταν, ὅταν στὸ κάθε τι ποὺ ἔλεγα με ταπείνωνε, σὰ νὰ ἤμουν αὐτὸ πολὺ ἀσήμαντο. Τί ἐμεσολάβησε;

— Νὰ μὴν ἀμφιβάλλεις! Ἡ σύζυγος καὶ μόνο! Αὐτὴ ἐνοχλήθηκε καὶ ἐργάστηκε με τοὺς ἐπιτήδειους τρόπους ποὺ ξέρουν οἱ σύζυγοι νὰ ὑποβάλλουν στὸ σύζυγο ὅλα ἐκεῖνα ποὺ θὰ τὸν ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὴν συμπάθειά του πρὸς τὸ ἀντικείμενο τῆς ζήλει-ας τους.

— Καθὼς δὲ ἤμουν καὶ μεγαλύτε-ρή του, καταλαβαίνεις τί θὰ εἶχε νὰ πεῖ!

— Πολλὰ καὶ ἀπίθανα! Τὸ διάβολο γεννοῦν!

— Τὰ περισσότερα ἄλλωστε τοῦ ξέφευγαν καὶ μοῦ τὰ ἔλεγε ὁ ἴδιος: «ματιάστρα», «γρουσουζα». Τελευταῖα με εἶπε καὶ «ἄλεπού»! Τὸ φαντάστηκες;

— Χά! Χά! Χά! Μόνον «ἄλεπού» νὰ σὲ πεῖ δὲν περίμενα. Καλὰ αὐτὸς ὁ ἔξυπνος με τόση παιδεία, ὅπως λές, καὶ ποὺ τόσο σὲ συναναστράφηκε, δὲν μπόρεσε νὰ ἐπισημάνει τὴν εὐθύτητα τοῦ χαρακτήρα σου; Θὰ μοῦ πεῖς, ὅταν πέσει ἡ σύζυγος στ’ αὐτιά, ὅλα πᾶνε περίπατο, χωρίς νὰ ἀποκλείεται βέβαια νὰ ἦταν καὶ ζήλεια δική του, ξέροντας τὸν εὐρὺ κύκλο τῶν φίλων σου. Ὡστό-σο ἐσὺ πῶς τὸ ἀντιμετώπισες;

— Θύμωνα γιὰ κάμποσες μέρες, με-τὰ κυριαρχοῦσε τὸ αἰσθημα καὶ τὰ ξεχνούσα. Εἶχε βέβαια κι αὐτὸς τὰ ἐνδιάμεσα καλωσυνάτα του, ποὺ συντηροῦσαν, ἴσως καὶ συντηροῦν ἀκόμα, τὰ πλατωνικά μου αἰσθήματα.

— Προσπάθησε, καλὴ μου, νὰ κλείσεις τὴν ἱστορία σου, καὶ πάψε νὰ πιστεύεις τὴν μεταφυσικὴ τῆς ὑποβολή.

— Μήπως κάνω καὶ τίποτε ἄλλο;

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

CYRUS H. GORDON, *“Ομηρος καὶ Βίβλος*
(Χρηματοδότης ἡ Γενικὴ Γραμματεία Ἑρευνας τῆς Ἑλλάδος)

Μπορεῖ ἡ ἀρχαία Ἑλλάς νὰ ὑπῆρξε χώρα τῶν θαυμασίων (ιδεῶν, ἡρώων, ἔργων), ἡ νεώτερη ὅμως τὴν ὑπερέβαλε· κατέστη χώρα τῶν θαυμάτων! Χάριτες ὀφείλονται γιὰ τὸ ἐπίτευγμα αὐτὸ καὶ στοὺς συγγραφεῖς βιβλίων τοῦ τύπου «*Ομηρος καὶ Βίβλος*» τοῦ Κύρου Γκόρντον (ὅς μὲ συγχωρήσῃ ὁ συγγραφεὺς γιὰ τὸν ἐξελληνισμό τοῦ ὀνόματός του· ἄλλωστε κι αὐτὸς προσπάθησε νὰ ἐξιουδαίσῃ... τὸν Ὅμηρο), ἀλλὰ καὶ στοὺς μεταφραστές τοῦ βιβλίου Δανιὴλ Ι. Ἰακώβ καὶ Θεοδώρα Πολύχρου. Πιότερες ὅμως χάριτες ὀφείλονται στὴν Γενικὴ Γραμματεία μας Ἑρευνας καὶ Τεχνολογίας, πού χρηματοδότησε τὴν ὅλη προσπάθεια· μιὰ προσπάθεια μὲ πιθανῶς θαυμαστὰ ἀποτελέσματα: Ὁ Ἕλλην ἀναγνώστης καὶ κατὰ τὸ χρόνο τῆς ἀνάγνωσσης τοῦ ἐν λόγῳ βιβλίου νὰ κυριαρχῇ ἀπ' τὴν αἴσθηση ὅτι ἡ Ἑλλάς μετεκόμισεν εἰς τὴν ἔρημον ἢ ὅτι ἡ ἔρημος κατέλαβε τὸν πάλαι ποτὲ ἐλληνικὸν χώρον...

Ὅμως, γιὰ νὰ σοβαρευτοῦμε, τί εἶδους «ἔρευνα» μπορεῖ ν' ἀποτελῇ μιὰ ὅποια μετάφραση καὶ μάλιστα ἑνὸς πεπαλαιωμένου φιλολογικο-προπαγανδιστικοῦ ἔργου, τοῦ ὁποίου τόσο ἡ κεντρικὴ ἰδέα ὅσο καὶ οἱ ἐπιμέρους ἀναλύσεις χαρακτηρίζονται *«αὐθαίρετες»* κι ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς μεταφραστές του ἀκόμη (σελις 10); Πέραν αὐτῶν τὸ ἔργο ἀνήκει στὴ δεκαετία τοῦ 1950! Γι' αὐτὲς τὶς «ἔρευνες» φορολογεῖται ὁ δύσμοιρος ἐλληνικὸς λαός, δηλαδὴ γιὰ ἐρευνημένα καὶ ἀπορριμμένα πράγματα πρὸ 35 ἐτῶν. Γιὰ μᾶς τουλάχιστον, ἀπ' ὅ,τι γνωρίζουμε, ἡ δημοσιευμένη ἔρευνα ἀποσκοπεῖ πρὸς κάτι ἀνεξερευνήτο, ἀνείπωτο κι ἀνερμήνευτο, ἐξάπαντος πάντως *ἀδημοσίευτο*.

Τὸ παραμιλητὸ καὶ ἡ μοναξιά τοῦ νοῦ

Ἀόριστα στὴν ἀρχή, πιὸ καθαρά μετὰ, ἀκούστηκε: «ἡ Μεγάλῃ Μονάδᾳ ἔχει καταστραφεῖ». Καὶ μολονότι ἐμεῖς, οἱ ἐλαχιστότατοι, εἴχαμε μείνει καὶ μοχθήσει σ' αὐτὴν, κανεῖς μας δὲν εἶχε μάθει τί ἦταν αὐτὸ πού ὀνομαζόταν «ἡ Μεγάλῃ Μονάδα»· μόνο (κι αὐτὸ ἀργά) εἴχαμε καταλάβει, πὼς εἶχε μεγάλη σχέση μὲ τὶς τύχες μας.

Πέρ' ἀπ' τὰ σπίτια μας, σὲ μιὰν ἀπόσταση πού δὲ διανύθηκε ποτέ, σ' ἓνα σημεῖο πού ποτὲ κανεῖς δὲν ἔφτασε (γιατὶ βέβαια δὲν ὑπολογίζαμε τὶς ὁμορφες ἱστορίες τῆς πανάρχαιας μυθολογίας μας γι' ἀλήθειες) ὑψώνεται ὁ ὄγκος τῶν κτηρίων τῆς, θολός, αὐστηρός, ἀπειλητικὸς σχεδόν. Κι ὥστόσο αὐτὴ ἡ ἀπειλὴ μᾶς κρατοῦσε. Ὁ καιρὸς περνοῦσ' ὅμως βαρὺς τώρα — καὶ τίποτα, κανένα μῆνυμα, κανένα σινιάλο πού νὰ φωτίζει τὶς νύχτες μας, καμμιὰ πνοὴ ἀνέμου πού νὰ δροσίξῃ τὸ καμίνι τῆς ξαγρῦπνιας μας δὲν ἔρχόταν, ὅπως ἄλλοτε, ἀπ' αὐτὴν... Σιγὰ-σιγὰ, μὲ τὴν ἀπελπισία κείνη τὴν ὀλοκληρωτικὴ, τὴν ἀπόγνωση τὴν ἀνέκκλητη, μὲ τὸν συμπαγῆ ζόφο — κεῖνο, τὸ πέρ' ἀπ' τὴν ἀπώλεια καὶ τὸν πόνο, πού περνιέτ' ἀπ' τοὺς πολλοὺς γιὰ θάρρος, κάποιοι ἀρχίσαμε νὰ πλησιάζουμε τὴ Μεγάλῃ Μονάδᾳ. Γύρω-γύρω ἀγκαθωτὰ συρματοπλέγματα — ὁ ἥλιος φώτιζ' ἀνελέητα. Ἡ μεγάλη (ἀπὸ διορίτη) πύλη, παράξενο: μισάνοιχτη. Μπήκαμε... Κτήρια πού δείχνουν ἀπὸ και-

Οί μεταφραστές λοιπόν, ήθελημένα ή άθέλητα, δέν ξέρω, όμολογοϋν στόν πρόλόγο τους, ότι α) τó έν λόγω έργο μπορεί νά μήν στέκη έπιστημονικά, β) ύπηρετεί όμως έξουσιαστικές σκοπιμότητες και συγκεκριμένα «καταργεί τόν επικίνδυνο μύθο γιά τήν καθάρτητα τών επίμερους έθνικών πολιτισμών και ύπογραμμίζει τήν άλληλεγγύη και τήν άλληλεπίδραση τών λαών μιάς συγκεκριμένης περιοχής, ή όποία αποτέλεσε τό λίκνο τοϋ σύγχρονου δυτικού πολιτισμοϋ» (ό.π.).

Γεννώνται, όπως καταλαβαίνετε, πληθος έρωτήματα: Έπιτέλους, είναι μύθος ότι οί πολιτισμοί είναι δημιουργίες τών έθνών κι όχι κοσμοπολίτικα συμμαζώματα κι έξουσιαστικά τερατογεννήματα; Καί... γιά ποιόν και γιατί είν' επικίνδυνος «ό μύθος τής καθάρτητας τών επίμερους έθνικών πολιτισμών», πολιτισμών πού 'χουν σφραγίσει τήν ταυτότητα τών έθνών, κι έθνών πού 'χουν ταυτισθεί μέ τόν πολιτισμό τους; Είναι επικίνδυνος γιά τά δημιουργικά έθνη ή γιά τήν Έξουσία-λογοκρατία, πού αιώνες τώρα τά καταπολεμά και μέ τις στρατιές τών γενιτσάρων της καταστρέφει τοϋς έθνικούς — πόλειους θάλεγα — πολιτισμούς τους, προκαλώντας έτσι σύγχυση κι άμηχανία στά έθνη;

Ό συγγραφεϋς τοϋ βιβλίου στις σελίδες 13 και 14 είναι ιδιαίτερα άποκαλυπτικός, όσον άφορά στην τεχνική πού άκολούθησε γιά νά περάσει τήν άνυπόστατη έπιστημονικά θεωρία του, πλην όμως χρήσιμη στην έξουσία: Τό βιβλίο μου, λέγει, τό δημοσίευσα γιά πρώτη φορά υπό μορφήν άρθρου τό 1955, αλλά δημιούργησε άκραίες αντίδράσεις... Γι αυτό κι ό συγγραφεϋς — μερίμνη κάποιας άλλης «Γενικής Γραμματείας» — ίδρυσε «φροντιστήρια», στά όποία φοίτησε ένας μεγάλος αριθμός φοιτητών, πού, άφού έλαβαν τό χρίσμα, διορίστηκαν άπ' τή λογοκρατία, γιά νά προετοιμάσουν τό έδαφος, ώστε ή Γκόνρντόνιος θεωρία νά γίνη άποδεκτή (παλιά μου τέχνη κόσκινου).

Φαίνεται, λοιπόν, ότι «ήγγικεν ή ώρα, ίνα δοξασθῇ...» ό Γκόνρντον και νά περάσει τό έξής μήνυμα: «Προτείνεται ή θεωρία γιά μιá παράλληλη ανάπτυξη τών δύο (:) μεγάλων πολιτισμών, τοϋ αρχαίου Έλληνικοϋ και τοϋ Έβραϊκοϋ, πάνω σέ κοινό προσημρικό και προβιβλικό έδαφος. τόν πολιτισμό τής λεκάνης τής ανατολικής Μεσογείου...» (σελ. 9).

Ό Γκόνρντον δέν όμιλεί γιά τή χρεωκοπημένη θεωρία περί «Ίνδοευρωπαϊών» ούτε γιά

→ ρούς παρατημένα, μά πού δέν φαίνονται παλιά τά ίδια, μά δείχνουν σά νά μήν έχουν καν χρησιμοποιηθεί. Μά πώς αυτό; Έμεις έχουμε ζήσει εδώ, έχουμ' ύποφέρει... Μερικοί μās είπαν (μά και ποιος μίλαγε μέ τά σωστά του σέ τέτοια σύγχυση...), πώς τά κτήρια αυτά δέν περιείχαν τίποτα μέσα τους, δέν έκλειναν τίποτα, παρά πώς όλα όσα βλέπαμε — τά στρωμένα τραπέζια μέ τά σερβίτσια τακτικά βαλμένα, τίς πετσέτες τριγωνικά διπλωμένες, τά μαχαιροπήρουνα σταυρωτά, κι άκόμη τά κάνιστρα μέ σταφύλια (τσαμπιά μέ μεγάλες ρόγες) — δέν ήταν παρά όσα έμεις όνειρευόμαστε. κ' ή «πραγματικότητα» μιá ένθύμηση-αντίστροφη όψη τοϋ όνειρου, ή προβολή τοϋ όνειρου μας: μιá άνυπαρξία σ' έναγώνια ζήτηση ύπαρξης.

...Τριγυρίζαμε, οί έλαχιστότατοι, σάν ύπνοβάτες ανάμεσα σέ κτίσματα φρεσκοβαμμένα, χωρίς ίχνος παλαιότητας... εδώ τά εργαστήρια, κεί οί φοϋρνοι, παραπέρα οί αΐθουσες άναψυχής τοϋ προσωπικοϋ... όλα έρημα, μόνο φώς, φώς σιωπηλό, μεσημεριοϋ έκτυφλωτικοϋ, γεμάτου ένταση και μυστήριο, χωρίς ίχνος πράσινου κανένα ως πέρα π' άπλώνεται ή ματιά, στά όρια τής Μεγάλης Μονάδας, πού καν δέ μπορούσαμε νά ύπολογίσουμε, παρά φαινότανε ν' άπλώνεται παντοϋ, νά τρώει τά πάντα, νά εξαφανίζεται' όλοένα, κεί πού ό όρίζοντας άπ' τήν άβάσταχτη ζέστη λές και τρεμούλιαζε κάτω άπ' τό δέος τέτοιας άβίωτης άπλωσης, λές κ' έλυωνε στην ένωση του μ' αυτήν, τή Μεγάλη μας Μονάδα, τή δολοφονικά στοργική μητέρα όλων μας, τών έλαχιστότατων, πού δέν μās ψιθύριζε (πόσο παράξενα έκδήλωνε τήν τρυφερότητά της...) τίποτα πιά, κανένα τραγούδι γλυκό, καμμιάν άπειλή έστω, πού δέν

→

τὴ «φοινίκεια καταγωγὴ» τοῦ ἐλληνικώτατου ἀλφαβήτου· δὲν ἀμφισβητεῖ τὴν πανάρχαια παρουσία τῶν Κρητῶν στὴ Μεσόγειο οὔτε τὴν κρητικὴ καταγωγὴ τῶν Φιλισταίων... "Ο-λα αὐτά, τὰ ἐπὶ αἰῶνες κλεμμένα, μᾶς τὰ ἐπιστρέφει ὁ Γκόντον ὑπὸ ἓνα ὄρο: Ν' ἀναγνωρίσουμε καὶ στοὺς Ἑβραίους τὴν ιδιότητα τοῦ συνδημιουργοῦ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ συγκληρονόμου ἑνὸς ἀγνωστοῦ μὲν κληροδότου, πού 'ζησε ὅμως στὴν ἀνατολικὴ Μεσόγειο· κι ὄχι ἀνύπαρκτου σὰν τοὺς Ἰνδοευρωπαίους...

Τὸ πρᾶγμα, ὅπως καταλαβαίνετε, μυρίζει παζάρι. Πολλὰ θὰ πεῖ στοῦ σημείου αὐτοῦ ὁ συγγραφεὺς. Θὰ μιλήσει περὶ τῆς θεωρίας «ἐξ ἀνατολῶν τὸ φῶς»· περὶ τῆς θάλασσας, πού, ἀντὶ νὰ χωρίζη, ἐνώνει τοὺς λαούς· περὶ τῆς ἀνομοιότητος Ἑλλήνων καὶ Ἑβραίων κ.ο.κ. Κι ὅλ' αὐτά, γιὰ νὰ μᾶς ἀποπροσανατολίση ἀπ' τὸ πραγματικὸ πρόβλημα.

Οἱ ἀπόψεις τοῦ Κύρου Γκόντον μπορεῖ νὰ 'ναι προκλητικές, ὅμως ἔχουνε γούστο· ἐγὼ πάντως γέλασα μὲ τὴν καρδιά μου, δὲν τὸ κρύβω· χαλάλι τὸ χιλιόδραχμο! Νὰ φανταστῇ κανεὶς, ὅτι ὁμιλεῖ περὶ Ἑβραϊκῆς τέχνης, περὶ «ἐπικῆς ποιήσεως» καὶ «μετρικῆς» στὴ Βίβλο, περὶ ἐβραϊκῆς ἐπιστήμης, πρᾶγμα πού μοῦ θύμισε τὸ δημῶδες: «Κι ἡ κοσκινού τὸν ἄντρα τῆς μὲ τοὺς πρᾶματευτᾶδες»! Ὅμως ὅλοι γνωρίζουν, ὅτι «ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν Ἑβραίων ἦταν ἀσήμαντη... Στὴ γλυπτικὴ τὸ σκάνδαλο ἦταν ἀκόμα πιὸ φανερό... Ἡ ζωγραφικὴ ἦταν ἀκόμα πιὸ φτωχὴ· δὲν βρέθηκε κανένα ἔργο... θέατρο, ἐπιστῆμες καὶ μαθηματικὰ δὲν ἦταν γνωστά... Στὴν Ἱστορίᾳ δὲν ἔχει μείνει οὔτε ἓνα ὄνομα Ἰσραηλίτη καλλιτέχνη κι οἱ ἀρχαιολόγοι δὲν ἔχουν ἀνακαλύψει οὔτε ἓνα Ἰουδαϊκὸ ἀριστοῦργημα» («Ἡ καθημερινὴ ζωὴ στὴν Παλαιστίνη», τοῦ Γάλλου Ἀκαδημαϊκοῦ Δανιὴλ Ρόπς, ἔκδ. Παπαδήμα, σελ. 349-355)...

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐν λόγῳ βιβλίου εἶναι καὶ γενναῖος χωρὶς ἄλλο· «δεινὸ» θὰ τὸν ἀποκαλοῦσε ὁ Πλάτων! Τὴ Βίβλο τὴ χαρακτηρίζει ἐπικὸ ἔργο ἔμμετρο καὶ τὴ συσχετίζει οὔτε λίγο οὔτε πολὺ μὲ τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσσεια. Τώρα, πού βρῆκε τὸ μέτρο καὶ τὸ ἥρωικὸ στοιχεῖο στὴ Βίβλο εἶναι μιὰ ἄλλη ὑπόθεση. Γιατί οὔτε ποίημα εἶναι κι οὔτε μὲ τὰ ἥρωικὰ κατατρίβεται, ἀπ' ὅ,τι ξέρω.

μᾶς παράστεκε μὲ τὴν αὐστηρότητά της, δὲν μᾶς παρείχε τίποτα πιά, οὔτε τροφὴ ἀπ' τὰ ἀσπαίροντα σπλάγχνα της οὔτε σκοτεινὴ ἐντολὴ - μόνον ἄδεια, δυσοίωνα τὰ κτίσματά της, χωρὶς τίποτα μέσα, χωρὶς μηχανές μὲ τὸν ἐκκωφαντικὸν ἀχότους - νὰ μᾶς ἐμψυχώνη, παρὰ σὰν ψεύτικα ὄλα: οἱ τοῖχοι, τὰ τραπέζια πού στὴν πλάνη μας πιστέψαμε πὼς ἦταν στρωμένα γιὰ νὰ ὑποδεχτοῦν ἐμᾶς, τοὺς ἐλαχιστότατους, μὲ τὰ κάνιστρα γεμάτα σταφύλια (τεράστιες, ζουμερές ρόγες) — ὄλα, ὄλα κενὰ ὑπαρξῆς, ὑπὸ ἀναστολή, σὲ μιὰν ἀναμονὴ ὅλο ἀγωνία καὶ ψεύτικα, ψεύτικα κι αὐτά, καὶ μεῖς κ' ἡ Μεγάλῃ Μονάδα κ' ἡ ἀπορία μας ἡ ἴδια, ὄλα, χάρτινα, ἀντανάκλαση τοῦ μηδενός, φθορισμοὶ τοῦ κενοῦ, ὄλα, δίχως πνοή, αἷμα... ὄλα οὔτε κἂν νεκρά, οὔτε κἂν χάρτινα, οὔτε κἂν νάυλον πιά, μόνο σκιές, σκιές τοῦ τίποτα, καὶ μεῖς, οἱ ἐλαχιστότατοι, πλήθος σκιῶν πού περιφέρονταν σ' ἀνατριχιαστικὸ χορὸ, τελεσίδικα μόνον, καθένας μας, μὲς στοῦ σκοτάδι τοῦ χάους, «δῶ» καὶ «κεῖ» - περιφέρονταν «πάνω» «κάτω», περιφέρονταν «πέρα» «δῶθε», μὲ τὸν ἥλιο νὰ ἐξουθενώνει - «πέρα» «δῶθε» περιφέρονταν στὸν καύσωνα τῆς ἐρημιᾶς, χωρὶς νὰ καταλαβαίνουν οἱ ἀσύνητοι τὴν πλάνη αὐτῆς τοὺς τῆς ἀγωνίας, χωρὶς νὰ ἐννοοῦν τὴ δωρεά, γιὰ μιὰν ἀκόμη φορὰ, τῆς τελεσίδικα παραστάτριάς τους, τῆς Μεγάλῃς Μονάδας· πὼς δηλαδὴ ἀκριβῶς γιὰ τὴν τόση ἔλλειψη ὄλα πλήρη, γιὰ τὴν τόση αὐχμηρότητα ὄλα ἀνθίζουν, πρᾶγμα πού, μαζί μὲ τὴν αὐχμηρότητα, εἶναι συνεχῶς ἡ πλάνη.

Κώστας Πανάγου

Κατόπιν ὧν αὐτῶν ἐπανερχομαι στὰ λόγια τοῦ συγγραφέα: «ἐπικίνδυνος μῦθος γιὰ τὴν καθαρότητα τῶν ἐθνικῶν πολιτισμῶν»· πρόκειται ἄραγε γιὰ μιὰ ἀκόμη δεινὴ ἄποψη τοῦ συγγραφέα καὶ τῶν μεταφραστῶν ἢ περὶ ἐμμέσου ἀπειλῆς;

Σαράντος Πάν

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΣΑΧΙΝΗΣ, *Προσεγγίσεις*

Τὸ ἔργο αὐτὸ βρίσκεται στὰ σύνορα ἀνάμεσα στὴ λογοτεχνία καὶ στὴ φιλολογία, καὶ ἀποτελεῖ μιὰ ἀξιοζήλευτη συγγραφικὴ ἐπίδοση. Εἶναι ὅμως κάτι πολὺ περισσότερο ἀπὸ αὐτό. Εἶναι μιὰ ματιὰ πρὸς τὰ μέσα, ποὺ ἀποσκοπεῖ στὴν ἀρτίωση καὶ τελείωση συγγραφέα καὶ ἀναγνώστη. Ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Σαχίνης βλέπει πολλὴ ὁμορφιά στὴν κριτικὴ αὐτὴ θεώρηση τῆς νεοελληνικῆς καὶ ξένης τέχνης τοῦ λόγου. Ἀλλά, ὅπως λένε οἱ Ἕλληνες: «ἡ ὁμορφιά βρίσκεται στὰ μάτια αὐτοῦ ποὺ τὴ βλέπει».

Οἱ νέοι κριτικοὶ ἀρέσκονται στοὺς υπερθετικούς, ἀκόμη καὶ γιὰ ἀσημαντότητες. Ὅποτε τί μένει νὰ ποῦμε γιὰ τοὺς πραγματικὰ μεγάλους; Θὰ καταντήσουμε στὴν περίπτωση τῶν Βυζαντινῶν, ποὺ τὸν τίτλο «σεβαστὸς» τῶν Ρωμαίων Καισάρων τὸν ἀπένεμαν σὲ ἀξιωματοῦχους τοῦ κράτους. Καὶ γιὰ νὰ χαρακτηρίσουν ὑψηλότερους βαθμούς, ἐφηύραν τοὺς πομπώδεις-ἡχηροὺς-ρητορικοὺς τίτλους «ὑπερσέβαστος», «πανυπερσέβαστος», «πρωτοσέβαστος» κ.ἄ. Γιὰ τοῦτο ὁ κ. Ἀπόστολος Σαχίνης εἶναι πολὺ φειδωλὸς στὰ ἐπίθετα ποὺ χρησιμοποιοῖ. Ἀκόμα καὶ ὅπου μποροῦμε νὰ ἐκμαιεύσουμε τίς προτιμήσεις του, σπάνια αὐτὲς διατυπώνονται ἀναφανδὸν καὶ ἀπόλυτα. Δὲ διστάζει ἐπιπλέον νὰ γράφει τὴν αὐστηρὴ προσωπικὴ γνώμη του καὶ γιὰ συναδέλφους του στὴν Ἀκαδημία, κι αὐτὸ συνιστᾷ *παρρησία* (νὰ λέγονται, δηλαδή, ὅλα). Τεθέντος ὅτι τὸ δοκίμιο ἀναπτύσσεται σὲ περιόδους παρακαμῆς τῆς πρωτότυπης λογοτεχνικῆς παραγωγῆς (ἂς θυμηθοῦμε τὸ «Περὶ ὕψους» τοῦ ψευδο-Λογγίνου καὶ τὸ «Περὶ ἐρμηνείας ἢ περὶ ὕψους» τοῦ Δημητρίου), ὁ κ. Σαχίνης εἶναι δικαιολογημένος σὲ πολλὰ ἀπὸ τίς κρίσεις του...

Τὰ γενικά καὶ εἰδικὰ αὐτὰ κείμενα γύρω ἀπὸ πολὺ ἐνδιαφέροντα θέματα τῆς νεώτερης καὶ παλιότερης γραμματείας (ἀκόμα καὶ μεταφράσεις), ἂν καὶ δοκιμακὰ, ἔχουν ὥστόσο ἐσωτερικὴ συνάφεια μὲ τὴν ποίηση. Ὁ κ. Σαχίνης ἀνασαίνει τὸ μύρο τῆς λογοτεχνίας, ὅπως ἕνας ποιητὴς ἀναπνέει τὸ ἄρωμα τῆς πόλης ἢ τῆς ἐξοχῆς μετὰ τὴ νυκτερινὴ βροχὴ. Ἀποφεύγει ἐπίσης ἕναν ἐπικίνδυνον σκόπελο κι ἕνα σοβαρὸ ἐλάττωμα ποὺ συνηθίζουν ἀντίστοιχοί του (τὸ πλεῖστον νεόκοποι) λογοτέχνες κριτικοί: τὸ δύσληπτον τῶν ἐννοιημάτων. Ἄν καὶ θὰ μπορούσε, ὡς ὁ πλέον εἰδικός, νὰ χρησιμοποιοῖ βαρυφορτωμένες φράσεις μὲ ἐξεζητημένες λέξεις, τὸ γράψιμό του μολοντοῦτο εἶναι βατὸ καὶ τερπνόν. Θεωροῦμε τὸ βιβλίο αὐτὸ ἕνα εἶδος ἐγκόλπιου γιὰ κάθε φιλόλογο καὶ λογοτέχνη.

Ῥόδων Μ. Δέφνερ

ΡΕΝΑ ΚΑΛΛΙΓΙΑΝΝΗ, *Μέρες τῆς αἰωνιότητος*

Οἱ ἐλεύθεροι στίχοι τῆς ποιήτριας εἶναι καθαροί, προσιτοί, μὲ λογικὴ ἀκολουθία. Οἱ συμβολισμοὶ τῆς δὲν εἶναι ἀπόμακροι καὶ σκοτεινοί. Δὲν ἀναζητᾷ τὸν ἐντυπωσιασμό μὲ τὴν χρῆση παράξενων λέξεων. Ἐκεῖνο ποὺ ἐντυπωσιάζει εἶναι ἡ σύλληψη τῆς ἰδέας, ποὺ τὴν ἐκφράζει μὲ στίχους ποὺ τοὺς διακρίνει ἡ ἀπλότητα, ὅπως: «Τὸ βῆμα τοῦ Θεοῦ τ' ἀκούω ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα μου, / πάω ν' ἀνοίξω μὰ κανεῖς δὲ φαίνεται στὸν κάμπο, / Κύριε, μὴν παίζεις μὲ τὸν ἐρημίτη Στέφανο».

Χωρὶς δεσμεύσεις τὸ πνεῦμα τῆς ποιήτριας ἐκφράζεται ἐλεύθερα, ὅπως: «Ἦταν ἕνας γύπας μεταμορφωμένος σ' ἐξομολογητὴ/ περπατοῦσε ἀνυπόδητος μοιράζοντας τὴν εὐλο-

γία τοῦ Θεοῦ/ ... "Ἐπειτα κείνος ἔσπασε τὸ ἅγιο δισκοπότηρο καγχάζοντας δαιμονικά...». Ἐπίσης στὸ: «Γνώση»: «...τὸ διπλὸ ἐγὼ σου ν' ἀντικρύσεις στὴ δυκὴ μορφὴ ἑνὸς Θεοῦ...». Ἡ ποιήτρια διακατέχεται ἀπὸ φιλοσοφικὴ διάθεση, ποὺ φανερώνεται σὲ ἀρκετὰ ποιήματά της, ὅπως στὸ «Ἀναγέννηση»: «... Ἡ δέηση τοῦ μύστη ἀντηχεῖ/ στὸν ἱερό τῆς Δήμητρας/ στὴν Ἐλευσίνα./ Κι ὑπόσχεται τὴν ἀναγέννηση». Δὲν λείπουν καὶ οἱ μελαγχολικοὶ στίχοι, στίχοι θανάτου, ὅπως στὸ «Σύλβια Πλάθ». Ὁραῖο τὸ πεζοτράγουδο «Ἐξομολογητικό» καθὼς καὶ ἄλλα ποιήματά της. Χαρακτηριστικὸ τῆς ποιήτριας: Πρωτεύει ἡ σύλληψις τῆς ιδέας καθαρῆς καὶ ὁλοκληρωμένης. Ἀκολουθεῖ ἡ στιχουργικὴ ἔκφραση μετ' ὁδηγὸ τὸν ὀρθὸ λόγο. Μᾶς ὑπόσχεται πολλὰ γιὰ τὸ μέλλον.

Τατιανὴ Ἀναγνωστοπούλου

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΕΛΗΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, *Anima Feminina*

Ὁ συγγραφέας χαρακτηρίζει προλογικὰ τὸ ἔργο του σὰν «μιά ραψωδία γιὰ τὸν ἔρωτα τοῦ νοῦ μετ' τὴν θηλυκὴ ψυχὴ». Ἡ ἀνθρώπινη ἀνησυχία, ἡ μοῖρα, τὸ μεγάλο γιατί, εἶναι ὁ σύνθετος ἔρευνητικὸς προσανατολισμὸς του στὸ δραματικὸ αὐτὸ ποιητικὸ ξέσπασμα, ποὺ τὸ νιώθεις ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος σὰν ἓνα παλμὸ ἔντασης, ψυχικῆς ἀπελευθέρωσης, διαμαρτυρίας, ἀνησυχίας, προβληματισμοῦ καὶ ἐλπίδας. Αὐτὸς καὶ ἐκείνη. Ὁ ποιητὴς καὶ ἡ Ἑλίνα. Δυὸ πρόσωπα στὸ ἴδιο ἐγὼ. Συγκρούονται, διαλογίζονται, πάσχουν, ἀναζητοῦν, φιλοσοφοῦν μετ' ὁμορφιά λόγου καὶ διαλογισμῶν, ποὺ συναρπάζουν στὴν ἑτερογενῆ φύση τους, βιώνονται, ἔλκουν. «Ἦταν κάποτε / κάποια Ἑλίνα, / μιὰ γυναῖκα / καὶ / μοῦ μιλοῦσε. / Τὴν ἴδια, ὅσο κι ἂν ἄστραφτε / σὰ νεράιδα / μυθογέννητη, / δὲν τὴν θυμάμαι / πιά. / Ἀπὸ τὰ λόγια της ὅμως / δὲν χάθηκε οὐτ' ἓνα / ἀπὸ τὸ νοῦ μου. / Ὁ Θεός, μοῦ ἔλεγε, / εἶναι ἄνθρωπος. / Γενιά, / ἀπ' τὴ γενιά μας, / σάρκα / ἀπ' τὴ σάρκα μας. / εἶναι τὸ φτάσιμο / τοῦ ἑαυτοῦ μας / στ' ἀξεπέραστα / ὁριά του».

Ἡ Ἑλίνα εἶναι ἡ ἐνσάρκωση τῆς αἰώνιας γυναῖκας. Ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς. Ἡ μάνα, ἡ σύντροφος, ἡ ἀδελφὴ, ἡ πόρνη, ἡ μάγισσα, ἡ θηλυκὴ ψυχὴ, ποὺ θέλει νὰ ἐξουσιάζει, παρὰ λόγια ἢ δίκαια, τὸν κόσμον ὅλο. «Ἡ φωνὴ τῆς Ἑλίνας / ἔπαιζε πάντα / παρὰ ξένα. / Ἄς κι ὁ ἦχος ἦταν κι αὐτὸς σύμμαχός της / κι ἔδινε / στὰ λόγια της ἀξία / ἰδιαίτερη / καὶ σημασία βαθεῖα / κι ἀναντίλεκτη... Καὶ τότε ἦταν / ποὺ ρώτησα / ὁλότελα ἥρεμα τῆς Ἑλίνας. / Ἄν ἡ φτηνὴ μας ὑπαρξὴ / εἶναι αἰώνια, / τότε τί ρόλο παίζουν οἱ Θεοὶ / στὸν κόσμον; / Κανένα, μοῦ ἀπάντησε ξερά. / κανένα. / Θεοὶ καὶ δύναμις γεννήτρα, / ἀρχὴ καὶ τέλος. / εἶναι ἡ ἴδια μας ἀνθρώπινη ἢ θεϊκὴ / ἢ ὅποιαδήποτε ὑπαρξὴ μας».

Καὶ τὸ ἄλλο ἐγὼ, τοῦ ποιητῆ: «Κοίτα, τῆς ψιθύρισα, / Ἑλίνα, / τὴν ὁλόφωτη μέρα / ποὺ διαβαίνει / καὶ χάνεται, / τὸ λουλούδι τὸ ὁμορφο / ποὺ μαραίνεται, / τὸ γλάρο τὸ σπαθᾶτο / ποὺ σχίζει τοὺς ἀέρηδες / καὶ κάποια στιγμή, / νεκρὸ κι ἄψυχον / κουφάρι. / τὸν κουβαλάει / τ' ἀμίλητο τὸ κύμα. / Κοίτα τὸ ἐφήμερο / ποὺ κατακλύζει / τὴν ὑπαρξὴ / ποὺ θέλεις αἰώνια. / κοίτα καὶ νιώσε / καὶ κατάλαβε, / γιατί δὲν βρίσκω τίποτε / θεϊκὸ καὶ ἀθάνατο στ' ἀνθρώπινα».

Καὶ συνεχίζει: «Ἄς ὅλα αὐτά, / κι ἄσε με νὰ ζητήσω / καταφύγιο, / ἐπιβίωση, / διάρκειαν, / ὑπαρξιν, / σωσθῇ. / ἀληθινὴ / σ' ἓναν κάποιο Θεὸ / παντοδύναμο, / πάνσοφο κι αἰώνιο. / Χωρὶς μιὰ ἐλπίδα / γιὰ κάποια διάρκεια, / γιὰ κάποια ἔστω / ψεύτικη ἀθανασία / εἰμ' ἓνα τίποτα».

Ὁ ἐντελὴς ἀνθρώπινος λόγος τοῦ ποιητῆ ἐπεκτείνεται καὶ θρηνηλογεῖ διαχρονικά, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ διανυόμενη πραγματικότητα: «Κρίμα καὶ στὰ μυαλά / τὰ γερά, τὰ νέα, / ποὺ τὰ κοροϊδεῖσαν / μύριοι ἄλλοι / σοβαροὶ δῆθεν / κι ἀξιόλογοι / καὶ τὰ βάζουν νὰ δουλέψουν / στὸ κάτεργο / κάποιας ιδέας / μετ' στόχους / καὶ ἰδανικά μεγάλα / σὰν τὰ λόγια τὰ ἡχηρά, / ποὺ οὔτε κἂν / μιὰ στιγμούλα / ἐπιβιώνουν».

Καὶ ὁ ποιητὴς προχωρεῖ, μὲ φανερό πόνο, στὴ σκιαγράφηση τῆς ψυχῆς τοῦ τωρινοῦ ἀνθρώπου: «Ἄν ὁ Θεὸς / ἔστελνε / τὸ Χριστὸ του / στὰ λιοντάρια, / στοὺς λύκους, / στοὺς ταύρους, / στὶς ἀρκοῦδες, / στὰ τσακάλια, / σίγουρα / δὲν θὰ τὸν σταύρωναν. / Κι οὔτε θὰ ξέσχιζαν / μ' οὐρλιαχτὰ χαρᾶς / σὲ πολύβοες ἀρένες / καὶ σὲ στάδια / τίς σάρκες / ἀπ' ἀγίους, / ἀπ' ἀθώους, / ἀπὸ φτωχοὺς. / Ποιὸ θηρίο, / ποιὸ κτῆνος / τῆς ζούγκλας σκέφτηκε / ποτὲ, / νὰ κάνει / θέαμα χαρᾶς / κι ἀπόλαυσης / τὸ θάνατο;»

Δὲν εἶναι δυνατό σὲ ἓνα περιορισμένο χῶρο νὰ ἀναλύσει κανεὶς τὴν οὐσία αὐτῆς τῆς ἐκτεταμένης ποιητικῆς προσφορᾶς, ποὺ πηγάζει ἀπ' τὴν ἀκατάλυτη οἶψα καὶ τὴν ἀγωνία τοῦ ὑπαρξιακοῦ προβλήματος. Τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ὁδεύει μὲ τὰ χαρίσματα καὶ τὰ πάθη του στὸ χάος καὶ πάσχει καὶ χαίρεται καὶ δημιουργεῖ καὶ καταλύει ἀπτόητος μέσα στὸν κόσμον τῆς πιὸ σκληρῆς ἄγνοιας. Ὁ τόσο βαθιὰ ἀνθρώπινος χαρακτηρὸς τοῦ ἐκτεταμένου αὐτοῦ ποιήματος τοῦ δίνει μιὰ ἰδιαίτερη θέση στὴ σύγχρονη ἑλληνικὴ γραμματεία.

Μίμης Χ. Ἐλευθεριάδης

Α.Ν. ΖΟΥΜΠΟΣ, Ὁ διαρχικὸς «κόσμος» εἰς τὸν χῶρον τοῦ Πνεύματος

Πρόκειται διὰ τὸ κείμενον τῆς ὁμιλίας τοῦ καθηγητοῦ Ἀναστασίου Ν. Ζούμπου κατὰ τὴν ἐπίσημον ὑποδοχὴν του ὡς Ἀντεπιστέλλοντος Μέλους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κατὰ Μάιον 1988. Ἐν τῷ βιβλίῳ, ὅπερ ἀρχίζει μὲ τὸν χαιρετισμὸν τοῦ τότε Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας καθηγητοῦ Γεωργίου Μερίκα, περιλαμβάνεται ἡ προσφώνησις τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ καθηγητοῦ Εὐαγγέλου Μουτσοπούλου, ὅστις, μετὰ ἀγαθῶν αἰσθημάτων καὶ φιλοσοφικῆς ἐνατενίσεως, περιγράφει τὸν καθηγητὴν Ζούμπον ὡς ἐξῆς: «Ὡς ἄνθρωπος ὁ Ζούμπος εἶναι λιτός, ἀπέριτος, θὰ ἔλεγα ἀπόκοσμος, κλεισμένος στὴν ἀπέραντη βιβλιοθήκη του. Συγγράφει κι ἐρευνᾷ νυχθημερόν. Ὡπλισμένος μὲ τὴν ὀξύτατη μνήμη ποὺ τὸν διακρίνει, διδάσκει ὅλους τοὺς κλάδους τῆς συστηματικῆς φιλοσοφίας, καθὼς καὶ τὴν ἱστορίαν της. Τὸ συγγραφικὸ του ἔργο, τεράστιο, εἶναι ὄχι μονάχα ποσοτικῶς ἀλλὰ καὶ ποιοτικῶς σημαντικόν. Ὁ Ἀναστάσιος Ζούμπος ἔχει τὸ χάρισμα νὰ καινοτομῇ προχωρῶντας ἀπὸ τὴν ἀνάλυση στὴ σύνθεση μὲ ἐκπλήσσουσαν δύναμη, ὥστε ν' ἀναδεικνύῃ τὴν οὐσιαστικότητα τῆς λεπτομερείας καί, ἐντάσσοντας... αὐτὴν καταλλήλως στὸν ἐκάστοτε φιλοσοφικὸν προβληματισμό, νὰ τὴν καθιστᾷ καίριον ἀξίονα τῶν πάντοτε ὀρθῶν ἐρμηνειῶν του» (σελ. 383).

Ὁ καθηγητὴς Ζούμπος ἐν τῷ κειμένῳ τῆς ὁμιλίας του ὑποστηρίζει ὅτι «τὸν αἰώνιον πόθον καὶ τὴν ἄσβεστον ἐπιθυμίαν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς πρὸς τὴν γνῶσιν γενικῶς ἐκφράζει ἡ Φιλοσοφία, εἶναι δηλ. ἡ συναναστροφή τῆς ψυχῆς πρὸς αὐτήν, ἡ ὁποία ἀπηχεῖ, τὴν, ἐν ἄλλοις λόγοις, φιλίαν πρὸς τὴν σοφίαν» (σελ. 386). Ἡ Φιλοσοφία ἀποτελεῖ τὴν δυναμικωτέραν ἐκδήλωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἐνεργοποιοῦσα θετικῶς καὶ πλήρως τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξιν. Ὁ καθηγητὴς Ζούμπος πιστεύει, ὅτι τὸσον ὁ λόγος ὅσον καὶ ἡ ἐμπειρία ἔχουν τὴν αὐτὴν ἀξίαν εἰς τὴν Φιλοσοφίαν. Ἡ Μεταφυσικὴ ὡς ἠθικὴ ἀξίωσις καὶ ἡ Φιλοσοφία εἶναι ἀλληλένδετοι, σκοποῦσαι εἰς τὴν ἀνέλιξιν τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως.

Νίκος Χ. Χαρακάκος

ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΜΑΣ ΑΠΕΣΤΑΛΗΣΑΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Γ. ΡΟΖΟΣ, *Φιλολογικά μελετήματα* (ἑντεκα προσωπικὲς προσεγγίσεις στὸ χῶρον τοῦ πνεύματος, τῆς κριτικῆς καὶ τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας), «Δρῦμός», Ἀθήνα 1990.

Ἕνα κομψὸ τομίδιο τοῦ γνωστοῦ λογοτέχνη καὶ κριτικοῦ κ. Ε.Γ.Ρ., ποὺ περιέχει τὸ πενταπύσταγμα τῆς πρόσφατης παραγωγῆς του, ἑντεκα δοκίμια, ποὺ, ἂν καὶ τὰ εἶχαμε διαβάσει τὰ πε-

ρισσότερα όταν πρωτοδημοσιεύτηκαν σε διάφορα περιοδικά, τώρα που τα βλέπουμε συγκεντρωμένα εδώ, μπορούμε να τα απολαύσουμε καλύτερα και να ωφεληθούμε από αυτά. "Όπως βλέπουμε από τα κείμενα τούτα, ο κ. Ρόζος είναι ένας έκλεκτικός στοχαστής. Και αν δεν μπορεί να βιώσει πολλές φορές το λόγο λόγω ανθρωπίνων —όπως όλοι μας— σκοπιμοτήτων και αδυναμιών, αυτή και μόνη η κατάθεσή του μπορεί να βοηθήσει ίσως άλλους που δύνανται, αλλά δεν τα είχαν σκεφτεί, να τα εφαρμόσουν.

Ο.Μ.Δ.

ΤΑΚΗΣ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΣ, 'Ατέρμονη πορεία (μικτή έκδοση).

'Η «'Ατέρμονη πορεία» είναι μικτό πνευματι-

κό δημιούργημα: φιλοσοφικές σκέψεις υπό μορφήν αφήγησεων και ποιήματα που έρχονται να συμφωνήσουν με την όλη στοχαστική σκοποθεσία του κ. Τάκη Μανωλόπουλου. Στην έκδοσή του διακρίνονται αισθητική ποιότητα και πνευματικότητα ικανή να οδηγήσει σε υπαρξιακές περιπλανήσεις. 'Η «'Ατέρμονη πορεία» αποτελεί το απόσταγμα των φιλοσοφικών αναζητήσεων του συγγραφέως, που μεταστοιχειούνται σε γόνιμη πνευματική δημιουργία. "Ετσι ο κ. Μανωλόπουλος κατορθώνει να δώσει μέσω της λογοτεχνικής του προσφοράς την ήθική του φιλοσοφία.

N.X.X.

Ο 9ος ΤΟΜΟΣ ΤΟΥ «ΔΑΥΛΟΥ» (Τεύχη 96-108, 'Ιανουάριος-Δεκέμβριος 1990)

'Ο 9ος τόμος 1990 του «Δαυλού» ώλοκληρώθηκε και βιβλιοθετημένος καλλιτεχνικά (χρυσόδετος) με μαύρο εξώφυλλο διατίθεται μόνο στα Γραφεία του Περιοδικού. Περιέχει:

- Τη συνέχεια των ριζοσπαστικών, σε παγκόσμιο επίπεδο, έρευνών για τη γένεση της γλώσσας και της γραφής κατά την αύγή του Πολιτισμού.
- Τη σύγκριση της 'Ελληνικής με τις άλλες εύρωπαϊκές γλώσσες και τις αποδείξεις για την τεράστια γονιμοποιό επίδραση που άσκησε πάνω σ' αυτές.
- Τα ανακαλυπτόμενα στοιχεία για την εξάπλωση των 'Ελλήνων σ' όλη την 'Υδρόγειο κατά την προϊστορική περίοδο.
- Πληθώρα σχολίων, αναλύσεων, μελετών και πληροφοριών για την πνευματική και πολιτική κατάσταση του καιρού μας και την κοσμοϊστορική καμπή που διανύει η ανθρωπότητα. Στόν τομέα αυτόν η ανατομία της εποχής μας και οι προβλέψεις που έπεχείρησε κατά τα τελευταία 9 χρόνια ο «Δ» επαληθεύθηκαν πλήρως.

... Μην γεμίζετε τις βιβλιοθήκες σας με άχρηστο τυπωμένο χαρτί. Βάλτε στα ράφια τους τούς 9 ετήσιους τόμους του «Δαυλού» εξασφαλίζοντας ένα κρίσιμο βοήθημα, για να έρμηνεύετε, σεις και οι απόγονοί σας, καίρια και χωρίς ψευδαισθήσεις και αὐταπάτες τὰ συμβάντα — παρελθόντα, παρόντα αλλά και μέλλοντα.

ΣΕΛΙΔΕΣ 720. — ΔΡΧ. 6.000.

- Οί ετήσιοι τόμοι του «Δ» αποστέλλονται και ταχυδρομικῶς κατόπιν ἐνὸς ἀπλοῦ τηλεφωνήματος στὰ τηλ. 3223957 ἢ 9841655.

• Τὸ εὐγενέστερο δῶρο στὸν μορφωμένο συγγενῇ, φίλο ἢ γνωστό: *Μία συνδρομή 1991* τοῦ «Δαυλού». Τηλεφωνῆστε καὶ δώστε ὄνομα καὶ διεύθυνση: 3223957 ἢ 9841350.